

VII

837.807

20

KRALJ GORA

Ljudska knjižnica

20. zvezek

☐ 6 ☐ Jzhaja četrtletno ☐ 6 ☐

Edmund About:
Kralj gorâ.

Iz francoščine prestavila
Kristina Hafner.

1924.

Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

VIII 37.807 c

Prejeto od urada
za upravljanje imovine
upornikov

I.

G. Herman Schulz.

Tretjega julija letošnjega leta okoli šeste ure zjutraj sem zalival svoje petunije in slabe misli ni bilo v meni, ko sem zagledal, da je vstopil velik, mlad človek, ki je imel svetle lase, bil gladko obrit, pokrit z nemško čepico in okrašen z zlatimi očali. Širok plašč iz lastinga je melanholično vihral okoli njega, kot plapola jadro okoli jambornika, ko veter piše. Rokavic ni nosil; na svojih čevljih iz surovega usnja je imel težke podplate, ki so bili tako široki, da se je okoli noge razprostiral ozek hodnik. V njegovem stranskem žepu, na srčni strani, se je pod svetlim blagom upodabljala v reliefu velika porcelanasta pipa. Še na misel mi ni prišlo, da bi bil vprašal neznanca; če je študiral na vseučiliščih v Nemčiji; postavil sem škropilnik na tla in sem ga pozdravil s prijaznim: Guten Morgen!

»Gospod,« mi je rekel francoski, toda z obžalovanja vrednim naglasom, »ime mi je Herman Schulz; vračam se iz Grčije, kjer sem bival nekaj mesecev in vaša knjiga je potovala povsod z menoj.«

Ta nagovor je napolnil moje srce s sladkim veseljem; tujčev glas se mi je zdel bolj blagoglasen kot Mozartova muzika in

ozrl sem se proti njegovim zlatim očalom s pogledom, ki je prekipeval od hvaležnosti. Vi si ne morete misliti, prijazni bralec, kako mi ljubimo one, ki se potrudijo, da si razložijo naš temni govor. Jaz sam sem si večkrat želel bogastva samo zato, da bi lahko zagotovil rente vsem onim, ki so me brali.

Prijel sem prekrasnega moža za roko in sem ga posadil na našo boljšo vrtno klo-pico; imamo namreč dve. Povedal mi je, da je botanik in da je imel v Atenah nek oprav-vek po naročilu hamburškega Rastlinskega vrta. Medtem, ko je izpopolnjeval svoj her-barij, je po svoji najboljši moči opazoval živali, deželo in ljudi. Njegovo priprosto pripovedovanje, njegovi kratki, pa vendar pravilni vpogledi so me spominjali nekoli-ko na način dobrodušnega Herodota. Izra-žal se je težko, toda s prisrčnostjo, ki je vzbujala zaupanje. Na te besede je polagal naglas človeka, ki je o tem, kar govori, po-polnoma prepričan. On bi mi lahko kaj no-vega povedal, čeprav ne o vseh Atenah, pa vsaj o najvažnejših osebah, ki sem jih ime-noval v svoji knjigi. Med pogovorom je iz-razil nekaj misli, ki so se mi zdele resnične tembolj, ker sem jih pred njim že jaz sam odkril. Po preteku ene ure, odkar je vsto-pil, sva postala zaupna.

Ne vem, kateri od naju je prvi izustil besedo roparstvo. Potniki, ki so prepotova-li Italijo, govore o slikarstvu, oni, ki so ob-iskali Anglijo, govore o industriji; vsaka dežela ima svoje posebnosti.

»Dragi gospod,« sem vprašal dragega neznanca, ali ste kaj srečali roparje? Mar je res, kar se trdi, da žive na Grškem še vedno tolovaji?«

»To je več kot res,« je odgovoril svečano. »Jaz sam sem živel petnajst dni v rokah groznega Hadži Stavrosa, ki se imenuje tudi kralj gora; lahko govorim torej iz izkušnje. Če imate čas in če vas ne straši dolga povest, vam prav rad povem podrobnosti svojega prigodka. Vi lahko napravite iz tega, kar hočete: roman, novelo ali še bolje (stvar je namreč zgodovinska) nov dostavek tej mali knjižici, kjer ste nakopičili toliko zanimivih resnic.«

»Zares, preveč dobri ste,« sem mu rekel, »moji ušesi sta vam na razpolago. Vstopiva v mojo delavno sobo. Tam je manj vroče kot na vrtu, pa vendar bo duh resede in muškarnega graha prišel do naju.«

Sledil mi je zelo dobre volje in gredoč je žvižgal grško narodno pesem:

Kleft, črnih oči, je stopal v dolino;
Njegova pozlačena puška je zvenčala pri
vsakem koraku.
Rekel je jastrebov: Ne zapustite me!
Za kosilo vam dam atenskega pašo.

Vsedel se je na divan, prekrižal noge pod seboj kot kak arabski pripovedovalec, slekel svoj plašč, da se ohladi, prižgal svojo pipo in začel pripovedovati svoj dogodek. Jaz sem sedel pri svoji pisalni mizi in sem stenografiral po njegovem nareku.

Jaz sem bil vedno poln zaupanja, posebno do onih, ki so se mi laskali. Vseskozi ljubeznivi tujec mi je pripovedoval tako ne- navadne reči, da sem se večkrat vprašal, če se ne norčuje iz mene. Toda njegova beseda je bila tako odločna, njegove modre oči so me gledale tako pohlevno, da so moje nezaupne misli ugasnile še tisti hip, ko so se porodile.

Govoril je brez prenehanja do pol ene. Dva ali trikrat je prenehal, da si je iznova nažgal svojo pipo. Kadir je redno kot parni stroj. Vsakokrat, ko sem dvignil oči proti njemu, sem ga videl, kako je, miren in smehljajoč se, sedel sredi celega oblaka kot Jupiter v petem dejanju »Amfitrijona«.

Naznanili so nama, da je kosilo pripravljeno. Herman je sedel meni nasproti in lahki dvomi, ki so mi rojili preje po glavi, niso vzdržali pod vtisom njegovega dobrega teka. Rekel sem si, da spremlja dober želodec redkokdaj slabo vest. Mladi Nemeč je bil preveč dober jedec, da bi mogel biti neodkrit pripovedovalec in njegova požrešnost mi je bila dokaz njegove odkritosrčnosti. Presenečen vsled te misli sem mu priznal, ko sem mu ponudil osvežila, da sem za trenotek dvomil o njegovi poštenosti. Odgovoril mi je z angelskim smehljajem.

Preživel sem dan v prijaznem razgovoru s svojim novim prijateljem in nisem tožil čez dolgčas. Ob petih zvečer je ugasnil svojo pipo, ogrnil svoj plašč in mi stisnil roko, želeč mi z Bogom. Odgovoril sem mu: »Na svidenje!«

»Ne,« je odgovoril, odkimajoč z glavo; »odidem še danes ob sedmih z vlakom in ne smem upati, da bi vas še kdaj videl.«

»Pustite mi vsaj svoj naslov. Jaz se še nisem odpovedal veselju do potovanja in morda pridem kdaj mimo Hamburga.«

»Žalibog niti sam ne vem, kje si bom razpel svoj šotor. Nemčija je prostrana in nikjer ni zapisano, da ostanem hamburški meščan.«

»Ampak, če izdam vašo povest, vam moram vendar poslati en izvod.«

»Ne trudite se zato. Ko bo knjiga izšla, bo takoj razstavljena v Lipskem pri Wolfgangu Gerhardu in jaz jo bom bral. Z Bogom!«

Ko je odšel, sem še enkrat pazljivo prebral povest, ki mi jo je narekoval; v njej sem našel nekaj neverjetnih podrobnosti, ničesar pa takega, kar bi nasprotovalo temu, kar sem videl in slišal tekom svojega bivanja v Grčiji.

Kljub temu pa se me je v trenutku, ko sem hotel dati rokopis v tisk, polotil dvom, če se ni vmešala kaka napaka v Hermanovo povest. Jaz, kot izdajatelj knjige, sem bil gotovo tudi nekoliko odgovoren za njeno vsebino. Če bi izdal povest o kralju gora brez kontrole, bi to brezdvomno pomenilo prav toliko, kot da se izpostavim očetovskim opominom »Journala des Débats«, zanikavanjem atenskih časopisov in surovostim Orijenškega opazovalca. Ta prosvitljeni časopis je že itak iznašel, da

sem pohabljen; ali mu je treba nuditi pri-
ložnost, da me imenuje še slepca?

V tej zagati sem se odločil, da napra-
vim dva prepisa svojega rokopisa. Prvega
sem poslal nekemu verodostojnemu člove-
ku, nekemu atenskemu Grku, gospodu Pa-
triotisu Pseftisu. Prosil sem ga, naj mi brez
vsakega ozira in z grško priprostostjo pove
vse napake mojega mladega prijatelja in
obljubil sem mu, da ponatisnem njegov od-
govor na koncu dela.

Medtem, ko sem čakal na odgovor, sem
podal delo radovednemu občinstvu. V njem
nisem zamenjal prav nobene Hermanove
besede in spoštoval sem največje nemož-
nosti. Takoj, ko bi začel popravljati mla-
dega Nemca, bi že postal njegov sodelavec.
Zato stopim ponižno v ozadje; njemu pre-
pustim prostor in besedo; moje pero je iz-
ven dela: Herman je, ki vam govori, med-
tem ko kadi iz svoje porcelanaste pipe in se
smeji izza svojih zlatih očal.

II.

Fotini.

Na moji ponošeni obleki že vidite, da nimam deset tisoč frankov letnih dohodkov. Moj oče je gostilničar, ki so ga železnice uničile. Kadar je dobra letina, jé kruh, kadar pa slaba, pa krompir. Povem še, da nas je šest otrok, ki mamó vsi dobre zobe. Tisti dan, ko sem pri tekmi dobil službo pri Rastlinskem vrtu, je bil praznik za vso družino. Ne samo zato, ker je moj odhod povečal kosilo vsem mojim bratom, temveč v veliko večji meri zato, ker naj bi jaz od zdaj najprej dobival mesečno dvestopetdeset frankov, zraven sem pa dobil naenkrat še 500 frankov za potne stroške. To je bilo bogastvo. Od tega trenutka so me nehali klicati za doktorja. Imenovali so me živinskega trgovca, tako bogat sem se jim zdel. Moji bratje so z gotovostjo računali, da bom po svojem povratku iz Aten imenovan profesorjem na vseučilišču. Moj oče je imel drugo misel: upal je, da se vrnem oženjen. V svoj lastnosti kot gostilničar je bil priča nekterim romanom in bil je prepričan, da se lepi dogodki dogajajo le na veliki cesti. Najmanj trikrat na teden je pripovedoval o poroki princezinje Ypsoff s poročnikom Reynauldom. Princezinja je stanovala v oddelku št. 1 s svojo sobarico in s

svojim slugom in je plačevala dvajset goldinarjev na dan. Francoski častnik je sedel pod streho na številki 17 in je plačeval dnevno en goldinar in pol, vštrevši hrano. Kljub temu pa se je po enomesečnem bivanju v hotelu odpeljal nekega dne v vozu z rusko princezinjo. In zakaj bi princezinja vozila s seboj v svojem vozu kakega poročnika, če ne zato, da ga poroči? Moj ubogi oče me je s svojimi očetovskimi očmi videl lepšega in elegantnejšega, kot je bil poročnik Reynauld; zato ni dvomil, da spoznam prej ali slej princezinjo, ki bo obogatila nas vse. Če je ne bom našel pri hotelski mizi, jo bom videl na železnici; če mi železnice ne bodo naklonjene, imamo še parnike na razpolago. Na predvečer mojega odhoda smo pili steklenico starega senškega vina in slučaj je hotel, da je zadnja kapljica padla v moj kozarec. Prekrasni mož je jokal od veselja; to je bilo gotovo predznamenje in nobena reč na svetu mi ne more zabraniti, da se ne poročim tekom leta. Spoštoval sem njegovo domišljijo, in pazil sem, da mu ne povem, da princezinje ne potujejo v tretjem razredu. Kar pa se tiče prenočišč na poti, sem bil obsojen, da si poiščem priproste gostilne, v katerih princezinje ne stanujejo. Dejstvo je, da sem se izkrcal v Pireju, ne da bi bil doživel kolikaj romantičnega.

Okupacijska armada je podražila vse stvari v Atenah. Hotel Anglija, hotel Orient in Tujski hotel so bili nedostopni. Kanceler pruskega poslaništva, kateremu sem

nesel neko priporočilno pismo, je bil toliko prijazen, da mi je poiskal stanovanje. Peljal me je k nekemu peku, ki se je imenoval Krištodil, na oglu Hermesove ceste in Dvornega trga. Pri njem sem dobil hrano in stanovanje in sem plačeval sto frankov mesečno. Kristodil je bil star bojevnik, odlikovan z železnim križcem v spomin na osvobodilno vojno. Bil je rezervni poročnik in je prejemal svojo plačo za svojo trgovsko mizo. Nosil je narodno obleko, ki sestoji iz rdeče čepice z modrimi cofi, iz srebrnega telovnika, iz belih hlač in pozlačениh dokolenic; prodajal je sladoled in kolače. Njegova žena Marula, je bila široka, kot so vse Grkinje, ko so enkrat prekoračile petdeseto leto. Njen mož jo je kupil za osemdeset pijastrov takrat, ko je vojna najbolj divjala in v času, ko je bil ta spol zelo drag. Rojena je bila na otoku Hydra, toda oblačila se je po atenski modi: životnik iz črnega baržuna, krilo svetle barve in na glavi je imela svileno čepico. Niti Krištodil niti njegova žena nista znala besedice nemški; toda njun sin Dimitrij, ki je bil tržni sluga in ki se je oblačil po francoskem načinu, je razumel in govoril nekoliko vsa evropska narečja. Toda meni ni bilo treba tolmača. Sicer nimam bogvekekega daru za jezike, vendar sem zadosti izvrsten poliglot in lomim grško prav tako gladko kot angleško, italijansko in francosko.

Moji gostitelji so bili izvrstni ljudje; več kot tri take ne bi našel v mestu. Dali so mi z apnom pobeljeno sobico, dva slam-

nata stola, dobro pa zelo tanko blazino, odejo in pavolnato odejno pregrinjalo. Lesena postelja je nekaj nepotrebnega, kar Grki z lahkoto pogrešajo, in mi smo živeli po grškem načinu. Zajtrkoval sem čašico salepa, za kosilo sem dobil krožnik mesa z množico oliv in suhe ribe; večerjal sem zelenjavo, med in kolače. Slaščice niso bile redke v hiši in od časa do časa so se mi vzbujali spomini na domovino, ko sem se mastil z jagnjetovim stegnom, obdanim s slaščicami. Ni vam treba praviti, da sem imel svojo pipo s seboj in da je atenski tobak boljši kot vaš. Kar pa je največ pripomoglo k temu, da sem se hitro udomačil v Kristodilovi hiši, je bilo santorinsko vino, katerega je hodil iskat, ne vem kam. Jaz nisem sladkosnedež in vzgoja v naši palači je bila žalibog nekoliko zanikrna; kljub temu pa mislim, da vam lahko zatrdim, da bi bilo to vino cenjeno tudi na kraljevski mizi: rumeno je kot zlato, pozorno kot topaz, svetleče se kot solnce in veselo kot otroški smeh. Zdi se mi, da je še vedno vidim v trebušnati steklenici sredi povošenega platna, ki nam je služil za mizni prt. Razsvetljeval je mizo, moj ljubi gospod, in lahko bi bili večerjali brez vsake druge razsvetljave. Jaz ga nisem nikdar veliko pil, ker je bilo zelo močno, kljub temu pa sem koncem obeda citiral Anakreontove verze in sem odkril ostanke lepote na luni podobnemu obrazu debele Marule.

Jedel sem v družbi z gospodarjem in hišnimi stanovalci. Bili smo 4 notranji in 1

vnanji. Prvo nadstropje je bilo razdeljeno na štiri sobe; v najboljši je bival nek francoski arheolog, g. Hipolit Mérimay. Če ste vsi Francozi podobni njemu, potem ste zelo pobožen narod. Bil je majhen gospod, star 18 do 45 let, zelo rdečelas in zelo pohleven ter oborožen z dvema vlažnima rokama, ki nista izpustili svojega poslušalca. Njegovi glavni strasti sta bili arheologija in filantropija; zato je bil tudi član več učenjaških družb in več dobrodelnih bratovščin. Čeprav pa je bil velik apostol milosrčnosti, se ne spominjam, da bi ga bil kdaj videl, da bi bil dal en sam krajcar kakemu revežu. Kar pa se tiče njegovih znanosti v arheologiji, je vse kazalo, da so bolj resne kot njegova ljubezen do človeštva. Ne vem, katera podeželska akademija ga je venčala za neki spis o vrednosti popirja izza Orfejevega časa. Navdušen po tem prvem uspehu je potoval v Grčijo, da dobi snov za še važnejše delo; šlo se ni za nič manj kot za to, da določi množino olja, katero je porabila Demostenova svetilka medtem, ko je on pisal svojo drugo Filipiko.

Moja druga dva tovariša še zdaleč nista bila tako učena in starinske stvari ju niso dosti zanimale. Giacomo Fondi je bil ubog Maltežan, ki je služil ne vem v katerem (uradu) konzulatu; zaslužil je 150 frankov mesečno s tem, da je pečatil pisma. Zdi se mi, da bi mu bil vsak drug opravke boljše pristojal kot ta. Narava, ki je obljudila otok Malto zato, da orijentu nikdar ne zmanjka postreščkov, je dala ubogemu Fon-

diju pleča, ramena in roke Miltona iz Kro-
tone. Bil je vstvarjen, da vithi v svojih ro-
kah kol, ne pa zato, da zažiga palčice pe-
čatnega voska. Kljub temu pa je porabil
vsak dan dve ali tri: človek ni gospodar
svoje usode. Ta otočan, izvržen iz svojega
poklica, je bil v svojem elementu samo ob
uri kosila; pomagal je Maruli pripraviti mi-
zo in že sami boste lahko uganili, da je
prinesel mizo vselej sam z razprostrtimi ro-
kami v sobo. Jedel je kot kak poveljnik iz
Ilijade in nikdar ne bom pozabil pokanja
njegovih širokih čeljusti, vihanja njegovih
nosnic in svetlikanja njegovih oči, belote
njegovih dvaintridesetih zob, teh izvrstnih
mlinskih kamnov, katerih posestnik je bil
on. Priznati moram, da mi je njegov razgo-
vor ž njimi zapustil malo spominov; vsak
je videl, kje konča njegova inteligenca, to-
da nihče ni poznal mej njihovega teka. Kri-
stodil ni ničesar pridobil z njim, ko ga je
imel štiri mesece na stanovanju, čeprav mu
je plačeval mesečno deset frankov za na-
meček k svoji hrani. Nenasitni Maltežan je
pogoltnil vsak dan po kosilu velikanski
krožnik lešnikov, katere je strl na priprost
način s tem, da je pritisnil palec na kaza-
lec. Kristodil je bil star junak vendar pa po-
zitivni človek, je sledil tej vaji z neko meša-
nico občudovanja in strahu; bal se je za
svoj pojužinek in kljub temu se je čutil po-
čaščenega, ko je videl pri svoji mizi tako
spretnega drobilca orehov. Oseba Giacoma
Fondija je bila prav pripravna zato, da bi
jo postavili v eno tistih škatljic, ki naprav-

ljajo malim otrokom toliko strahu in presenečenj. Bil je sicer bolj bel kot zamorec; toda razlika med obema je znašala prav malo stopinj. Njegovi težki lasje so mu padali kot mala čepica prav do obrvi. V zelo čudnem nasprotju z vsem tem pa je imel ta Kaliban jako majhne nožice, najfinejše nohte na nogah in noge, ki bi bile lahko služile za model kakemu umetniku; toda to so malenkosti, ki nas ne razočarajo preveč. Za tistega, ki ga je videl jesti, se je njegova osebnost pričenjala v ozračju omizja, ostane se je povsem izgubil.

Le iz spomina Vam govorim o malem Viljemu Lobsterju. To je bil angel svetlih las, rdeč in polnoličen, toda angel iz Združenih držav Severne Amerike. Tvrdba Lobster et Sons iz Newyorka ga je poslala na vzhod, da tu prouči izvozno trgovino. Čez dan je delal pri bratih Filip; zvečer je bral Emersona; zjutraj ob uri, ko se je pričenjalo svetlikati in ko solnce vzhaja, je hodil v Sokratovo hišo, da se je tam vadil v streljanju s pištolo.

Najbolj zanimiva osebnost naše naselbine pa je bil brezdvomno John Harris, po materi stric malega Lobsterja. Prvič, ko sem kosil s tem nenavadnim dečkom, sem razumel Ameriko. John je rojen v Vandalliji v Illinois-u. Pri svojem rojstvu je vdihal zrak novega sveta, ki je tako živahen, tako poskčen in tako mlad, ki se nosi v glavi kot šampanjec, in po katerem postane človek omamljen, če ga vdihava. Ne vem, če je Harrisova rodbina bogata ali

ubožna; če je dala svojega sina v zavod, ali ga je pustila, da se je vzgojil sam. Gotovo je, da s sedemindvajsetim letom ni računal na nikogar drugega kot na sebe, se ni ničemu več čudil, mu ni bila nobena reč nemogoča, ni šel nikdar nazaj, je verjel vse, upal vse, poskusil vse, zmagoval nad vsem, se dvignil, če je padel, pričel znova, če se mu je kje ponesrečilo, se ni nikjer ustavil, ni nikjer izgubil poguma in šel naravnost naprej, žvižgajoč si svojo pesem. Bil je že poljedelec, učitelj, služabnik, časnikar, zlatoiskalec, industrijec, trgovec; on je vse videl, vse poizkusil in preletel več kot polovico zemeljske oble. Ko sem ga jaz spoznal, je poveljeval v Pireju posadki nekega parnika, ki je obstojala iz šestdeset mož in štirih kanonov; vodil je orijentsko vprašanje v listu *Revue de Boston*; imel je posle z neko trgovsko tvrdko v Kalkuti, ki je prodajala intko in pri vsem tem je še našel časa, da je prišel tri- ali štirikrat na teden na kosilo k svojemu nečaku *Lobsterju* in k nam.

Ena sama črtica med tisočimi vam bo naslikala *Harrisov značaj*. L. 1853. je bil družabnik neke tvrdke v *Filadelfiji*. Njegov nečak, ki je imel takrat sedemnajst let, ga je prišel obiskat. Našel ga je na *Washingtonovem trgu* vsega upognjenega, z rokama v hlačnih žepih pred neko hišo, ki je gorela. *Viljem* ga je potrkal po rami; obrnil se je.

»Ti si!« je rekel. »Dober dan, *Bill*! slabo si naletel, moj otrok. Vidiš požar, ki

me bo uničil! imel sem štirideset tisoč dolarjev v hiši; rešili pa ne bomo niti ene vžigalice.«

»Kaj boš naredil sedaj?« ga je vprašal potrto otrok.

»Kaj naj napravim? Sedaj je ura enajst, lačen sem in v mojem hlačnem žepu mi je ostalo nekaj zlata; povabim te na kosilo.«

Haris je najbolj živahen in najbolj eleganten človek, kar sem jih kdaj spoznal; njegov obraz je bled, čelo visoko in oči so svetle in ponosne. Ti Amerikanci niso nikdar niti hudobni, niti grdi in veste zakaj? Zato ker se ne dušijo v jezikih ozke civilizacije; za šolo imajo prosti zrak, za učitelja vajo in za hrano jim služi prostost.

Nikdar nisem pričakoval bogvekaj od g. Mérinaya; Giacoma Fondija sem opazoval z brezbržno radovednostjo, mali Viljem Lobster mi je vzbujal zanimanje srednje vrste; toda za Harrisa sem občutil prijateljstvo. Njegova odkrita osebnost, njegove preproste navade, njegov ognjevit, a pri vsem tem uljuden značaj, privlačnost njegove dobre volje in ogenj njegovih čuvstev, vse to me je privlačilo tembolj, ker jaz sam nisem ne ognjevit, ne strasten. Mi ljubimo okoli nas to, kar pogrešamo v nas samih. Giacomo se je oblačil belo, ker je bil sam črn, jaz sem častil Amerikance, ker sem sam Nmec.

Kaj je Grčija pravzaprav, o tem sem še zelo malo vedel po štirih mesecih svojega bivanja v Grčiji. Ničesar ni lažjega kot

to, da bivaš v Atenah, pa se ne zanimaš za naravne lepote dežele. V kavarno nisem hodil, Pandore nisem bral, niti Minerve, niti kakega drugega domačega časnika; gledišč nisem obiskoval, ker imam občutljiva ušesa in me en sam napačen glas krutejše rani kot udarec s pestjo: zato sem živel doma s svojimi gostitelji, s svojim herbarijem in z Johnom Harrisom. Lahko bi se bil predstavil na dvoru, ker sem imel diplomatični potni list in pa zaradi svojega službenega značaja. Oddal sem svoj list dvornem mojstru in veliki gospodarici in lahko sem računal, da dobim povabilo na prvi dvorni ples. Za ta slučaj sem imel pripravljeno lepo rdečo suknjo, vezeno s srebrom, katero mi je prinesla moja teta Rosenthaler na predvečer mojega odhoda. Spadala je k uniformi njenega pokojnega moža, ki je bil preparator prirodoslovja na filomatičnem zavodu v Mindenu. Moja dobra teta, ki je bila žena velikih misli, je vedela, da je uniforma dobro sprejeta v vsaki deželi, zlasti še, če je rdeča. Moj starejši brat je pripomnil, da sem jaz večji od mojega strica in da rokavi njegove suknje ne segajo niti do konca mojih spodnjih lakti; toda papa je živahno odgovoril, da bo srebrna vezenina oslepila ves svet in da prinčezinje ne ogledujejo tako od blizu.

Toda žalibog, dvor ne pleše celo sezono. Zimsko veselje je tvorilo takrat cvetje breskev in limon. Le z negotovostjo se je govorilo o plesu, ki naj bi se vršil 15. maja; bile so to samo mestne čenče, katere so po-

trjevali nekateri napol uradni časniki, toda na vsak način je bilo treba računati ž njim.

Moje študije kot tudi moje zabave so le počasi napredovale. Dodobra sem spoznal atenski rastlinski vrt, ki ni ne posebno lep, ne posebno bogat; podoben je vreči, ki jo hitro izpraznimo. Kraljevi vrt nudi več virov; nek inteligen ten Francoz je zbral tu vsa rastlinska bogastva dežele od otoških palm do kamenokreč iz rta Suniuma. Prebil sem tu lepe dneve sredi rastlinstva g. Bareauda. Vrt je dostopen javnosti samo gotove ure; toda govoril sem grški s stražnikom in iz ljubezni do grščine mi je dovolil vstop. G. Bareaud se ni dolgočasil z menoj; vodil me je povsod okrog iz radosti, da je lahko govoril o botaniki in da je govoril francoski. V njegovi odsotnosti sem poiskal nekega velikega, suhega vrtnarja, ki je imel škrlatastordeče lase in katerega sem izpraševal nemški; dobro je, če je človek poliglota.

Vsak dan sem nekaj časa nabiral rastline v okolici, toda nikoli nisem šel tako daleč, kot bi bil rad: tolovaji so taborili okoli Aten. Jaz nisem lenuh in potek te povesti vam bo dokazal, da ljubim življenje. To je dar, ki sem ga dobil od svojih staršev; hočem ga ohraniti, kar najdalje mogoče in se pri tem spominjati svojega očeta in svoje matere. Meseca aprila 1856. l je bilo nevarno zapustiti mesto; bilo je celo neprevidno, stanovati v njem. Nikdar se nisem sprehajal po pobočju Lycabet-e, ne da bi mislil na ono ubogo gospo Darand, ki je

bila oropana ob svetlem dnevu. Griči Dafne so me spominjali obglavljenja dveh francoskih častnikov. Na poti v Pirej sem nehote mislil na tisto četo tatov, ki se je sprehajala okoli v šestih kočijah, kot bi bila kaka poroka in ki je streljala na potnike med hišnimi vrati. Pot v Pentelikon me je spominjala na ujetništvo kneginje Plaisance, ali na še čisto novo povest o Harrisu in Lobsterju. Vračala sta se iz sprehoda na dveh perzijskih konjih, ki sta bila Harrisova last; padla sta v zasedo. Dva tolovaja z bodali v rokah sta ju ustavila sredi mostu. Gledala sta okoli sebe in sta videla spodaj v soteski kakih dvanajst roparjev, ki so bili oboroženi do zob in so varovali kakih petdeset ali šestdeset ujetnikov. Vsi, ki so šli tu mimo, po solnčnem vzhodu, so bili izropani in potem zvezani, da nihče ne bi mogel uteči in obvestiti potnikov. Harris je bil brez orožja kot tudi njegov nečak. Zato mu je rekel angleški: »Vrziva jim naš denar; za dvajset dolarjev se nihče ne pusti ubiti.« Tolovaja sta pobrala novce, a nista izpustila vajeti; pokazala sta v sotesko in dala znamenje, da je treba stopiti raz konj. V tem trenutku je Harris izgubil potrpežljivost; jezilo ga je, da bi bil ujet; on namreč ne živi v koži, iz katere se delajo jermena. Pogledal je malega Lobsterja in v istem hipu sta padla zaporedoma dva udarca kot dva kola po glavah tolovajev. Viljemov nasprotnik se je zvalil na hrbet in je izpustil pištolo; Harrisov pa, ki je bil vržen z večjo silo, je letel čez ograjo in padel v sredo

svojih tovarišev. Harris in Lobster sta bila že daleč, stiskajoč svoje konje z ostrogami. Četa se je dvignila kot en sam mož in je streljala iz vseh svojih pušk. Konje so sicer ubili, jezdeca sta se oprostila iz sedla, letela peš in obvestila orožništvo, ki se je podalo na pot naslednji dan zjutraj.

Naš izvrstni Kristodil je sprejel z resnično žalostjo vest o usmrtitvi obeh konj; toda niti besedice graje ni našel za ubijalce. »Kaj hočete,« je rekel s prekrasno dobrodušnostjo, »to je njih posel.« Vsi Grki so nekoliko mnenja našega gostitelja. To pa ne radi tega, ker tolovaji morda prizanašajo svojim rojakom in hranijo svojo strogost za tujce; toda Grk, ki so ga njegovi bratje izropali, si misli z neko gotovo ravnodušnostjo, da denar ne bo zapustil družine. Ljudstvo gleda, kako ga izropavajo tolovaji, kot gleda priprosta žena, kako jo tepe njen mož in ga pri tem občuduje, kako dobro udari. Domači moralisti se pritožujejo čez vse pregreške, ki se godijo po deželi pravtako, kot obžaluje oče lahkomi-selna dejanja, svojega sina. Na glas se jezi, a na tihem ljubi; zelo jezen bi bil njegov sin podoben sosedovemu, o katerem svet ničesar ne govori.

To je bilo tako resnično dejstvo, da so bili v dobi mojega prihoda v Atene atenski junaki istočasno šiba Atike. V salonih in kavarnah, v apotekah, kjer se zbira meščanstvo ali pri brivcih, kjer se shajajo revnejši sloji, na blatnih cestah bazarov, ob prašnem cestnem oglu Lepe Grčije, v gle-

diščih, pri nedeljski godbi in na cesti v Patisijo, povsod se je govorilo samo o velikem Hadži Stavrosu, se je prisegalo le pri Hadži-Stavrosu; Hadži-Stavros, nezmagljivi, Hadži-Stavros, strah orožništva, Hadži-Stavros, kralj gora! Lahko bi napravil (Bog mi odpusti) cele litanije o Hadži-Stavrosu.

Neke nedelje, ko je John Harris obedoval z nami, bilo je ravno kratek čas po njegovem dogodku, sem napeljal dobrega Kristodila na pogovor o Hadži-Stavrosu. Naš gospodar ga je v prejšnjih časih med vojsko za neodvisnost večkrat obiskoval, o času, ko je bilo tolovajstvo manj znano kot dandanes. Izpraznil je svoj kozarec santorinskega vina, pogladil svoje sive brke in pričel dolgo pripoved, katero je prekinil sempatja kak vzdihljaj. Pravil nam je o Hadži-Stavrosu, da je bil sin popa ali duhovna iz otoka Tino. Rodil se je, Bog ve, katerega leta: Grki iz onih dobrih časov niso vedeli, koliko so stari, kajti zapiski civilne uprave so iznajdba dobe propadanja. Njegov oče, ki ga je odločil za cerkev, ga je naučil brati. Ko je bil star okoli dvajset let, je potoval v Jeruzalem in je dodal svojemu imenu priimek hadži, kar pomeni romar. Ko se je Hadži-Stavros vračal domov, so ga ujeli morski razbojniki. Zmagovalec je odkril v njem dušne zmožnosti in ga napravil iz ujetnika za mornarja. Tako se je začel bojevati proti turškim ladjam in kmalu tudi proti vsem onim, ki niso imele topov na krovu. Po preteku nekaj službenih let pa se je naveličal delati za

druge in je sklenil, da se utrdi na svoj račun. Imel ni niti ladje, niti denarja, da bi si jo kupil, zato je bil prisiljen izvrševati roparstvo na suhi zemlji. Upor Grkov proti Turčiji mu je dobrodošel, da je laže v kalnem ribaril. Nikoli ni natančno vedel, ali je tolovaj ali zarotnik, ali je poveljeval tatovom ali palikarom.¹ Njegovo sovraštvo do Turkov ga ni tako slepilo, da bi bil šel mimo grške vasi, ne da bi je videl in uplenil. Vsak denar mu je bil dober, če ga je dobil od prijateljev ali sovražnikov, od priproste tatvine ali slavnega ropa. Tako umna nepriustranost je hitro pomnožila njegovo premoženje. Pastirji so hiteli pod njegov prapor, ko so zvedeli, da se pri njem lahko veliko zasluži, njegovo ime mu je pridobilo celo armado. Varstvena moč vstaje je vedela za njegova junaška dela, ne pa za njegove prihranke; v istem času so gledali vse v lepi luči. Lord Byrom mu je posvetil celo odo, pariški pesniki in govorniki so ga primerjali Epaminondi in celo ubogemu Aristidu. Za njega so vezli zastave v predmestju Saint-Germain; pošiljali so mu denarnih pripomočkov. Dobival je denar iz Franci-

¹ Palikari ali klefti so se pojavili na Grškem za časa grške osvobodilne vojske izpod turškega jarma. Navidezno so se borili proti Turkom, vendar pa so se pečali v glavnem z ropanjem. Niso pa napadali samo Turkov, ampak tudi domačine in druge zaveznike, ki so se takrat mudili na Grškem. Dali so se podkupiti pravtako od Turkov, kot od vsakega drugega, če so le od tega upali kaj dobička zase. Ime palikar pomei »močni mladenič«.

je, dobival ga tudi iz Anglije in Rusije; niti ne bom prisegel, da ga ni dobil tudi iz Turčije; bil je resničen palikar. Ko je bila vojska končana, je bil z drugimi poveljniki oblegan v Akropoli v Atenah. Stanoval je v Propileji med Margaritisom in Lygandasom in vsak je hranil svoje zaklade v postelji pod blazino. Neke lepe noči se je udril strop tako naravnost, da je ubil vse, izvzemši Hadži-Stavrosa, ki je zunaj kadil svojo vodno pipo. Pobral je dedščino svojih tovarišev in vsi so menili, da si jo je pošteno pridobil. Toda neka nesreča, katere ni predvidel, je ustavila naenkrat tek njegovih uspehov; sklenili so mir. Hadži Stavros, ki je šel na deželo, je bil priča nenavadnem dogodku. Oblasti, ki so izvojevale Grčiji prostost, so skušale ustanoviti kraljestvo. — Slabozveneče besede so pričele šumeti okoli starega možakarja; govorilo se je o vladi, o vojski, o javnem redu. Zelo se je smejal, ko so mu naznanili, da so njegova posestva podvržena davku; toda, ko se je davčni uradnik predstavil pri njem, da pobere letni davek, je postal resen. Pobiralca je vrgel skozi vrata, ko ga je preje še olajšal za ves denar, ki ga je imel pri sebi. Sodnija mu je napovedala vojno; on si je poiskal pot v goro. Do gotove točke je razumel, da ima človek svojo streho, vendar pa pod pogojem, da spi izven nje.

Njegovi stari bojni tovariši so bili razpršeni po celem kraljestvu. Država jim je dala zemlje; obdelovali so jo z godrnjanjem

in so jedli kruh dela. Ko so zvedeli, da se je njih poveljnik razprl s postavo, so prodali svoja polja in so ga šli iskat. On pa se je zadovoljil s tem, da je vzel v zakup njih premoženje; ima namreč upraviteljske lastnosti.

Mir in počitek sta ga napravila bolnega. Gorski zrak ga je tako pomladil, da je leta 1840. mislil na ženitev. Gotovo je takrat prekoračil že petdeseto leto, toda ljudje te vrste nimajo ničesar skupnega s starostjo; celo smrt si jih preje dvakrat ogleda, preden jih vzame. Poročil je bogato dedinjo iz ene najboljših družin v Lakoniji in na ta način postal sorodnik največjih osebnosti kraljestva. Njegova žena mu je povsod sledila, mu rodila hčerko, dobila mrzlico in umrla. On je vzgajal svojega otroka sam skoro z materinsko skrbjo. Ko si je posadil svojo malo na kolena, so mu rekli roparji, njegovi tovariši: »Samo mleka ti še manjka!«

Očetovska ljubezen je dala nov polet njegovemu duhu. Da nagrabi svoji hčerki kraljevsko doto, je začel proučevati denarno vprašanje, o katerem je imel zelo priproste pojme. Mesto, da bi odslej spravljal svoje zlatnike v kovčekih, jih je naložil; sledil je poteku javnih zakladov v Grčiji in v inozemstvu. Trdi se celo, da je, začuden vsled društvenih uspehov, hotel spremeniti roparstvo v akcijsko družbo. Počoval je večkrat v Evropo pod vodstvom nekega Grka iz Marzilje, ki mu je služil za tolmača. Tekom svojega bivanja v Angliji je prisostvo-

val volitvam, ne vem več v katerem predmestju Yorikshira; to mu je navdahnilo globoka razmišljanja o ustavni vladi in njenih koristih. Prišel je nazaj odločen, da izkoristi ustavo svoje domovine in tako poveča svoje dohodke. Požgal je precejšnje število vasi v službi opozicije; razdejal je druge v interesu konservativne stranke. Kadar so hoteli vreči kako ministrstvo, se jim je bilo treba obrniti samo nanj; izpričal je z nepobitnimi dokazi, da je policija zanič in da ne bodo imeli preje nobene varnosti, dokler ne menjajo vlade. Nasprotno pa je dajal trde nauke sovražnikom reda s tem, da jih je kaznoval tako, kakor so grešili. Njegove politične znanosti so postale tako znane, da so ga vse stranke visoko spoštovale. Njegovim svetom, ki so se nanašali na volitve, so skoro vedno vsi sledili; celo tako natančno so jim sledili, da je nasproti določilom vlade, ki hoče, da izraža en mož voljo veliko drugih, do 30 poslancev izražalo edino njegovo voljo. Nek inteligen ten minister, znameniti Rhalettis, si je predstavljal, da bo mož, ki se je tolikokrat dotikal vladnih poslov, mogoče nehal ogrožati ta stroj. Hotel mu je zvezati roke z zlato verižico. Dovolil mu je sestanek v Karvati, med Hymetom in Pentelikonom, v vili nekega inozemskega konzula. Hadži-Stavros je prišel tja brez spremstva in brez orožja. Minister in tolovaj, ki sta se poznala že z davnih dni, sta skupaj zajtrkovala kot dva stara prijatelja. Pri počitku mu je ponudil Rhalettis popolno

pomiloščenje za njega in vse njegove ljudi, klobuk divizijskega generala, naslov senatorja in deset tisoč hektarjev gozda v last. Mož je nekaj časa premišljeval in je končal s tem, da je odgovoril z: ne. »Mogoče bi to sprejel pred dvajsetimi leti,« je rekel, »toda danes sem že prestar. Na starost ne morem menjati svojih življenjskih navad. Atenski prah mi ne prija; stanovati bi moral v senatu in če bi mi dali vojakov, katerim naj poveljujem, bi bil sposoben, da sprožim svoje pištole na njih uniforme le radi svoje navade. Vrni se toraj k svojim opravkom in pusti mene pri mojih.«

Rhalettis se še ni čutil poraženega. Poskusil je poučiti roparja o hudobnosti posla, ki ga opravlja. Hadži-Stavros se je začel smejati in mu je rekel z zaupno prijaznostjo: »Tovariš, kateri od naju bo imel daljšo listo na dan, ko bomo pisali naše grehe?«

»Pomisli končno,« je dodal minister, »da ne boš mogel uteči svoji usodi; ta ali drugi dan boš umrl nasilne smrti.«

»Allah Kerim,« je odgovoril turški, »ne jaz, ne ti nisi bral v zvezdah. Toda jaz imam vsaj neko prednost pred teboj; moji sovražniki nosijo uniforme in jaz jih spoznam že oddaleč. Ti ne moreš reči istega o svojih. Z Bogom, brat!«

Šest mescev zatem je umrl minister nasilno, zadavljen od svojih političnih nasprotnikov; ropar živi še danes.

Naš gospodar nam ni povedal vseh junaških del svojega junaka; dan ne bi bil

zadostoval za to. Zadovoljil se je s tem, da je označil najznamenitejša. Ne verjamem, da bi bili v katerikoli državi tekmeči Hadži-Stavrosa storili kaj bolj umetnega kot je bilo zajetje Niebuhra. To je bil parnik avstrijskega Lloyda, ki ga je ropar izropal na suhem ob enajstih dopoldne. Niebuhr je prišel iz Carigrada; svoj tovor in svoje potnike je odložil v Kalamakiju, na vzhodu korintske zemeljske ožine. Štirje tovorni vozovi in dva omnibusa sta vsprejela potnike in trgovsko blago, da prepeljejo vse to na drugi konec ožine v mali lutraški pristan, kjer je čakala druga ladja. Čakala je dolgo časa. Hadži-Stavros je pri belem dnevu na javni cesti, na odprti ravnini, odvezel trgovsko blago, prtljago in denar potnikov in municijo orožnikov, ki so spremljali potnike. »Ta dan je prinesel Hadži-Stavrosu 250 tisoč frankov,« je rekel Kristodil z naglasom nemale nevoščljivosti.

Veliko se je govorilo o grozovitostih Hadži-Stavrosa. Njegov prijatelj Kristodil nam je dokazal, da ne dela tega iz veselja. On je zmeren človek in se ničesar ne opijani, tudi krvi ne. Če se je primerilo, da je nekoliko preveč razgrel noge bogatemu kmetu, je storil to samo zato, da je zvedel, kje je skopuh skrnil svoj denar. V splošnem pa ravna milo z ujetniki, od katerih upa odkupnine. Nekega večera leta 1854. je šel s svojo četo k nekemu velikemu trgovcu na otoku Evbeji, h gospodu Voidi. Našel je družino zbrano in pri njej je bil star sodnik iz Kalcije, ki je igral karte s hišnim go-

spodarjem. Hadži-Stavros je ponudil gospodarju, da igra ž njim za svojo prostost; gospodar je zgubil in se udal v usočo. Hadži-Stavros je odpeljal gospodu Voidi njegovo hčerko in njegovega sina; njegovo ženo pa je pustil doma, da lahko preskrbi odkupnino. Tisti dan, ko jih je odpeljal, je imel trgovec putiko, hčerka je imela mrzlico in mali dečko je bil bled in napihnjjen. Dva mesca zatem so se vrnili vsi zdravi vsled gibanja, svežega zraka in dobre postrežbe. Cela družina je ozdravela za petdesettisoč frankov. Ali je bilo to predrago plačano?

»Priznam,« je dostavil Kristodil, »da naš prijatelj ne pozna usmiljenja do slabih plačnikov. Če odkupnina ni plačana v za to določenem času, tedaj usmrti svojega ujetnika s trgovsko natančnostjo: to je njegov način, s katerim si zagotovi svoje listine. Kakršno pa je tudi moje občudovanje do njega in prijateljstvo, ki veže najini družini, vendar mu ne bom nikoli odpustil uboja dveh deklic iz Mistre. Bili sta to dve mladenki štirinajstih let, lepi kot dva marmornata kipa, obedve zaročenki dveh mladeničev iz Leondarija. Bili sta tako podobni druga drugi, da si je vsak, kdor ju je videl skupaj, mislil, da vidi dvojno in si je pričel brisati oči. Nekega jutra sta šli prodajat svojo prejo v tkalnico; skupaj sta nesli veliko košaro in lahno sta tekli po veliki cesti kot dve golobici vpreženi v en voz. Hadži-Stavros ju je odvedel v gore in je pisal njuni materi, da ju vrne za 10.000 frankov, ki jih mora plačati koncem mese-

ca. Mati je bila premožna vdova, posestnica lepega murvinega vrta, toda ni imela razpoložljivega denarja, kot ga nima pri nas nihče. Izposodila si je denar na svoje posestvo, kar ni nikdar lahko, tudi, če plačaš 10 odstotne obresti. Rabila je šest tednov in še več, da je spravila skupaj vsoto. Ko jo je končno zbrala, je otovorila svojo mulo in odšla peš proti taborišču Hadži-Stavrosa. Toda ko je prišla v prostorno tajgetska dolino na prostor, kjer stoji sedem vodnjakov pod eno samo platano, se je mula, ki je šla naprej, ustavila in ni hotela dalje. Tedaj je zagledala uboga mati na robu ceste svoji dve hčerki. Imeli sta vrat presekan prav do kosti in njuni lepi glavici sta se komaj še držali telesa. Vzela je bedni stvarici, ju spravila sama na mulo in ju odpeljala v Mistro. Nikoli ni mogla jokati; zato je zblaznela in umrla. Jaz vem, da je Hadži-Stavros obžaloval, kar je storil; domneval je, da je bila vdova bogatejša in ni hotela plačati. Ubil je uboga otroka drugim v vzgled. Gotovo je, da je od takrat dobival redno svoje dohodke in ga nihče več ni pustil čakati.«

»Bratta carogna!« je zavpil Giacomo in pri tem udaril z roko po mizi, da se je stresla vsa hiša kot pri kakem potresu. »Če mi kdaj pade v roko, mu bom plačal za odkupnino desetisoč sunkov, ki mu bodo dovolili, da bo nehal opravljati svoj posel.«

»Jaz,« je rekel mali Lobster z mirnim nasmehom, »ne želim ničesar drugega kot

to, da ga srečam v razdalji petdeset korakov od svojega revolverja. In vi, stric John?«

Harris je žvižgal med zobmi nek ameriški napev, ki je bil oster kot ostrina malega bodala.

»Svojim ušesom ne morem verjeti,« je dodal s svojim cvilečim glasom dobri gospod Mérinay. »Ali je mogoče, da se take grozovitosti dogajajo v našem stoletju? — Dobro vem, da »Družba za poboljševanje zlobnežev« še ni ustanovila svojih podružnic v tem kraljestvu, toda preden dočakamo to, morate imeti vendar orožnike!«

»Gotovo,« je odgovoril Kristodil, »50 častnikov, 152 podčastnikov in 1250 orožnikov, od teh 150 na konjih. To je najboljša četa v kraljestvu, izvzemši one Hadži-Stavrosa.«

»Jaz pa se čudim,« sem povzel jaz, »da mu je hčerka starega ničvredneža pustila kaj takega storiti.«

»Ona ni pri njem.«

»Ah tako! Kje pa je?«

»V zavodu.«

»V Atenah?«

»Vi me vprašate preveč; toliko pa ne vem. Gotovo pa je, da bo tisti, ki je nekoč poroči, napravil dober posel.«

»Da,« je rekel Harris. »Vsaj tudi trdijo, da Calkraftova hčerka ni slaba partija.«

»Kdo je to Calkraft?«

»Londonski rabelj.«

Ob teh besedah je Dimitrij, Kristodilov sin, postal rdeč do ušes. »Oprostite go-

spod,« je rekel Johnu Harrisu, »velik razloček je med rabljem in roparjem. Rabljevo delo je nizkotno, poklic roparja pa je časten. Vlada je prisiljena, da varuje atenskega rablja v trdnjavi Palmedi, sicer bi ga ljudstvo zadavilo; toda nihče ne želi hudega Hadži-Stavrosa in najpoštenejši ljudje kraljestva bi se čutili počaščene, če bi mu smeli stisniti roko.«

Harris je odprl usta, da bi mu ugovarjal, toda v tem trenutku je zapel zvonoc v prodajalni. Bila je dekla, ki je vstopila z mlado deklico, staro petnajst do šestnajst let, ki je bila napravljena kot najnovejša slika modnega časopisa. Dimitrij se je dvignil in je rekel: »To je Fotini.«

»Gospodje,« je rekel pek, »če vam je prav, govorimo o drugih stvareh. Roparske povesti niso za ušesa mladih deklic.«

Kristodil nam je predstavil Fotini kot hčerko svojega bojnega tovariša, polkovnika Žana, ki je bil poveljnik trga v Navpliji. Imenovali so jo torej Fotini, Žanovo hčerko po navadi dežele, v kateri pravzaprav ne poznajo družinskih priimkov.

Mlada Atenka je bila grda, kot je grdih devet desetih atenskih deklic. Imela je lepe zobe in lepe lase, toda to je bilo vse. Njena stisnjena postava je izgledala v stezniku kot trska. Njene, kot gladilnik zakrožene noge so ji morale povzročati bolečine; ustvarjene so bile zato, da se gibljejo v babušah (turški čevlji) in ne zato, da jih stisne v Meyerjeve škornjice. Obraz je kazal toliko grškega tipa, da sploh ni

imel profila. Bila je ozka, da se je zdelo, kot bi se bila kaka dojilja spozabila in se vsedla na otrokov obraz. Vsaka obleka ne pristoja vsaki ženski. Uboga Fotini je izgledala skoro smešna v svoji. Njena nabrana obleka, ki jo je težka krinolina še bolj širila, je le večala videz njenega neokretnega vedenja. Kraljevske dragocenosti, med katerimi se je zdela ona mal medaljonček, so prav tako spopolnjevale namen, da kažejo nepopolnost njenega telesa. Človek bi bil rekel, da je to debela in mala dekla, ki se je nališpala v praznično obleko svoje gospodarice.

Nihče med nami se ni čudil, da je bila hčerka priprostega polkovnika tako bogato oblečena zato, da prebije svojo nedeljo v pekovski hiši. Poznali smo dobro deželo, in smo vedeli, da je toaleta neozdravljiva rana grške družbe. Priprosta dekleta si dajo preluknjati svoj denar, sešijejo posamezne kose skupaj v malo čepico in se pokrijejo ž njo na največje praznike. Vso svojo doto nosijo na svoji glavi. Mestne deklice jo naložijo pri trgovcih in jo nosijo na celem svojem telesu.

Fotini je bila v zavodu v Hetariji. Kot veste, je ta zavod uravnan po vzorcu onega Častne legije, toda na bolj široki in tolerantni podlagi. Tu se ne vzgajajo samo vojaške hčerke, temveč sempatja tudi dedinje roparjev.

Hčerka polkovnika Žana je znala nekoliko francoski in angleški, toda vsled svoje plahosti nikakor ni bliščala v govo-

ru. Pozneje sem zvedel, da je računala njena družina na to, da se pri nas izpopolni v tujih jezikih. Njen oče, ki je zvedel, da pogostuje Kristodil poštene in učene Evropejce, je prosil peka, naj jo ob nedeljah vzame iz zavoda in ji da priliko za dopisovanje. Ti pohodi so se zdeli prijetni Kristodilu in zlasti še njegovemu sinu Dimitriju. Mladi tržni sluga je oboževal z očmi ubogo penzionatko, ki pa tega ni opazila.

Napravili smo vsi skupaj načrt, da gremo poslušat godbo. To je lep prizor, ki si ga napravijo Atenčani sami sebi vsako nedeljo. Ljudstvo prihaja od daleč preko celega polja prahu, da posluša valčke in kvadrile, katere igra polkovna godba. Revnejši gredo tja peš, bogatejši se vozijo, in imenitnejši jahajo tja. Po zadnji kvadrilji se vrne vsakdo domov s prašno obleko, z zadovoljnim srcem in si reče: »Dobro smo se zabavali!«

Gotovo je, da se je Fotini hotela skazati pri godbi in njen oboževatelj Dimitrij ni bil jezen, ker bi se moral tam pokazati ž njo; kajti nosil je nov površnik, ki ga je kupil popolnoma gotovega v zalogi pri Lepi vrtnarici. K nesreči pa je začelo tako neusmiljeno deževati, da smo morali ostati doma. Da si ubijemo čas, nam je predlagala Marula, naj se igramo sladkorčke: to je moderna zabava nižje družbe. Vzela je trgovini steklenico in je razdelila vsakemu izmed nas pest domačih sladkorčkov iz nagelnovih žbic, anisa, popra in cikorije. Zatam smo vrgli karte in tisti, ki

jih je prvi zbral skupaj devet ene vrste, je dobil tri sladkorčke od vsakega svojega nasprotnika. Maltežan Giacomo je dokazal s svojo vzdržno pazljivostjo, da mu ni bilo vseeno, če dobi ali ne. Sreča mu je bila mila: Dobil je vedno in videli smo, kako je požrl sedem ali osem pesti sladkorčkov, ki so se bili sprehajali že po rokah nas vseh ne izvzemši g. Mérinaya.

Jaz, ki sem se zanj zanimal za igro, sem osredotočil svojo pazljivost na redok dogodek, ki se je odigral na moji levici. Medtem, ko so se pogledi mladega Atenca ubijali drug za drugim ob Fotinini malomarnosti, jo je Harris, ki je ni opazoval, privlačeval z neodoljivo silo nase. Držal je svoje karte s precejšnjo nepazljivostjo, zdehal sempatje z ameriansko prostodušnostjo ali je žvižgal *Y a n k e e D o o d l e*, brez ozira na družbo. Zdelo se mi je, da mu je Kristodilova povest vzbujala začudenje in da se je njegov duh sprehajal po gorah za Hadži Stavrosovim sledom. Vsekakor pa je mislil na nekaj in to nekaj gotovo ni bila ljubezen. Mogoče tudi mlada deklica ni mislila nanjo, kajti skoro vse grške žene imajo na dnu srca dober obliž brezbriznosti. Kljub temu pa je gledala mojega prijatelja kakor bik v nova vrata. Ona ga še ni poznala; ničesar ni vedela o njem, ne za njegovo ime, ne za njegov rojstni kraj in ne za njegovo premoženje. Celo govoriti ga še ni slišala, in čeprav bi ga bila, gotovo ni bila sposobna presoditi, če je duhovit ali ne. Njej se je zdel zelo lep

in to je zadostovalo. Grki starega časa so oboževali lepoto; to je bil edini Bog, v katerega so vsi verovali. Grki današnjih dni zamorejo kljub vsemu propadu še vedno razločevati kakega Apolona od opičje sohe. V delih gospoda Fauriela najdemo malo pesmico, ki bi se lahko takole prestavila:

Mladi dečki, ali hočete vedeti, mlade deklice, ali se hočete naučiti, kako pride ljubezen v nas? Ona vstopi skoz' oči; iz oči stopi v srce in v srcu požene korenine.

Brezdvomno je bila Fotini ta popevka znana; kajti široko je odpirala svoje velike oči, da bi zamogla skoz nje vstopiti ljubezen, ne da bi se ji bilo treba pripogniti.

Dež ni nehal padati, niti Dimitrij opazovati mladenke, niti mladenka gledati Harrisa, ne Giacomo razdirati orehov, ne g. Mérinay pripovedovati malemu Lobsterju neko poglavje stare zgodovine, katerega pa isti ni poslušal. Ob osmih je Marula pripravila mizo za večerjo. Fotini je dobila svoj prostor med Dimitrijem in med menoj, ki pa iz tega nisem izvajal nikakih posledic. Govorila je malo, jedla pa nič. Po večerji, ko je dekla govorila o povratku, je očitvidno napela svoje moči in mi rekla na uho:

»Ali je gospod Harris poročen?«

Veselilo me je, da jo pripravim malce v zadrego in sem odgovoril:

»Da, gospodična, poročil je vdovo beneških dožev.«

»Ali je mogoče?! Koliko je stara?«

»Stara je kot svet in večna kot on.«

»Ne norčujte se iz mene; uboga deklica sem in nerazumem vaših evropejskih šal.«

»Z drugimi besedami, gospodična, poročil je morje; on poveljuje ameriški ladji »The Faney«.«

Zahvalila se mi je s takim žarkom veselja, da je njena puščoba za hip otemnela in se mi je zdela lepa — za trenotek vsaj.

III.

Marijana.

V moji mladosti se je pri učenju v meni razvila neka strast, ki je končno nadvladala vse druge: bila je želja po znanosti, ali če se hočete izraziti z drugimi besedami: radovednost. Do trenutka, ko sem odšel v Atene je bilo učenje moje edino veselje; moja edina žalost je bila nevednost. Ljubil sem znanost kot svojo ljubico in nobena druga oseba ji do takrat še ni prevzela mojega srca. Nasprotno pa moram priznati, da nisem bil nežnega srca in poezija in Herman Schultz sta le redkokdaj vstopila skozi ista vrata. Sprehajal sem se po svetu kot po razsežnem muzeju z drobnogledom v roki. Opazoval sem veselje in žalost drugih kot predmet, vreden proučevanja, toda nevreden sočutja ali nevoščljivosti. Prav nič bolj nisem zavidal srečne družine kot dve palmovi rastlini, ki ju je veter združil; imel sem prav toliko sočutja s srcem, uničenim od ljubezni, kot z žeranjico, ki je zmrznila v hudi zimi. Kdor je enkrat seciral žive živali, ni več občutljiv za krik trepetajočega mesa. Predstavljal bi bil izvrstno publiko v bitki gladijatorjev.

Fotinina ljubezen za Johna Harrisa bi bila genila vsakogar prej kot kakega prirodošlovca. Uboga stvarica je ljubila brez predsodka in se ravnala po lepem izreku Henrika IV.; in bilo je očitno, da ljubi zaman. Ona je bila preveč boječa, da bi si bila upala pokazati svojo ljubezen in John je bil previhrav, da bi jo bil opazil. Pa če bi bil tudi kaj opazil, kako naj bi se bil vendar zanimal za tako naivno stvarco z Ili-sejskega obrežja? Fotini je preživela še štiri dni skupaj z njim, štiri nedelje v aprilu. Gledala ga je od jutra do večera s hrepenečimi in obupanimi očmi; toda nikdar ni imela poguma, da bi odprla usta v njegovi bližini. Harris je mirno žvižgal, Dimitrij je godrnjal kot mlada doga in jaz sem smehljaje opazoval to čudno bolezen, pred katero me je dotakrat obvarovala moja trdna konstitucija.

Moj oče mi je medtem pisal, da gre njegov posel slabo, da so potniki redki, da je življenje drago, da so se naši sosede izselili, in da ne morem nič boljšega storiti, kot da brez premisleka poročim rusko princezinjo, če jo dobim. Odgovoril sem, da nisem še nikogar dobil, ki bi ga lahko zapeljal, izvzemši morda hčerko ubogega grškega stotnika. Povedal sem, da je ona resnično zaverovana, toda ne v me, ampak v nekoga drugega; da z nekoliko ročnosti lahko postanem njen zaupnik, toda nikoli njen mož. V ostalem pa sem zdrav in moj herbarij je krasen. Moja raziskovanja, omejena dosedaj le na okolico Aten, bom od-

slej lahko razširil na deželo. Varnost se je večala, roparje so pobili orožniki in vsi časopisi so naznanjali, da se je tolpa Hadži-Stavrosa razpršila. V enem mesecu najpозneje se bom lahko podal na pot v Nemčijo in prosil za mesto, ki bo dalo kruha vsej družini.

V nedeljo, dne 28. aprila, smo brali v atenskem »Siécle« o velikem porazu kralja gora. Oficijelna poročila so naznanjala, da ima dvajset mož nesposobnih za boj, da je njegovo taborišče požgano, njegova četa razpršena in da ga je orožništvo zasledovalo prav do maratonskih močvirij. Te novice, tako prijetne vsem tujcem, so povzročale, kot se je zdelo, manj veselja Grkom in zlasti še našim gospodarjem. Kristodil, kot bivši poročnik, je bil očitno premalo navdušen, in polkovnikova hčerka je skoro jokala, ko je slišala o tolovajevem porazu. Harris, ki je prinesel časopis, ni skrival svojega veselja. Jaz pa sem postal gospodar dežele in sem bil vzhičen. Dne 30. zjutraj sem se podal na pot s svojo škatljo in palico. Dimitrij me je vzbudil ob 4. On sam je šel čakati povelja angleške družine, ki se je pred nekaj dnevi nastanila v Tujskem hotelu.

Šel sem po Hermesovi cesti do križpotja Lepe Grkinje in sem zavil v Harfino cesto. Ko sem koračil preko trga Kanonov, sem pozdravil malo artiljerijo kraljestva, ki je spala pod šotorom in sanjala o zavzetju Carigrada. V štirih skokih sem bil na

Patisijskem šetališču. Robinije, ki ga obrob-
ljajo na obeh straneh, so odpirale svoje di-
šeče cvetove. Temnomodro nebo je skoraj
nevidno bledelo med Himetom in Penteli-
konom. Pred mano so se vrhovi Parnasa
dvigali kot razklana skalnata stena; to je
bil cilj mojega potovanja. Šel sem po po-
vpredni poti navzdol do hiše grofice Jante
Théotokis, v kateri je sedaj stanovala fran-
coska delegacija; šel sem mimo vrtov prin-
ca Mihaela Soutzo in Platonove akademije,
katero je pred leti prezident areopaga za-
stavil v loteriji, in sem vstopil v oljčni go-
zdiček. Škorci in kosi, njihovi nemški so-
rodniki, so skakali po srebrnkastem listju
in veselo čebljali nad mojo glavo. Za goz-
dom sem prekoračil obširne pašnike, kjer
so se atiški konji, kratki in zatrepáni kot
na partenonski frizi, tolašili s suho krmo
in segreto zimsko hrano. Jate grlic so vzle-
tavale ob mojem prihodu in čopasti škr-
jančki so se dvigali navpično proti nebu kot
utrinki umetalnega ognja. Od časa do časa
je počasna želva križala mojo pot in vlačila
s seboj svojo hišo. Skrbno sem jo poveznil
na hrbet in sem nadaljeval svojo pot, pre-
pustivši ji, da si pomaga iz položaja. Po
dveurni hoji sem prišel v puščavo. Sledi ci-
vilizacije so izginile; na suhi zemlji ni bilo
opaziti drugega kot redke šope trave, če-
bulčke ornitogala in dolga stebelca suhih
afodel. Solnce je vzhajalo in razločno sem
videl smreke, ki obraščajo parnasova po-
bočja. Pot, na katero sem krenil, ni bila va-
ren vodnik, toda naravnal sem se proti

gruči hiš, raztresenih ob vznožju gore, ki so bile najbrže vas Kastija.

Z enim skokom sem prekoračil Kephisos Eleusinien v veliko zgražanje malih, širokih želv, ki so poskakale v vodo kot bi bile žabe. Sto korakov naprej se je pot zgubila v široki in globoki soteski, razpokani od dežja dva ali tritisoč zim. Predstavljal sem si, da bo ta soteska najbrže pot. Na svojih prejšnjih izletih sem opazil, da so Grki opustili napravo ceste povsod tam, kjer je voda skrbela za to. V tej deželi, kjer človek le nerad nasprotuje delu narave, so hudourniki državne, potoki deželne ceste in žlebovi občinska pota. Nevihte opravljajo dela cestnih inženjerjev in dež je oblast, ki brez nadzorstva vzdržuje velike in male zveze. Nadaljeval sem svojo pot med dvema razpokanima bregovoma, ki sta mi skrivala ravnino, goro in moj cilj. Toda pot je delala toliko ovinkov, da sem kmalu le s težavo razločeval, v kateri smeri grem in bal sem se, da ne obračam hrbta Parnasu. Najbolj pametno bi bilo, če bi bil splezal na eno ali drugo obrežje in se orijentiral na ravnini; toda skale so bile špičaste, jaz sem bil truden, lačen in dobro sem se počutil v senci. Vsedel sem se na okrogel kos marmorja, izvlekel iz svoje škatlje kos kruha, mrzle jagnjetine in čašico vina, ki ga poznate. Rekel sem sam sebi: »Če sem na poti, pride morda kdo mimo in ga povprašam.«

In v resnici: ko sem zaprl svoj nož, da se vležem v senco s tisto sladko trudnost-

jo, ki sledi kosilu potnika in kače, se mi je zazdelo, da slišim konjske stopinje. Položil sem uho na zemljo in sem spoznal, da se bližata dva ali trije jezdeci. Vrgel sem svojo škatljo na hrbet in sem se pripravil, da jim sledim v slučaju, da so namenjeni proti Parnasu. Čez pet minut sem zagledal dve ženski na konjih, ki sta bili opravljeni kot Angležinji na potovanju. Za njima je korakal pešec, v katerem sem brez truda spoznal Dimitrija.

Vi, ki ste prepotovali že dosti sveta, gotovo veste, da se potniki podajo na pot brez skrbi za nečimrnosti toalete; toda, če zagledajo žensko in najsi je tudi stara kot Noetova barka, jih naenkrat mine ta brezskrbnost in nemirno se začno ozirati po svoji prašni obleki. Še preden sem zamogel razločevati obraza obeh amaconk, sem si ogledal svojo osebo in bil sem prav zadovoljen. Nosil sem obleko, katero vidite in ki je še prav dostojna, čeprav jo nosim že skoraj dve leti. Zamenjal sem le svoje pokrivalo: čepica, in če je še tako čedna in ohranjena kot tale, le slabo varuje potnika pred solničnimi žarki. Nosil sem siv klobuk s širokimi okraji, na katerem se prah ne pozna dosti.

Vljudno sem se odkril, ko sta jahali dami mimo, ki se pa nista bogve kaj vznemirjali ob mojem pozdravu. Podal sem roko Dimitriju in v kratkih besedah mi je razložil vse, kar sem hotel vedeti.

»Ali je to prava pot na Parnas?«

»Da, tudi mi gremo tja.«

»Ali grem lahko z vami?«

»Zakaj ne?«

»Kdo sta ti ženski?«

»Moji Angležinji. Milord je ostal v hotelu. Pah! Bankirji iz Londona. Stara je gospa Simons od tvrdeke Barley in Cie! gospod je njen brat; gospodična je njena hči.«

»Lepa?«

»Po okusu. Jaz imam rajše Fotini.«

»Ali greste prav do trdnjave File?«

»Da. Najeli sta me za en teden po deset frankov na dan in hrano. Jaz bom organiziral izlete. Začel sem s tem-le, ker sem vedel, da vas srečam. Toda kakšna muha ju je pičila?«

Stara gospa, nevoljna, da sem si izposodil njenega slugo, je spravila svojega konja v tek, v pokrajini, kjer po konjskem spominu še nikdar ni nihče dirjal. Druga žival, navdihnjena po častilakomnosti, mu je hotela slediti in če bi govorila le še kako minuto, bi se bili oddaljili. Dimitrij je tekkel k svojima damama in slišal sem, da mu je gospa Simons rekla angleški:

»Ne oddaljujte se. Angležinja sem in hočem biti točno postrežena. Ne plačujem vas zato, da se razgovarjate s svojimi prijatelji. Kdo je ta Grk, s katerim ste govorili?«

»On je Nemeč, gospa.«

»Ah!... Kaj dela?«

»Rastline išče.«

»Torej je lekarnar?«

»Ne, gospa; on je učenjak.«

»Ah!... Ali zna angleški?«

»Da, gospa, zelo dobro.«

»Ah!« ...

Ti trije »ah!« stare gospe so bili izrečeni v treh različnih tonih, katere bi si bil lahko z veseljem zapisal, če bi se spoznal v glasbi. V jasno razločnih nijansah so označili napredek, ki sem ga napravil v spoštovanju gospe Simons. Kljub temu pa me ni ogovorila niti z besedico in sledil sem karavani v razdalji nekaj korakov. Dimitrij ni več upal govoriti z menoj; hodil je spredaj kot vojni vjetnik. Vse, kar je zamogel zame storiti, sta bila dva ali trije pogledi, ki naj bi mi rekli: »Kako neznosne so te Angležinje!« Gospa Simons ni obrnila glave in tako nisem mogel določiti, v koliko se njena grdobija razlikuje od Fotinine. Brez nadležnosti sem mogel spoznati le to, da je bila mlada Angležinja velika in krasne postave. Njena ramena so bila široka, njena postava okrogla in močna. Mali del vratu, ki sem ga mogel videti, bi me spominjal na labode v zoologičnem vrtu, čeprav bi ne bil prirodoslovec.

Njena mati se je obrnila, da govori z njo in podvojil sem korake v upanju, da slišim njen glas. Povedal sem vam že prej, da sem strastno radoveden. Prišel sem baš o pravem času, da sem vjel nastopni dvogovor:

»Marijana!«

»Mama?«

»Lačna sem.«

»Ali res?«

»Da.«

»Meni, mama, je vroče.«

»Ali res?«

Morda mislite, da sem se smejal ob tem prisrčnem angleškem dvogovoru? Kaj še, gospod: bil sem očaran. Sam ne vem, po kateri poti je prišel Marijanin glas v me; dejstvo je, da sem pri poslušanju občutil neko sladko bojazen in bil sem zelo prijetno ginjen. V svojem življenju še nisem čul ničesar bolj mladega, bolj svežega in bolj srebrnojasnega kot ta nežen glasek. Zlat dež, ki bi padal na streho mojega očeta, bi mi v resnici ne bil toliko prijeten. »Kakšna nesreča,« sem si mislil sam pri sebi, »da imajo ptice z najlepšim glasom najgrše perje!« In bal sem se, da vidim njen obraz, med tem ko sem mrl hrepeneja po njem, tako me je obvladovala radovednost.

Dimitrij je računal, da bodo zajtrkovali v kanu v Kaliviji. To je gostilna, zbita iz slabo obdelanih desk; toda vsaki čas se dobi tam meh sladkega vina, steklenico rakije, kos črnega kruha in celo množino onih častitljivih jedi, v katere spreminja smrt perutnino. V našo nesrečo pa je bil kan prazen in vrata zaprta. Ob tej novici je gospa Simons hudo kregala Dimitrija in ko se je obrnila nazaj, mi je pokazala obraz, ki je bil tako oglat, kot ostrina cheffieldskega noja, in dve vrsti kot stebri močnih zob.

»Angležinja sem,« je rekla, »in hočem jesti, kadar sem lačna.«

»Gospa,« je odgovoril pohlevno Dimitrij, »čez pol ure boste zajtrkovali v vasi Kastija.«

Jaz, ki sem že zajtrkoval, sem začel žalostno razmišljati o grdobiji gospe Simons in mrmral sem med zobmi znani aforizem iz Frangmanove latinske gramatike: »Kakršna mati, takšna hči: »Qualis mater, talis filia.«

Od kana do vasi je cesta izredno slaba. Na eni strani ozkega prehoda se dviga špičasta skala, na drugi strani pa zija globok prepad, ob katerem bi se zvrtele celo kozam. Preden se je podala gospa Simons na to satansko pot, kjer so konji komaj našli prostora za svoja štiri kopita, je vprašala, če ni druge poti. »Angležinja sem,« je rekla, »in nisem ustvarjena za to, da se zvrnem v prepad.« Dimitrij je začel hvaliti pot; zagotovil je, da jih je v kraljevini še na stotine slabših. »Pa vsaj držite vajeti mojega konja,« je povzela dobra gospa. »Toda kaj bo z mojo hčerko? Peljite konja moje hčerke! Vendar, ali naj si jaz zlomim vrat? Ali ne morete držati istočasno vajeti obeh konj? Ta steza je v resnici zanič. Rada verjamem, da je dobra za Grke, toda nikakor ni narejena za Angleže. Ali ni res, gospod?« je dodala in se uljudno obrnila k meni.

Bil sem vpeljan. Predstavljen sem bil, pravilno ali ne. Prišel sem pod varstvo v romanih starega veka zelo znane osebe, katero so pesniki XIV. stoletja imenovali Nevarnost. Priklonil sem se z vso eleganco,

ki mi jo je podelila narava in odgovoril sem angleški:

»Gospa, pot ni tako slaba, kot se vam zdi na prvi pogled.... Vaši konji stopajo sigurno; poznam jih po hoji. Končno pa imate, če dovolite, lahko dva vodnika: Dimitrija za vas, mene za gospodično.«

Rečeno, storjeno: ne da bi čakal odgovora, sem se pogumno približal in prijel vajeti Marijaninega konja in sem se obrnil k njej.... Veter je za hip odgrnil njen pajčolan in videl sem najlepši obraz, ki je kdaj zmešal duha nemškemu prirodoslovcu.

Nek ljubki kitajski pesnik, znameniti A. Scholl pravi, da ima vsak človek v svojem srcu cel rožnivenec jajčec in v vsakem izmed njih počiva ljubezen. Da jo vzbudimo, zadostuje že en sam pogled ženske. Preveč sem učen, da ne bi vedel, da ta hipoteza nima trdnih tal in da je v očitnem nasprotju z vsemi razkritji anatomije. Vendar pa moram ugotoviti, da je prvi pogled gospodične Simons povzročil močan potres v okolici mojega srca. Občutil sem nenavadno ginjenost, ki pa ni bila boleča in zdelo se mi je, da se je nekaj zlomilo v koščeni škatlji mojih prs, pod kostjo. V istem hipu je moja kri razburjena valovila in lahko sem štel udarce žile.

Kakšne oči je imela, moj dragi gospod! Radi vašega miru vam želim, da nikdar ne spoznate enakih. Niso bile preveč velike in niso motile razmerja z ostalim obrazom. Niso bile niti modre, niti črne, temveč neke posebne barve, narejene zanje in zmešane

čisto zase v nekem kotu palete. Bila je to živo rjava barva, nekoliko zametasta, kakršna se ne najde drugje kot na sibirskem granatu in na nekaterih vrtniških cvetkah. Pokazal vam bom neko skabioso in neko skoro črno vrtnico, ki spominja, čeprav ne popolnoma, na barvo njenih oči. Če ste bili že kdaj o polnoči v kovačnici, ste lahko opazili čudno svetlobo, katero povzroča kos žarečega jekla: vidite, prav taka je bila barva njenih oči. Ljubkost je poseben dar, katerega so deležne le nekatere stvari. Marijanine oči so bile na nek poseben način otročje in duhovite obenem, odkrito živahne, polne mladosti in zdravja in včasih ginjaivo hrepeneče. Vso žensko duhovitost in otroško nedolžnost si bral v njih kot v odprti knjigi; toda oslepel bi bil, kdor bi jo bil bral dolgo časa. Njen pogled je žgal tako resnično, kakor resnično se imenujem Herman. Češplje vašega špalirja bi dozozele ob njem.

Če se zmislim, da se je temu ubogemu Dimitriju zdela manj lepa kot Fotini! V resnici, ljubezen je bolezen, ki čudovito poneumni svoje bolnike! Jaz nisem nikdar izgubil svojega zdravega razuma in prisojam vse stvari s hladno ravnodušnostjo prirodoslovca, pa zagotovem vas, da svet še ni videl ženske, ki bi bila podobna Marijani. Rad bi vam pokazal njeno sliko, kakršna je ostala zarisana na dnu mojega spomina. Videli bi, kako so bile njene trepalnice dolge, kako so se njene obrvi lepo bočile nad njenimi očmi, kako je imela majhna

usteca, kako so se njeni zobje smejali v solncu in kako so bila njena majhna ušesa rožnata in prosojna. Proučeval sem njeno lepoto v njenih najmanjših podrobnostih, ker sem analičnega duha in imam navado, da vse opazujem. Najbolj me je prese-netila prosojnost njene kože; njena epidermija je bila nežnejša od žametne kože, ki obdaja lepe sadeže. Zdelo se je, da je barva njenih lic narejena iz nedotakljivega prahu, ki osvetljuje krila metuljev. Če bi ne bil doktor prirodoslovnih ved, bi se bil bal, da bo plapolanje njenega pajčolana odneslo ta mehek sijaj njene lepote. Ne vem, če ljubite blede ženske in nikakor nočem mešati vaših misli, če slučajno ljubite tisto vrsto umirajoče elegance, ki je bila nekaj časa v modi; vendar pa jaz v svoji lastnosti kot učenjak ne občudujem ničesar bolj kot zdravje, to veselje našega življenja. Če bi bil kdaj postal zdravnik, bi bil gotovo izvrsten človek za družine, ker se gotovo nikdar ne bi zaljubil v svoje bolnice. Pri pogledu na lep, zdrav in živahen obraz sem skoro tako vesel, kakor takrat, če vidim močan lep grm, čigar cveti se veselo razvijajo in čegar listja se še niso dotaknile ne gosenice, ne metulji. Zato sem tudi prvi hip, ko sem videl Marijanin obraz, občutil živo skušnjava, da ji stisnem roko in ji rečem: »Gospodična, kako ste dobra, ker ste tako zdrava!«

Pozabil sem vam povedati, da poteze njenega obraza niso bile povsem pravilne in da njen obraz ni bil pripraven za por-

tretiranje. Phidias najbrže ne bi bil hotel napraviti njene sohe; toda vas Pridier bi jo bil na kolenih prosil za nekoliko sej. Priznam, čeprav s tem morda razrušim vaše iluzije, da je imela na levem licu jamico, ki je popolnoma manjkala na njenem desnem licu, kar je v nasprotju z vsemi pravili simetrije. Vedite tudi, da njen nos ni bil niti raven niti orlovski, temveč priprosto zavihan, po francoski. Toda še na šafotu bom zanikal, da bi bila radi tega kaj manj ljubka. Bila je pravitako lepa kot grške sohe, toda na drug način. Lepota se ne meri po nesprejemljivem tipu. čeprav to zatrjuje Platon v svojih visokih razmišljanjih. Ona se menja s časom, z ljudstvi in duševno kulturo. Venera iz Mila je bila pred dva tisoč leti najlepša deklica v Otočju; ne verjamem pa, da bi bila leta 1856. najlepša ženska v Parizu. Peljite jo k šivilji na trgu Veudome ali k modistinji v ulici Miru. Predstavite jo v kateremkoli salonu, povsod bo imela manj uspeha kot gospa ta in ta, ki ima manj pravilne poteze in manj raven nos. Lahko so občudovali geometrično lepo žensko v času, ko ista ni bila drugega kot predmet umetnosti, določena, da ugaja očem, ne da bi kaj povedala duhu, enaka rajski ptici, na kateri občudujemo njeno perje, ne da bi poslušali njen glas. Lepa Atenčanka je bila prav tako proporcijonirana, tako bela in mrzla kot tempelski steber. G. Mérima mi je pokazal v neki knjigi, da jonski steber ni bil nič drugega kot slečena ženska. Vhod tem-

plja v Erechte, v atenski akropoli še sedaj počiva na štirih Atenčankah iz Periklejevega stoletja. Današnje ženske pa so mala zelo živahna bitja, lahke, gibčne in predvsem duhovite, ki niso ustvarjene zato, da nosijo na svojih glavah temple, temveč zato, da vzbujajo ženije, razveseljujejo delo, oživljajo pogum in razsvetljujejo svet z lučjo svojega duha. Kar ljubimo v njih in kar tvori njih lepoto, ni negibčna pravilnost njih potez, temveč živahnost izraza in gibčnost čuvstva, ki nam manjka; je žarene misli okoli slabe odeje, ki ne zadostuje, da jo obdrži; je migajoča igra njih vzbujene fizionomije. Nisem kipar; toda če bi znal ravnati z dletom in bi moral napraviti alegorično soho, vam prisegam, da bi imela jamico na levem licu in zavihan nos.

Vodil sem Marijano do Kastije. Kaj mi je rekla tekom poti in kaj sem ji jaz odgovoril, vse to ni zapustilo v meni več sledi, kot jo pusti polet lastovice v zraku. Njen glas je bil tako sladak, da nisem mogel poslušati, kaj mi je rekla. Bil sem kakor v operi, kjer človek radi muzike ne razume besed. In vendar so vse okolnosti tega prvega srečanja ostale neizbrisne v mojem duhu. Samo oči zaprem; pa se mi zdi, da sem zopet tam. Aprilsko solnce je lahko božalo mojo glavo in smolnata gorska drevesa so razširjala svoj vonj po zraku. Smreke, jelke in terebinte so žgale kadilo Marijani na pot. Z vidnim zadovoljstvom je vdihavala to dehtečo radodarnost narave. Njen mali nos se je vihal in trepetal; njene oči,

njene lepe oči so z bliskajočim veseljem preletavale od enega predmeta na drugega. Ko ste jo videli tako lepo, tako živahno in veselo, bi jo smatrali za driado, ki je ušla iz kletke. Še zdaj vidim žival, ki jo je jahala; bil je Psari, bel konj iz Zimmermannovega hleva. Njegova amaconka je imela črno obleko. Ona gospe Simons, ki mi je zakrivala obzorje, je bila zelenkasta, zadošti ekscentrična, da je pričala o odvisnosti okusa. Gospa Simons je imela črn klobuk, tiste nenaravne in nelepe oblike, ki so si jo osvojili moški po vsem svetu. Njena hči je nosila sivo klobučino junakinj iz fronde. Ena kot druga sta imeli rokavice iz srnske kože. Marijanina roka je bila nekoliko velika, toda krasno oblikovana. Jaz nisem nikoli mogel nositi rokavic. In vi?

Kastija je bila prazna kot kan v Kaliviji. Dimitrij ni ničesar več razumel. Razjahali smo konje pri vodnjaku pred cerkvi-jo. Šli smo trkati od vrat do vrat; nikjer žive duše. Nikogar pri popu, nikogar pri županu. Oblasti so se izselile za prebivalstvom. Vsaka hiša v občini je imela streho in štiri stene z dvema odprtinama, od katerih je služila ena za vrata, druga za okno. Ubogi Dimitrij je vdrl dvoje ali troje vrat in pet ali šest polknic, preden se je prepričal, da prebivalci niso pospali po kočah. Ves ta ropot pa ni prebudil drugega kot neko nesrečno mačko, katero je pozabil njen gospodar in ki je kot puščica švignila proti gozdu.

V tem hipu je gospa Simons zgubila potrpežljivost. »Angležinja sem,« je rekla Dimitriju, »in nihče se ne bo norčeval iz mene brez kazni. Pritožila se bom na poslaništvu. Najamem vas za pot v goro in vi me vodite nad prepadi! Zapovem vam, da skrbite za prigrizek in vi me izpostavljate smrti od lakote! Morali bi zajtrkovati v kanu in kan je prazen! Stanovitno vam sledim še tešča do te grozne vasi in vsi prebivalci so z doma! Vse to ni naravno. Potovala sem že po Švici. Švica je gorata dežela in vendar nisem tam ničesar pogrešala. Vselej sem jedla ob določeni uri in jedla sem postrovi, ali slišite?«

Marijana je skušala potolažiti svojo mater, toda dobra ženska ni imela ušes. Dimitrij ji je razložil, kakor je pač mogel, da so skoraj vsi vaščani ogljarji, ki morajo vsled svojega poklica bivati večkrat v gozdu. Končno pa še ni vse izgubljeno; ura je šele osem in deset minut od tu ve za obljudeno hišico in pripravljen zajtrek.

»Kakšna hiša?« je vprašala gospodična Simons.

»Samostanska pristava. Pentelikonski menihi imajo razsežna posestva nad Kastijo. Tu goje čebele. Dobri starček, ki upravlja farmo, ima vedno doma nekoliko vina, kruha, medu in kokoši: pripravil nam bo zajtrek.«

»Najbrže je tudi z doma, kot vsi drugi.«

»Če je doma, ne bo daleč. Čas rojev se bliža in ne more se oddaljiti od svojih čebel.«

»Pojdite gledat, jaz sem že dosti hodila za to jutro. Napravila sem obljubo, da ne zajaham preje konja, dokler nisem jedla.«

»Gospa, saj vam ni treba jahati konja,« je povzel Dimitrij, potrpežljiv kot so vodniki. »Saj lahko privežemo konje k napajališču in peš bomo še preje prišli tja.«

Marijana je pregovorila svojo mater. Mrla je hrepenenja, da vidi dobrega starčka in njegove krilate črede. Dimitrij je privezal konja k vodnjaku in položil na vsako vajet težak kamen. Gospa Simons in njena hči sta dvignili svoja krila in naša mala četa se je podala na skalnato stezo, prav prijetno za kastijske koze. Zeleni kuščarji, ki so se greli na solncu, so se spoštljivo umaknili ob našem prihodu, toda pri vsakem se je izvil prestrašen krik iz ust dobre gospe Simons, ki ni mogla trpeti plažečih živali. Po četrtturnem viku je končnc z veseljem opazila odprto hišo in človeški obraz. Bila je pristava dobrega starčka.

Pristava je bila majhno poslopje, sezidana iz rdeče opeke in pokrita s petimi kupolami, nič več in nič manj, kot jih ima vsaka vaška mošeja. Od daleč ji ni manjkalo neke gotove elegancje. Snažno zunaj, umazano znotraj, je načelo v orientu. V njeni bližini smo videli v senci majhnega grička, poraslega s timijanom, kakih sto slamnatih panjev, stoječih na tleh brez reda in privezanih na vrv kot šotori na taborišču. Kralj tega cesarstva, dobri starček, je bil majhen mož, star okoli petindvajset let, okrogel in gibčen. Vsi grški menihi

imajo častni naslov dobri starček in starost ne igra pri tem nobene vloge. Oblečen je bil kot kmet, le njegova čepica je bila črna mesto rdeča; po tem znamenju ga je Dimitrij spoznal.

Ko nas je mali mož zagledal, nam je pritekkel nasproti, dvignil roke proti nebu in dajal znamenja velikega začudenja. »Čuden mož to,« je rekla gospa Simons; »čemu se neki toliko čudi? Zdi se, da še nikoli ni videl Angležev!«

Dimitrij, ki je šel spredaj, je poljubil roko menihu in rekel s čudno mešanico spoštovanja in familijarnosti:

»Blagoslovite me, moj oče. Zavij vrat dvema piščancema. Dobro te plačamo!«

»Nesrečneži!« je rekel menih, »čemu ste prišli sem?«

»Zajtrkovati.«

»Torej nisi videl, da je kan tu spodaj zaprt?«

»Seveda sem videl.«

»In da je vas zapuščena?«

»Če bi bil tam koga našel, ne bi bil plezal do tebe.«

»Torej si zmenjen ž njimi?«

»Ž njimi? S kom?«

»S tolovaji!«

»Kaj so tolovaji na Parnasu?«

»Od predvčeraj.«

»Kje so?«

»Povsod!«

Dimitrij se je hitro obrnil k nam in nam rekel: »Niti minute ne smemo zgubiti. Roparji so v gorovju. Tecimo k našim ko-

njem. Nekoliko poguma, gospa; in brze noge, vas prosim!«

»To je pa že preveč,« je vpila gospa Simons. »Pa še zajtrkovala nisem.«

»Gospa, vaš zajtrk vas lahko zelo drago stane. Požurimo se, za božjo voljo!«

»Ampak to je vendar zarota! Sklenili ste menda, da moram lakote umreti! Tukaj naj bi bili sedaj roparji! Kot bi sploh kje bili! Ne verjamem v roparje. Vsi časopisi poročajo, da jih ni! V ostalem pa sem Angležinja in naj se le kdo dotakne lasu na moji glavi!...«

Marijana ni bila tako prepričana. Naslonila se je na mojo roko in me vprašala, če smo v smrtni nevarnosti.

»Smrtni? Ne. Toda lahko smo oropani.«

»Kaj me briga?« je nadaljevala gospa Simons. »Naj mi ukradejo vse, kar imam na sebi, a dajo naj mi jesti!«

Pozneje sem zvedel, da je ta uboga žena bolehal na čudni bolezni, katero imenuje priprosto ljudstvo požrešnost. Ko jo je prijela lakota, bi bila dala vse svoje bogastvo za skledico leče.

Dimitrij in Marijana sta jo prijela vsak za eno roko in sta jo vlekla do steze, po kateri smo prišli. Majhni menih ji je sledil, mahaje z rokama, in mene je obšla huda skušnjava, da jo sunem od vzadaj; toda kratek in rezeg žvižg je ustavil nas vse.

»St! st!«

Dvignil sem oči. Dva grma češmina in jagodičnic sta se stiskala na desni in levi

steze. Iz vsakega vršička so gledale tri ali štiri puškine cevi. Neki glas je kričal grški: »Sedite na zemljo.« To sem storil prav lahko, kajti moje noge so se vse tresle. To-lažil pa sem se z mislijo, da bi tudi Ajaks, Agamemnon ali celo vročekrvni Ahilej v enakem slučaju ne bili zametali sedeža, ki mi je bil ponuden.

Puškinе cevi so se nagnile proti nam. Zdelo se mi je, da se nenaravno večajo in da se bodo njih konci združili nad našimi glavami. Strah mi ni skalil pogleda; toda še nikdar nisem tako občutno opazil obupne dolžine grških pušk. Ves arzenal se je končno spravil na pot in vsaka cev je pokazala svoje kopito in svojega mojstra.

Edina razlika med satanom in tolovajem obstoji v tem, da je satan manj črn, kot pravijo in tolovaj bolj umazan, kot se ljudem dozdeva. Ti banditje, ki so se postavili v krogu okoli nas — osem jih je bilo so bili tako umazani, da bi jim ponudil svoj denar najrajši na pinceti. Še precej lahko sem uganil, da so bile njihove čepice rdeče; toda tudi sam lug ne bi bil zamogel odkriti prvotne barve njih oblek. Vse skale kraljestva so bile naslikane na njih jopicah in njihove hlače so imele na sebi cel vzorec različnih pokrajin, na katerih so počivali. Njihove roke, obrazi in brki so bili nekako rdečkasto sivi, kot tla, ki so jih nosila. Vsaka žival spreminja svojo barvo po svojem bivališču in po svojih navadah: grenlandske lisice so bele kot sneg, lev

ima barvo puščave, jerebica barvo brazde; grški banditje pa imajo barvo široke ceste.

Poveljnik male četice, ki nas je ujela, se ni razlikoval na zunaj prav nič od svojih tovarišev. Mogoče le, da so bile njegove roke, obraz in obleka še nekoliko bolj prašne kot pri njegovih tovariših. Sklonil se je proti nam v vsej svoji dolžini in nas opazoval tako od blizu, da sem čutil vihranje njegovih brk. Podoben je bil tigru, ki ovoha svojo žrtev, preden jo pokusi. Ko je napasel svojo radovednost, je rekel Dimitriju: »Izprazni žepe!« Dimitrij si ni dal tega povelja dvakrat ponoviti. Vrgel je predenj svoj nož, mehur za tobak in tri mehikanske pijastre, vredne okoli 16 frankov.

»Ali je to vse?« je vprašal tolovaj.

»Da, brat.«

»Ali si sluga?«

»Da, brat.«

»Vzemi nazaj en pijaster. Brez denarja se ne moreš vrniti v mesto.«

Dimitrij je mešetaril: »Lahko bi mi pustil dva,« mu je rekel. Imam tu spodaj dva konja, ki sta najeta in moram plačati najemnino.«

»Povej Zimermanu, da smo ti vzeli denar.«

»In če zahteva kljub temu plačilo?«

»Povej mu, da je presrečen, ker dobi svoja konja nazaj.«

»On ve prav dobro, da vi ne jemljete konj. Kaj bi ž njimi v gorah?«

»Dosti je. Povej, kdo je ta veliki suhec zraven tebe?«

»Odgovoril sem sam: »Pošten Nemeč, ki vas ne bo obogatil, če ga izropate.«

»Dobro govoriš grški. Izprazni žepe!«

Vrgel sem na pot kakih dvajset frankov, svoj tobak, pipo in žepni robec.

»Kaj je to?« je vprašal veliki inkvizitor.

»Žepni robec!«

»Čemu ga imaš?«

»Zato, da si brišem nos.«

»Zakaj si mi rekel, da si revež. Samo milordi si brišejo nos z žepnim robcem. Vzemi škatljo, ki jo imaš na hrbtu! Dobro! Odpri jo!«

V škatlji sem imel nekaj rastlin, eno knjigo, nož, mal zavojček arzenika, skoro prazno steklenico in ostanke zajutreka, ki so vžgali poželjiv pogled v očeh gospe Simons. Bil sem tako predrzen, da sem jih ji ponudil, preden moje stvari menjajo lastnika. Hlastno je posegla po njih in začela požirati kruh in meso. V moje veliko začudenje pa so se vsled te snedenosti naši roparji silno zgražali in so mrmrali med zobmi besedo »razkolnik«. Menih se je kakih dvanajstkrat prekrižal po grškem obredu.

»Gotovo imaš tudi uro,« mi je rekel tolovaj; »daj jo sem k ostalim stvarem.«

Izročil sem svojo srebrno uro. Bila je zelo starinska in je tehtala skoro štiri unče. Šla je iz rok v roke in banditom se je zdela silno lepa. Upal sem, da mi bodo banditje vsled občudovanja, ki boljša člo-

veka, vrnili kako stvar in prosil sem njih poveljnika, če smem obdržati svojo svetlo, železno škatljo. Zadrl se je name, naj bom tiho. »Pa mi daj vsaj dva dukata, da se lahko vrnem v mesto,« sem mu rekel. Odgovoril mi je z zasmehom: »Ne boš jih potreboval.«

Prišla je vrsta na gospo Simons. Preden je posegla v žep s svojima rokama, je nagovorila naše zmagovalce v jeziku svojih očetov. Angleški je eden tistih redkih jezikov, ki jih lahko govoriš s polnimi usti. »Premislite dobro, kaj hočete storiti,« je rekla z grozečim glasom. »Angležinja sem in angleški državljani so nedotakljivi v vseh državah na svetu. Kar mi hočete vzeti, vam ne bo mnogo koristilo in vas lahko drago stane. Anglija me bo maščevala in vsi boste obešeni, če ne bo še kaj hujšega. Če hočete sedaj moj denar, samo recite; toda žgal vas bo v prste; kajti to je angleški denar!«

»Kaj pravi?« je vprašal govornik tolovajev.

Dimitrij je odgovoril: »Pravi, da je Angležinja.«

»Tem bolje! Vsi Angleži so bogati. Reci ji, naj stori kot drugi.«

Uboga žena je izpraznila na pesek svojo mošnjo, v kateri je bilo dvanajst souverainov. Ker je bila njena ura skrita in se je zdelo, da nas ne bodo sami preiskali, jo je obdržala. Usmiljenost zmagovalcev ji je pustila njen žepni robec.

Marijana je vrgla na tla svojo uro s celim venčkom amuletov proti hudim očem. Z ginljivo nežnostjo je vrgla pred se usnjeno vrečico, ki jo je nosila na traku. Tolovaj jo je odprl z nepočakljivostjo carinika. Izvlekel je majhno angleško toaletno skrinjico, stekleničico angleške soli, škatlico angleških mentilnih pastil in nekaj več kot sto frankov v angleškem denarju.

»Sedaj,« je rekla lepa nepotrpežljivka, »nas lahko izpustite; ničesar več nimamo za vas.«

Z grozilnim gibom so ji naznanili, da seja še ni končana. Poveljnik čete se je pripognil čez naš plen, poklical »dobrega starčka«, preštel v njegovi navzočnosti in mu izročil petinštirideset frankov. Gospa Simons me je sunila s komolcem: »Vidite,« mi je rekla. »Menih in Dimitrij sta nas izdala. Plen delijo z njima.«

»Ne, gospa,« sem odgovoril takoj. »Dimitrij je dobil samo miloščino od tega, kar so mu vzeli. To je povsod v navadi. Če kdo v Porenju izgubi v igri vse premoženje, mu lastnik igralnice da toliko, da se lahko vrne domov.«

»Toda menih?«

»Dobil je desetino plena po starodavnem običaju. Ne očitajte mu tega, temveč bodite mu hvaležni, ker nas je hotel rešiti, čeprav ima njegov samostan korist od našega ujetništva.«

Ta razgovor je prekinil Dimitrij, ki se je poslavljal. Izpustili so ga. »Počakaj me,« sem mu rekel. »Vrnila se bova skupaj.«

Žalostno je zmajal z glavo in mi odgovoril angleški, da sta ga tudi dami razumeli:

»Vjetniki boste nekaj časa in dokler ne plačate odkupnine, ne boste videli Aten. Obvestil bom milorda o tem. Ali imata gospe kako naročilo zanj?«

»Recite mu,« je vpila gospa Simons, »naj hiti na poslaništvo, potem naj gre v Pirej k admiralu, naj se pritoži pri tujskem uradu, naj piše lordu Palmerstonu! Rešili nas bodo od tu z oboroženo močjo ali diplomatičnim potom; toda tudi penija ne smejo izdati za mojo prostost.«

»Jaz pa te prosim,« sem mu rekel jaz dosti bolj pohlevno, »reci mojim prijateljem, v kakih rokah si me pustil. Če bo treba nekaj stotin drahem, da odkupijo ubogega hudiča-prirodoslovca, jih bodo gotovo brez težave skupaj spravili. Ti gospodje široke ceste me ne morejo bog ve kako visoko ceniti. Rad bi jih, dokler si še tu, vprašal, koliko približno veljam.«

»Nepotrebno, moj dragi gospod Herman; kajti oni ne bodo odločili vaše odkupnine.«

»Kdo pa drug?«

»Njihov poglavar, Hadži Stavros.«

IV.

Hadži Stavros.

Dimitrij se je vrnil v Atene; menih je odšel k svojim čebelam; naši novi gospodarji pa so nas naravnali na stezo, ki je vodila v taborišče njihovega kralja. Gospa Simons je hotela dokazati svojo neodvisnost in ni hotela prestavljati ene noge pred drugo. Tolovaji so ji grozili, da jo poneso na svojih rokah; izjavila je, da se ne pusti nositi. Toda njena hči se je dotaknila bolj nežnih čuvstev; obudila ji je upanje, da bo našla pogrnjeno mizo in bo zajtrkovala s Hadži Stavrosom. Marijana sama je bila bolj presenečena kot prestrašena. Roparji, ki so nas vjeli, so bili v gotovem oziru docela uljudni; nikogar niso preiskali in se niso dotaknili svojih ujetnikov. Mesto, da bi nas oplenili, so nas prosili, naj se oplenimo sami; niso opazili, č'a sta nosili obe dami uhane in niti tega jima niso ukazali, da slečeta svoje rokavice. Bili smo torej daleč proč od onih cestnih postopačev v Španiji ali Italiji, ki odsekajo prst radi zlatega prstana in odtrgajo uho, da dobe biser ali diamant. Vsa nesreča, kateri smo bili izpostavljeni, je obstojala v tem, da plačamo odkupnino; pa še je obstojala možnost, da nas izpuste zastonj. Kdo bi se tudi

mogel predstavljati, da nas bo imel Hadži Stavros brez kazni ujete v razdalji pet milj od glavnega mesta, dvora, grške armade, enega bataljona Nj. Veličanstva britanskega in ene angleške posadke? Tako je razmišljal. Marijana. Jaz pa sem nehote mislil na ubogi deklici iz Mistre in njihovo povest in polastila se me je žalost. Bal sem se, da ne bi gospa Simons v svojem patrijotskem navdušenju izpostavila svoje hčere kaki veliki nevarnosti in sklenil sem, da ji razjasnim položaj prej ko mogoče. Stopali smo po ozki stezi drug za drugim in naši grozni potni tovariši so nas ločili drug od drugega. Pot se mi je zdela brezkončna in več kot desetkrat sem vprašal, če še nismo na cilju. Pokrajina je bila grozna; na goli skali je komaj životaril nizek hrastov grmiček ali šop bodečega timijana, ki nas je zbadal v noge. Zmagoviti tolovaji niso kazali svojega veselja in njihov pohod je bil podoben mrtvaškemu sprevodu. Tiho so kadili svoje kot prst debele cigarete. Nihče ni govoril s svojim sosedom; en sam je od časa do časa pel enakomerno neke vrste nosljajočo pesem. Ta narod je žalosten kot razvalina.

Okoli enajste ure nam je divje lajanje oznanjalo bližino taborišča. Deset ali dvajset psov, ki so bili veliki kot teleta in kosmati kot ovce, se je gnetlo proti nam in nam kazalo vse svoje zobe. Naši varuhi so jih sprejeli s kamenjem in po četrturnih sovražnostih so sklenili mir. Ta negostoljubna bitja so bila prednja straža kralja

gora. Oni so ovohali orožništvo že zdaleč, kot ovoha tihotapski pes carinike. Toda to še ni bilo vse in njihova gorečnost je bila tako velika, da so požrli od časa do časa tudi kakega neoboroženega ovčarja, potnika, ki je zašel ali celo Hadži Stavrosovega tovariša. Kralj jih je hranil, kot so nekdanji sultani vzdrževali svoje janičarje v večnem strahu, da požro tudi njega.

Kraljevo taborišče je bila razsežna planota, ki je imela približno sedem ali osemsto metrov površine. Zaman sem iskal na nji šotorov naših zmagovalcev. Tolovaji niso bili mehkužni in 30. aprila so spali pod milim nebom. Nisem opazil niti nakopičenega plena, niti razprostrtih zakladov, sploh ničesar, kar bi pričakovali v glavnem stanu roparske tolpe. Hadži Stavros je sproti prodajal plen; vsak tolovaj je dobil svoje plačilo v denarju in ga uporabil po svoji volji. Nekateri so ga naložili v trgovino, drugi so kupili hipoteke na atenske hiše, tretji so nakupili posestva v svoji vasi; nihče ni zapravil dobička od ropa. Naš prihod je zmotil kakih petindvajset ali trideset mož pri njih zajutрку; prihiteli so k nam s kruhom in sirom v roki. Poglavar je hranil svoje vojake: vsaki dan jim je razdelil en delež kruha, olja, vina, sira, kavijarja, paprike, oliv in mesa, kadar je to dovoljevala vera. Sladkosnedeži, ki so hoteli jesti murve ali druge rastline, so si lahko natrgali teh sladkarij v gorah. Roparji, kot vsi nižji sloji ljudstva, so le redkokdaj nažgali ogenj za svoj obed; jedli so mrzlo

meso in posušeno zelenjavo. Opazil sem, da so se vsi, ki so se drenjali okoli nas, vestno postili. Bili smo na predvečer Vnebohoda in ti pošteni ljudje, katerih vsak je imel najmanj enega človeka na vesti, bi se za nič ne bili hoteli obtežiti svojega želodca s kurjim bedrom. Zdel se jim je le neznamen greh, ustaviti dve Angležinji s svojimi puškami. Gospa Simons je grešila veliko bolj, ker je jedla jagnjetino v sredo pred Vnebohodom.

Možje naše eskorte so radevolje zadostili radovednosti svojih tovarišev. Obsuli so jih z vprašanji in odgovarjali so na vse. Razprostrli so plen, ki so ga dobili in moja srebrna ura je še enkrat žela uspeh, ki je ščegetal moje samoljubje. Marijanina zlata urica ni bila niti pol toliko opažena. Pri tem prvem srečanju je vzbudila občo pozornost moja ura in odsev tega občudovanja je padel tudi name. V očeh teh priprostih ljudi ni mogel biti posestnik tako dragocene stvari nič manj kot milord.

Radovednost tolovajev je bila nenasitna toda ne nadležna. Niti mislili niso na to, da bi ravnali z nami kot s premaganci. Vedeli so, da smo v njih rokah in da nas bodo prej ali slej zamenjali za gotovo število zlatih denarcev; toda ni jim padlo v glavo, da bi nas med tem časom zasmehovali ali zasramovali. Čut dostojnosti, ta neumrljivi dar Grkov, jim je kazal v nas predstavnike tujega in v gotovih ozirih nadvladujočega plemena. Zmagovito divjaštvo je nehote spoštovalo premagano civilizacijo. Mnogi

izmed njih so danes prvič videli evropsko suknjo. Sukali so se okoli nas kot nekdanji prebivalci novega sveta okoli Španjolcev Krištofa Kolumba. Bojzljivo so otipavali blago mojega plašča, da bi vedeli, iz kakšne niti je tkano. Radi bi mi slekli vso obleko, da bi jo natančno preiskali. Mogoče bi bili tudi zadovoljni, če bi me bili lahko razkosali na dva ali tri dele, da bi proučevali sestav milorda; toda prepričan sem, da bi se bili prej opravičili in me prosili oprostjenja radi velike predrznosti.

Gospa Simons je kmalu izgubila potrpežljivost. Ni ji bilo všeč, da jo tako natančno preiskujejo ti požeruhi sira, ki njej niso ničesar ponudili. Ni vsakdo ustvarjen za to, da igra drugim komedijo. Vloga žive izrednosti ni prijala dobri ženski, čeprav bi jo bila lahko izvrstno igrala v vsaki deželi zemeljske oble. Marijana pa je skoro omagovala vsled utrujenosti. Šest ur jahanja in hoje, lakota, presenečenje in strah so zapustili svoje vtise na tej nežni stvarici. Predstavlajte si mlado gospodično, ki je bila vzgojena v vati, navajena salonskih preprog ali mehke travice v parku. Njeni čeveljčki so bili že raztrgani in grmičevje je razcefralo njeno obleko. Zvečer je pila čaj na angleškem poslaništvu in pri tem listala krasne albume g. Wysea, brez prehoda je bila predstavljena v pusto pokrajino, v sredo divje čete. In niti te tolažbe ni imela, da bi si mogla reči: »Vse to je sen,« kajti ni ležala, ne sedela, temveč morala je stati v veliko žalost svojih majhnih nog.

Nova četa je prišla, ki je napravila naš položaj nevzdržljiv. To niso bili tolovaji; bilo je vse kaj hujšega. Grki nosijo s seboj celo menežarijo malih, živahnih, sitnih živalic, ki jim delajo družbo podnevi in ponoči, jim ne dajo miru v spanju in s svojimi skoki in ugrizi pospešujejo gibanje duha in obtok krvi. Tolovajske uši, od katerih vam lahko pokažem nekaj vzorcev v svoji etnomologijski zbirki, so bolj močne, bolj trdne in bolj živahne kot meščanske; sveži zrak ima take zdrave lastnosti. Toda prepozno sem zaznal, da niso bile zadovoljne s svojo usodo in da so se bolje počutile na mehki koži mladega Nemca kot na ustrojenem usnju svojih gospodarjev. Celo oboroženo preseljevanje se je naperilo na moje uboge noge. Sprva me je močno srbelo okoli las; to je bila napoved vojske. Čez dve minuti se je cela divizija prednje straže vrgla na moja desna meča. Živahno sem posegel tja z roko. Toda ta obrat jim je dal priložnost, da se je vsa sovražna četa vrgla s povečano močjo na mojo levo stran in zavzela svoje postojanke na vrhu kolena. Bil sem obkoljen in vsak upor je postal brezuspešen. Če bi bil sam v kakem zapuščnem kotu, bi se bil morda kolikortoliko uspešno boril proti njim. Toda lepa Marijana je stala rdeča kot češnja pred menoj in najbrže jo je mučil isti sovražnik kot mene. Nisem se upal pritožiti, ne braniti se; junaško sem požiral svoje bolečine in še pogledati si nisem upal gospodične Simons; in trpel sem zanjo mučeništvo, za katero mi

gotovo ne bo nikdar hvaležna. Končno sem zgubil potrpežljivost in odločil sem se, da se z begom rešim nadaljnega vpada; zahteval sem, da me peljejo pred kralja. Ta beseda je spomnila naše vodnike njihovih dolžnosti. Vprašali so, kje je Hadži Stavros. Odgovorili so jim, da deluje v svoji pisarni.

»Končno se bom vendar lahko vsedla v naslonjač,« je rekla gospa Simons.

Vzela je mojo roko, ponudila svojo hčerki in šla z negotovim korakom v smeri, kamor nas je vodila množica. Pisarna ni bila oddaljena od taborišča in bili smo tam v petih minutah.

Kraljeva pisarna je bila podobna pisarnam, kot je bilo roparsko taborišče podobno taboriščem. Tam ni bilo ne miz, ne stolov in nikakršne oprave. Hadži Stavros je sedel sključen na pisani preprogi v smrekovi senci. Štirje tajniki in dva služabnika sta bila okoli njega. Mlad dečko, star 16 let, je neprenehoma napolnjeval, prižigal in čistil čibuk svojega gospodarja. Za pasom je imel mehur za tobak, z zlatom in krasnimi biseri vezen in srebrne klješče, s katerimi je jemal oglje iz ognja. Drug služabnik je prebil dan s tem, da je pripravljaval čašice kave, stekleničice žganja in fine sladkarije, ki so hladile kraljeva usta. Pisarji so sedeli sključenji na skalah in so pisali na svojih kolenih z obrezanim trsem. Vsak izmed njih je imel pri roki podolgasto škatljo za peresnik, nož in pisarniške potrebščine. Nekaj cilindrov iz svetle pločevine, kakršne imajo naši vojaki za

svoje popise, je služilo za kraljevske arhive. Papir ni bil iz dcmačih tovaren. Vsak list je imel v velikih črkah vtisnjeno besedico BATH.

Kralj je bil lep starec, izvrstno ohranjen, raven, suh in gibčen kot pero, čist in svetel kot nova sablja. Njegovi dolgi, beli brki so viseli na brado kot dva mramornata stalaktita. Ostanek obraza je bil čisto obrit, glava gola do temena, kjer se je izpod čela vila dolga črta las. Izraz njegovih potez se mi je zdel miren in preišljen. Dvoje majhnih, čistih, modrih oči in oglata spodnja čeljust je naznanjala nezlomljivo voljo. Njegov obraz je bil dolg in gube so ga še podaljševale. Vse gube na čelu so se zlomile v sredi in zdelo se je, da se zbližujejo v okolici obrvi; dva široka in globoka razora sta se vlekla vzporedno z lici proti ustnicam in zdelo se je, kot bi bila teža brk raztegnila obrazne mišice. Videl sem že dosti sedemdesetletnikov; enega sem celo že seciral, ki b bil dosegel 100 let, če bi mu ne bila vozna pošta iz Osna-brücka šla preko telesa; toda nikoli še nisem opazoval bolj sveže in močne starosti kot sedaj pri Hadži Stavrosu.

Nosil je obleko iz Tina in vseh otokov Arhipela. Njegova rdeča čepica je tvorila spodaj pri čelu široko gubo. Imel je črn telovnik, obrobljen s črno svilo, široke modre hlače, za katere je bilo treba več kot dvajset metrov tkanine, in široke škornje iz ruskega usnja, ki so bil trdni in lahki. Edino bogastvo njegove obleke je bil bo-

gato z zlatom in dragimi kamenji vezen pas, ki je veljal dva ali tri tisoč frankov. Vseboval je v svojih gubah denarnico iz vezenega kašmira, handžar iz Damaska v srebrni nožnici, dolgo pištolo, okrašeno z zlatom in rubini in temu primerno verižico.

Nepremično je sedel sredi svojih služabnikov in ni premikal drugega kot konec svojih prstov in svoje ustnice. Z ustnicami je narekoval svoja pisma, s prsti pa je premikal jagode svojega rožnega venca. Bil je eden tistih lepih rožnih vencev iz mlečnega jantarja, ki ne služi molitvi, ampak za to, da zabava veličastno lenobo Turkov.

Pri našem prihodu je dvignil glavo in z enim pogledom uganil nesrečo, ki nas je zadela. Rekel nam je z resnostjo, ki ni imela v sebi nič ironičnega: »Dobrodošli ste mi! Sedite!«

»Gospod,« je zavpila gospa Simons, »Angležinja sem in ...«

Cmaknil je z jezikom proti gornji čeljusti, pri čemur sta se mu pokazali dve vrsti krasnih zob, in je prekinil njen govor. »Pravkar sem zaposlen,« je rekel. Govoril je le grški in gospa Simons je razumela samo angleški; toda izraz kraljevega obraza je bil tako zgovoren, da ga je gospa Simons z lahkoto razumela brez vsakega tolmača.

Vsedli smo se v prah. Petnajst ali dvajset tolovajev se je sključilo okoli nas. Kralj ni skrival svojih tajnosti in je mirno narekoval svoja družinska in poslovna pisma.

Poveljnik čete, ki nas je vjela, mu je nekaj zašepetal v uho. »Kaj za to, če milord razume? Nič slabega ne delam in celi svet me lahko sliši. Sedi. — Ti, Spiro, piši! — To pot moji hčerki.«

Vseknil se je prav krepko v svoje prste in narekoval z resnim in nežnim glasom:

»Moje drago srce!

Predstojnica penzionata mi piše, da si zopet zdrava in ti je prehlad zginil z zimskimi dnevi. Ni pa tako zadovoljna s Tvojo pridnostjo in pritožuje se, da se od začetka meseca aprila ne učiš več dosti. Gospa Mavros pravi, da si raztresena in se z brezizraznim pogledom naslanjaš na knjigo, kot bi mislila na povsem druge reči. Ne morem ti zadosti položiti na srce, da je treba delati brez prestanka. Posnemaj zgled mojega življenja. Če bi bil počival kot toliko drugih, ne bi nikdar zavzemal v družbi tega stališča kot ga danes. Hočem, da si mene vredna in le radi tega žrtvujem toliko za Tvojo vzgojo. Veš, da Ti nisem nikdar odrekel učitelja ali knjigo, za katero si me prosila; toda hočem, da je moj denar dobro naložen. Walter Scott je došel v Pirej kot tudi Robinzon in vse angleške knjige, katere si želela brati; pošlji ponje na carinarno našega prijatelja iz Hermesove ulice. Istočasno dobiš zapestnico, za katero si me prosila, in jekleno pripravo za napihovanje tvojih kril. Če Tvoj dunajski glasovir ni dober, kot praviš, in moraš imeti

na vsak način Pleyelovega, ga boš dobila. »Obrak« bom eno ali dve vasi v žetvenem času in ni vrag, da ne bi dobil denarja za en lep pianino. Mislim, kot ti, da moraš znati glasbo; toda predvsem je potrebno, da se učiš tujih jezikov. Uporabljalj nedelje, kot sem ti rekel in izrabi prijaznost naših prijateljev. Treba je, da znaš govoriti francoski, angleški, predvsem pa nemški. Ker končno nisi ustvarjena za to, da živiš v tej smešni deželi, in raje bi te videl mrtvo kot pa poročeno s kakim Grkom. Kraljeva hči si in ne moreš poročiti drugega kot princa. Ne mislim pa kakega zakotnega princa kot so naši Fanariotje, ki se hvalijo, da izhajajo iz rodu orientalskih vladarjev in ki jih jaz ne bi maral niti za svoje služabnike. Pač pa pravega, kronanega princa. Takih ima dosti Nemčija in moje premoženje mi dovoljuje, da ti lahko poiščem enega. Če so Nemci lahko prišli k nam kraljevat, pač ne mislim, zakaj ti ne bi mogla iti k njim vladat. Požuri se torej, da se naučiš njih jezika in povej mi v prihodnjem pismu, da napreduješ. V tem te prisrčno objamem, moj dragi otrok, in ti s plačo za to četrletje pošiljam svoj očetovski blagoslov.«

Gospa Simons se je nagnila k meni in mi rekla na uho:

»Ali narekuje našo obsodbo svojim tolovajem?«

Odgovoril sem: »Ne, gospa. Piše svoji hčerki.«

»O našem ujetništvu?«

»O glasovirju, krinolini in Walterju Scottu.«

»To lahko traja še dolgo časa. Kdaj nas bo povabil k zajutreku?«

»Tu je že njegov sluga, ki nam prinaša okrepčila.«

Kraljev kafedžija je stal pred nami s tremi čašicami kave, škatljo rahat-lukuma in loncem vkuhanega sadja. Gospa Simons in njena hčerka sta zlili kavo z zgražanjem proč, ker je bila pripravljena po turškem načinu in gosta kot močnik. Jaz sem spraznil svojo čašico s prav orientalskim poženjem. Vkuhano sadje, rožnatega duha, je želo le malo več uspeha, ker smo bili vsi trije prisiljeni, da jemo z eno samo žlico. Delikatnost je redka stvar v tej dobrodušni deželi. Toda na kosce zrezani rahat-lukum je pomazal grlo tema damama brez posebnega ozira na njih navade. Vzeli ste v roke to dišečo želatino iz škrobove moke in sta izpraznili škatljo do dna, medtem ko je kralj narekoval sledeče pismo:

M. M. Barley et Comp,

31, Cavendish Square, London.

Iz Vašega cenjenega dopisa z dne 5. aprila in iz priloženega računa razvidim, da imam sedaj naloženega 22.750 liv. šterl. Prosim, naložite polovico te vsote v banko po 3 procente, polovico pa v akcije na neomejen kredit, preden bodo kuponi zapadli. Prodajte moje akcije kr. angleške banke; do tega denarja nimam posebnega zupanja. Kupite mi v zameno one londonskih

omnibusov. Če dobite 15.000 liver za mojo hišo na Strandu (l. 1852. je veljala toliko), mi kupite za to vsoto eno na Stari gori. Pošljite bratom Rhalli 100 gvinej (2645 fr): to je moj dar za helensko šolo v Liverpoolu. Dobro sem premislil Vaš predlog in po dolgem razmišljanju sem sklenil, da ostanim pri svojem načinu in vodim svoje račune izključno le v gotovini. Kupčije na določen rok so odvisne od sreč. in vsak družinski oče jih mora gledati le z nezaupanjem. Vem, da boste le previdno razpolagali z mojim denarjem, kar je vedno dičilo vašo hišo; toda če bi bil tudi dobiček, o katerem mi govorite, gotov, bi vendar občutil, priznam, nek odpor proti temu, da zapustim svojim dedičem premoženje, pridobljeno v igri.

Izvolite itd.

Hadži Stavros, posestnik.«

Ali govori o nas?« me je vprašala Marijana.

»Še ne, gospodična. Njegovo Veličanstvo urejuje račune.«

»Račune, tukaj? Mislila sem, da jih urejuje samo pri nas.«

»Ali ni vaš oče družabnik neke banke?«

»Da, hiše Barley in Cie.«

»Ali sta morda dva bankirja tega imena v Londonu?«

»Kolikor jaz vem, ne.«

»Ali ste slišali, da vodi tvrdka Barley posle z orijentom.«

»Kajpada. S celim svetom.«

»In vi stanujete na Cavendish-squaru?«

»Ne, tam so samo uradi. Naša hiša je v Piccadilly.«

»Hvala, gospodična. Dovolite, da poslušam dalje. Ta stavec ima kar najbolj zanimivo korespondenco.«

Kralj je narekoval kar naprej dolgo poročilo delničarjem svoje tolpe. Ta zanimivi dokument je bil naslovljen na Jurija Micrommatija, ki je bil ordonančni častnik, da ga prebere v glavni skupščini delničarjev.

Račun o delovanju narodne zveze Kralja gora.

Leto 1855—56.

Kraljevo taborišče, 30. aprila 1856.

Gospodje!

Žirant, ki ste ga počastili s svojim zupanjem, Vam danes že štirinajstič predlaga v potrdilo račun o svojem delu v tem letu. Od trenutka, ko je bila ustanovna listina naše družbe podpisana pri kr. notarju Tsapasu v Atenah pa do danes, ni ogrozilo naše družbe več zaprek, ni zadelo naše delovanje na resnejše ovire kot v tem letu. Voditi moramo redno delovanje naše tako eminentno narodne ustanove v prisotnosti tuje posadke, v očigled dveh armad, ki sta, če ne ravno sovražni, pa vsaj neprijazni. Pireja je po vojski opustošena, turška meja zastražena z ljubosumnostjo, ki nima primere v zgodovini in tako je omejeno naše delovanje na ozek krog, ki nalaga naši

gorečnosti nepremostljive meje. Pa še v tem ozkem pasu so bili naši dohodki zmanjšani vsled splošnega uboštva, pomanjkanja denarja in slabe žetve. Olive niso dale toliko, kot so obljubljale; žitna letina je bila srednja in trta se še ni popravila od plesni. V takih okolinostih je bilo le težko izkoristiti strpljivosti oblasti in dobroto naše očetovske vlade. Naše podjetje je tako tesno spojeno z usodo dežele, da ne moremo uspevati drugače kot v splošnem blagostanju in občuti vse tresljaje ljudske nesreče. Kajti tistemu, ki ničesar nima, ne moremo ničesar vzeti ali le malo.

Tuji potniki, katerih radovednost toliko koristi domovini in nam, so bili zelo redki. Angleški turisti, ki so bili v prejšnjih časih važna veja naših dohodkov, so popolnoma zostali. Dva mlada Amerikanca, ki smo ju ustavili na poti v Pentelikon, sta nam unesla odkupnino. Neki duh nezaupnosti, ki ga podpihujejo nekateri angleški in francoski časniki, oddaljujejo od nas ljudi, katerih ujetništvo bi nam toliko koristilo.

In vendar, gospodje, je življenjska zmožnost naše ustanove tako velika, da je boljše prebila to splošno krizo kot poljedelstvo, industrija in trgovina. Vaše glavnice, ki ste jih zaupali mojim rokam, so pridobile, ne sicer toliko kot bi jaz želel, pa vendar več, kot bi si bil mogel kdo misliti. Ne bom govoril dolgo; naj govore številke. Aritmetika je bolj zgovorna kot Demosten.

Zadružna glavnica, omejena sprva na 50.000 frankov, se je v treh zaporednih emisijah dvignila na 120.000 fr. v delnicah po 500 fr.

Naši kosmati dohodki od 1. maja 1855 do 30. aprila 1856 so znašali 261.482 fr.

Stroški se razdele, kot sledi:

Desetina cerkvam in samostanom	26.148
Obresti glavnice in 10 odst. postavne takse	12.000
Plača in hrana za 80 mož, 650 fr. za osebo	52.000
Orodje, orožje	7.056
Poprava tebandske ceste, ki je postala neuporabna, in kjer ni bilo več potnikov	2.540
Stroški za straženje velikih cest	5.835
Pisarniški stroški	3
Podkupnine nekaterim častnikom	11.900
Bakšiš raznim uradnikom v notranjem in pravosodnem ministrstvu	18.000
Skupaj . .	135.482

Če odštejemo to vsoto od naših kosmatih dohodkov, dobimo čisti dobiček v znesku 126.000

Po pravilih se ta dohodek razdeli kot sledi:

Rezervni fond naložen v atenski banki	6.000
Določena tretjina poslovodju . .	40.000
Med delničarje se razdeli . . .	80.000
Pride 333 fr. 33 c. na delnico.	

K tem 333 fr. 33 c. pridajte še 50 fr. obresti in 25 fr. rezervnega fonda in dobi- te skupno vsoto 408 fr. 33 centimov na del- nico. Vaš denar je torej naložen skoro po 82 odst.

To so rezultati zadnjega leta, gospoda moja. Sodite po tem našo prihodnjost, ki nas čaka tistega dne, ko bo tuja okupacija prenehala pritiskati našo deželo in naša podjetja!«

Kralj je narekoval to poročilo, ne da bi razmišljal o eni sami številki ali iskal eno samo besedo. Nikdar ne bi bil pričako- val, da zamore imeti starec v teh letih tako izvrsten spomin... Pritisnil je svoj pečat na vsa tri pisma; tako se je podpisoval. Bral je gladko; toda nikoli ni imel časa, da bi se naučil pisati. Pravijo, da sta bila Karol Veliki in Alfred Veliki v enakem položaju.

Medtem, ko so podtajniki prepisovali kraljeva pisma za arhiv, je kralj sprejemal v avdijenci podložne častnike, ki so se vrnili tekom dneva s svojimi oddelki. Vsak izmed njih se je vsedel pred njega, ga po- zdravil s tem, da je položil svojo desno ro- ko na srce, in je podal svoje poročilo v kratkih besedah. Prisegam vam, da Ludo- vik Sveti pod svojim hrastom ni vzbujal več spoštovanja pri okoliških prebivalcih.

Prvi je prišel na vrsto majhen mož, ki je izgledal zelo hudobno, čisto pravi tolo- vajski obraz. Bil je otočan iz Korfu, ki so ga zasledovali radi več požigov; tukaj je bil dobrodošel in njegovi talenti so ga povzdig- nili v dostojanstvu. Toda njegov poveljnik

in njegovi vojaki so ga le malo spoštovali. Dolžili so ga, da obdrži del plena zase. Kralj pa je bil neizprosen, kar se tiče poštenosti. Kogar je zalotil pri nepoštenem denarju, ga je sramotno izgnal in mu rekel z očitajočim zasmehom: »Pojdi na sodnijo!«

Hadži Stavros je vprašal Korfijota: »Kaj si delal?«

»S petnajstimi možmi sem šel v Lastavičjo sotesko na tebanski cesti. Srečal sem oddelek vojakov: 25 mož.«

»Kje so njihove puške?«

»Pustil sem jih jim. Vse puške na kamen, ki nam ne bi nič koristile.«

»Dobro. Dalje?«

»Bil je tržni dan; ustavil sem one, ki so se vračali.«

»Koliko?«

»Stodvainštirideset oseb.«

»In koliko prinašaš?«

»En tisoč šest frankov, triinštirideset centimov.«

»Sedem frankov na osebo! To je malo.«

»To je veliko. Bili so kmetje.«

»Torej niso prodali svojega blaga?«

»Nekateri so ga prodali, drugi so ga kupili.«

Korfijot je odprl težko vrečo, ki jo je nosil pod pazduho. Razprostrl je vsebino pred pisarji, ki so pričeli šteti vsoto. Bilo je kakih trideset ali štirideset mehikanskih pijastrov, nekaj pesti avstrijskih evančgarc in velikanska množica fickov. Sredi med

drobižem je bilo nekaj popisanih papirjev. Bili so bankovci po deset frankov.

»Ali nimaš nič zlatnine?« je vprašal kralj.

»Ne.«

»Torej med njimi ni bilo žensk?«

»Ničesar nisem našel pri njih, kar bi bilo vredno, da jim odvezamem.«

»Kaj imaš na roki?«

»Prstan.«

»Zlat?«

»Ali bakren. Kaj jaz vem.«

»Kje si ga dobil?«

»Kupil sem ga pred dvema mesece-
ma.«

»Če bi ga bil kupil, bi vedel, če je zlat ali bakren, daj ga sem!«

Korfijot se je oplenil kislega obraza. Prstan so takoj spravili v zaboj, poln zlatnine.

»Oprostim ti,« je rekel kralj, »radi tvoje slabe vzgoje. Tvoji sodeželani onečaščajjo tatvino, ker ji mešajo zraven nepoštenost. Če bi moral imeti same Jonce v svoji četi, bi bil primoran, da postavim mitnice ob potih kot pri vhodnih vratih v Londonu, da bi šteje potnike in sprejemale denar. Naprej!«

Na vrsto je prišel velik krepak deček z zelo prijaznim obrazom. Njegove okrogle oči so izražale odkritost in dobrosrčnost. Med polodprtimi ustnicami sta se mu videli dve vrsti krasnih zob; zapeljal me je na prvi pogled in rekel sem si, da se je gotovo zgubil v slabi družčini in bo prej ali slej

zopet našel pravo pot. Tudi jaz sem njemu ugajal, kajti uljudno me je pozdravil, predno se je vsedel pred kraljem.

Hadži Stavros mu je rekel: »Kaj si delal, moj Vasilij?«

»Včeraj zvečer sem prišel s svojimi šestimi možmi v Pigadijo, kjer stanuje senator Zimbelis.«

»Dobro.«

»Zimbelis je bil odsoten kot vedno; toda nejgovi sorodniki, farmarji in najemniki so bili vsi doma in so spali.«

»Dobro.«

»Vstopil sem v kan. Vzbudil sem kandžija, mu odkupil petindvajset snopov slame in za plačilo sem ga ubil.«

»Dobro.«

»Znosili smo slamo pred hiše, ki so vse iz desk ali vrb in nažgali smo ogenj na sedmih krajih naenkrat. Dobro je gorelo; veter je pihal od severa in vse se je vžgalo.«

»Dobro.«

»Lahno smo šli nazaj proti vodnjakom. Cela vas se je naenkrat vzbudila in je kričala. Možje so prišli s svojimi golidami k vodnjaku po vodo. Štiri ali pet, ki jih nismo poznali, smo utopili; ostali so zbežali.«

»Dobro.«

»Vrnili smo se v vas. Vse je bilo prazno, le en otrok, ki so ga starši pozabili, je kričal na vse pretege kot krokar, ki je padel iz gnezda. Vrgel sem ga v gorečo hišo in ničesar več ni zinil.«

»Dobro.«

»Potem smo našgali olive. Stvar je dobro uspela. Vrnili smo se proti taborišču; jedli in spali smo na sredi pota in ob devetih zjutraj smo bili vsi doma, vsi zdravi in brez vsake opekline.«

»Dobro. Senator Zimbelis ne bo več govoril proti nam. Naprej!«

Vasilij je odšel in pozdravil prav tako uljudno kot prvič. Nisem mu odzdravil.

Takoj ga je nadomestil veliki vrag, ki je nas ujel. Po čudnem naključju se je prvi stvaritelj drame, v kateri sem jaz moral igrati važno vlogo, imenoval Sofoklej. V hipu, ko je pričel s svojim poročilom, me je stresel čuden mrz. Udano sem prosil gospo Simons, naj ne tvega kake nepremišljene besede. Odgovorila mi je, da je Angležinja in že sama ve, kako se mora obnašati. Kralj nas je prosil, naj molčimo in pustimo besedo govorniku.

Najprvo je razprostrl plen, ki ga je nam vzel; nato je izvlekel iz svojega pasu štirideset avstrijskih dukatov v vrednosti štiristo sedemdeset frankov po kurzu 11 fr. 75 cent.

»Dukate sem dobil v Kastiji; ostanek mi je izročila gospoda. Rekel si mi, naj plenim po okolici; pričel sem s to vasjo.«

»Slabo si naredil,« je odgovoril kralj. »Prebivalci Kastije so naši sosedje in treba jih je pustiti v miru. Kako bomo varno živeli, če bomo imeli sovražnika pred vrati. V ostalem pa so to dobri ljudje, ki nam bodo ob nevarnosti še prav prišli.«

»Oh, saj oglarjem nisem vzel ničesar. Izginili so v gozd, preden sem mogel ž nji-mi govoriti. Toda župan je imel putiko; bil je doma.«

»Kaj si mu rekel?«

»Vprašal sem ga, kje ima denar; trdil je, da ga nima. Zavezal sem ga v vrečo z njegovo mačko vred; ne vem, kaj mu je mačka naredila, toda pričel je vpiti, da je njegov zaklad pod težkim kamnom zadaj za hišo. Tam sem našel dukate.«

»Nisi imel prav. Župan bo pobunil vas proti nam.«

»O ne. Preden sem odšel, sem pozabil odvezati vrečo in mačka mu je nemara izpraskala oči.«

»Ha, to je imenitno!... Toda poslušajte me dobro vsi: nočem, da se vznemirjajo naši sosjedje. Odstopi!«

Naše izpraševanje se je imelo pričeti. Mesto da bi nas pustil pripeljati pred se, se je Hadži Stavros sam dvignil in se vsedel na zemljo pred nas. Ta znak spoštovanja se nam je zdel ugodno znamenje. Gospa Simons ga je začela nagovarjati po svoji navadi. Jaz sem vedel že vnaprej, kaj bo rekla, in ker sem poznal nezmernost njene-ga jezika, sem se ponudil kralju za tolma-ča. Hladno se mi je zahvalil in poklical Korfijota.

»Gospa,« je rekel kralj gospej Simons, »zdi se mi, da ste jezni. Ali se imate pritoževati nad ljudmi, ki so vas sem pripe-ljali?«

»To je nezaslišano,« je rekla. »Vaši banditje so me ustavili, vrgli v prah, opletili in izstradali.«

»Izvolite vzeti na znanje moje obžalovanje. Primoran sem, da imam v službi ljudi brez vzgoje. Verjemite mi, gospa, da niso na moje povelje tako ravnali. Vi ste Angležinja?«

»Angležinja iz Londona!«

»Tudi jaz sem bil v Londonu. Poznam in spoštujem Angleže. Vem, da radi jedo in lahko ste opazili, da sem se požuril in vam postregel z okrepčili. Vem, da v vaši deželi ženske ne lazijo rade po skalah in žal mi je, da vas niso pustili nadaljevati vaše poti. Vem, da ljudje vaše narodnosti nosijo na poti le najpotrebnejše stvari s seboj in ne bom odpustil Sofokleju, da vas je izropal, posebno še, če pripadate boljšim slojem.«

»Pripadam najboljši londonski družbi.«

»Izvolite vzeti nazaj vaš denar. Ali ste bogati?«

»Gotovo.«

»Ali ni ta toaletna skrinjica vaša?«

»Ne, pač pa moje hčerke.«

»Vzemite kljub temu, kar pripada vaši gospodični hčerki. Ali ste zelo bogati?«

»Zelo.«

»Ali so te stvari last vašega gospoda sina?«

»Gospod ni moj sin; on je Nemec. Ker sem jaz Angležinja, kako naj imam potem sina Nemca?«

»To je več kot res. Ali imate morda dvajsettisoč letnih dohodkov?«

»Še vse več.«

»Preprogo za dami! Ali ste tako bogati, da imate trideset tisoč letne rente?«

»Še več kot to.«

»Sofoklej je ničvrednež, ki ga bom kaznoval. Logotet, reci, naj pripravijo zajutrek za dami. Ali je mogoče, gospa, da ste milijonarka?«

»Da, sem.«

»In jaz sem neutolažljiv radi načina, s katerim so postopali z vami. Gotovo imate tudi dobra znanstva v Atenah,«

»Poznam angleškega ministra in če bi si bili dovolili!...«

»Oh, gospa!... Gotovo poznate tudi trgovce, bankirje?«

»Moj brat, ki je v Atenah, pozna tam več bankirjev.«

»Vzradoščen sem. Sofoklej, pridi sem! Prosi dami za odpuščanje!«

Sofoklej je mrmral med zobmi, ne vem, kakšno prošnjo. Kralj je nadaljeval:

»Ti dami sta odlični Angležinji; imata več kot milijon premoženja. Imata dostop na angleško poslaništvo; njun brat, ki je v Atenah, pozna vse mestne bankirje.«

»To je res!« je zaklicala gospa Simons. Kralj je nadaljeval:

»Moral bi ravnati z njima z vsem spoštovanjem, ki smo ga dolžni njunemu premoženju.«

»Dobro!« je rekla gospa Simons.

»Ju voditi lahko semkaj.«

»Čemu?« je mrmrala Marijana.

»In se ne dotakniti njenih stvari. Če nas doleti čast, da srečamo v gorah dve tako imenitni dami, ju spoštljivo pozdravimo, pripeljemo vljudno v taborišče, ju stražimo brez nadležnosti in jima ponudimo vljudno vsega, kar rabita, do tedaj, ko nama njun poslanik ali njun brat pošlje odkupnino v znesku stotisoč frankov.«

Uboga gospa Simons, Draga Marijana! Ne ena, ne druga ni pričakovala takega zaključka. Kar se tiče mene, nisem bil presenečen. Vedel sem, s kakim zvitežem imamo opravka. Pogumno sem povzel besedo in sem mu zalučal v obraz:

»Le obdrži, kar so mi ukradli tvoji ljudje, kajti to je vse, kar boš dobil od mene. Jaz sem revež, moj oče nima ničesar in moji bratje jedo dostikrat suh kruh. Ne poznam ne bankirjev, ne poslanikov in če me boš hranil v upanju na bogato odkupnino, boš ob stroške, prisegam ti!«

Mrmranje neverjetnosti se je dvignilo med poslušalstvom, toda kralj je dozdevno verjel mojim besedam.

»Če je temu tako,« je rekel, »vas ne bom obdržal tu proti vaši volji. Raje vas pošljem nazaj v mesto. Gospa vam bo izročila pismo za njenega gospoda brata in lahko odidete še danes. Če pa bi morda radi ostali še en ali dva dni v gorah, ste mi dobrodošli; kajti domnevam, da s to veliko škatljo niste prišli sem zato, da opazujete pokrajino.«

Ta kratek govor mi je povzročil vidno olajšanje. Z zadoščenjem sem se ogledal na vse strani. Kralj, njegovi vojaki in njegovi pisarji so se mi naenkrat zdeli manj grozni; bližnje skale so se mi zdele bolj slikovite, odkar sem jih opazoval kot gost in ne kot ujetnik. Moje hrepenenje po Atenah se je naenkrat umirilo in obšla me je misel, da prebijem dva ali tri dni v gori. Slutil sem, da bodo moji nasveti koristni Marijanini materi. Uboga ženska je bila v obupnem položaju, ki bi jo lahko pogubil. Kaj, če ne bi hotela plačati odkupnine? Preden bi ji prišla Anglija na pomoč, bi imela dosti časa, da nakoplje nesrečo na malo, ljubko glavico. Nisem je mogel zapustiti, preden ji nisem v njeno ravnanje povedal povesti o ubogih deklicah iz Mistre. Kaj naj vam še pravim? Znana vam je moja strast za botaniko. Parnaška flora je koncem meseca aprila zelo zapeljiva. V teh gorah se najde pet ali šest rastlin, ki so prav tako redke kot znamenite. Med njimi je zlasti ena: »boryana variabilis«, ki jo je odkril in krstil g. Bory de Saint Vincent. Ali sem smel pustiti tako luknjo v svojem herbariju in se predstaviti v hamburškem muzeju brez boryane variabilis?

Odgovoril sem kralju: »Rad vzprejem tvoje gostoljubje, toda samo pod enim pogojem.«

»Katerim?«

»Vrni mi mojo škatljo.«

»Dobro, naj bo; toda tudi jaz stavim en pogoj.«

»Da vidimo!«

»Povedali mi boste, za kaj jo rabite.«

»Čemu neki ne! Vanjo spravljam rastline, katere natrgam.«

»In čemu iščete rastline? Ali jih prodajate?«

»Kaj še! Nisem trgovec, ampak učejnjak.«

Podal mi je roko in mi rekel vidno vzradoščen:

»Kako me to veseli! Znanje je zelo lepa stvar. Naši predniki so bili učeni; naši vnuki bodo morda še nekdej. Nam pa je manjkalo časa za to. Ali so učenjaki zelo čislani v vaši domovini?«

»Neizmerno.«

»Ali imajo ugodne službe?«

»Večkrat.«

»In so dobro plačani?«

»Še precej.«

»In majhne trakove jim pripenjajo na prsa?«

»Od časa do časa.«

»Ali je resnica, da mesta tekmujejo med seboj, kdo jih bo imel?«

»To je res v Nemčiji.«

»In njihova smrt se smatra kot ljudska nesreča?«

»Gotovo.«

»Kar mi poveste, me zelo veseli. Torej se vi ne morete pritoževati nad svojimi soimeščani?«

»Ravno nasprotno. Njihova radodarnost mi je omogočila, da sem prišel na Grško.«

»Vi potujete na njihove stroške?«

»Že šest mesecev.«

»Torej ste zelo učeni?«

»Doktor sem.«

»Ali je še kaka večja stopnja v znanosti?«

»Ne.«

»In koliko doktorjev živi v mestu, kjer vi stanujete?«

»Ne vem natančno, toda gotovo ni v Hamburgu toliko doktorjev, kot je generalov v Atenah.«

»Oh, oh! Nikakor ne bom uropal vaši deželi tako izrednega moža. Vi se boste vrnili v Hamburg, gospod doktor. Kaj bi rekli pri vas, če bi zvedeli, da ste ujetnik v naših gorah?«

»Rekli bi, da je to nesreča.«

»Vidite! Mesto Hamburg gotovo ne bo hotelo izgubiti takega moža kot ste vi. Raje bo žrtvovalo petnajst tisoč frankov. Vzemite svojo škatljo, tecite, iščite, herbarizirajte in nadaljujte svoje študije. Zakaj ne vzamete nazaj tega denarja? Vaš je in preveč spoštujem učenjake, da bi jih izropal. Toda vaša dežela je zadosti bogata, da plača svojo slavo. Srečni mladi mož! Danes vidite, koliko pripomore naslov doktorja k vaši osebni veljavi. Niti pare ne bi zahteval od vas, če bi bili tako neznamenit človek kot sem jaz.«

Kralj ni poslušal ne mojih ugovorov, ne vzklikov gospe Simons. Končal je sejo in nam s prstom pokazal našo obednico. Gospa Simons je med potjo tja zagotavlja-

la, da bo požrla kosilo, toda ga ne bo nikdar plačala. Marijana je bila zelo pobita; pa taka je živahnost mladine, da je veselo vzkliknila, ko je zagledala kraj, kjer je bilo za nas pogrnjeno. Mehka in gosta trava je bila preproga; nekaj vrbovih in lovorjevih grmičev je služilo za šotornino in je skrivalo ostre skale. Jasen, moder obok se je razgrinjal nad našimi glavami; dva jastreba z dolgima vratovoma sta krožila v zraku, in zdelo se je, da sta obešena tam, da razveseljujeta oči. V enem kotu sobe je kot diamant čist potoček skakljal tiho v svoji ozki strugi, se razširjal čez bregove in tekel čez srebrno čiste skale proti izhodu, kjer se je izgubil v prepad. Od te strani se je pogled širil v neizmernost proti Pentelikonskemu pogorju, veliki beli palači, ki kraljuje nad Atenami, temnim oljčnim gozdovom, prašnati ravnini, sivemu hrbtu Himeta in krasnemu zalivu Sardoniku, ki je bil tako moder kot kos nebesne krpe. Gotovo ni bila gospa Simons navdahnjena za občudovanje, pa vendar je priznala, da bi bila najemnica za tak razgled v Londonu ali Parizu zelo draga.

Kosilo je bilo očakovsko priprosto. Črn kruh, pečen v peči na prostem, je puh-tel in prešinjnal zrak s svojim močnim vonjem. Kislo mleko se je stresalo v veliki, leseni skledi. Debele olive in zelena paprika so bile zvrhane na slabo obrezanem krožniku. Kosmat meh je kazal svoj široki trebuh poleg priprosto izdelane, rdeče, bakrene kupice. Hleb ovčjega sira je ležal na

platnu, v katerega je bil stisnjen in čegar odtisi so se že poznali na njem. et ali šest regratov je nudilo okusno solato, toda brez jesiha in olja. Kralj nam je dal na razpolago svojo srebrnino, ki je sestojala iz žlic, skovanih z nožem, in da je bil luksus še večji, smo imeli za vilice svojih pet prstov. Niso bili toliko strpljivi, da bi nam postregli z mesom; v nadomestek za to mi je tobak iz Almirosa napravljajal nebeški užitek.

Kraljev častnik je bil določen, da nam je stregel in nas poslušal. Bil je tisti zoprni Korfijot, mož z zlatim prstanom, ki je znal angleški. Prerezal je kruh s svojim nožem in nam delil s polnimi rokami, proseč nas, naj ne varčujemo. Gospa Simons ga je začela z viška izpraševati, ne da bi medtem le količkaj prenehala jesti. »Gospod,« mu je rekla, »ali misli vaš mojster resno, da mu bomo plačali stotisoč frankov?«

»Prepričan je o tem, gospa.«

»Torej ne pozna angleškega naroda.«

»Prav dobro ga pozna, in jaz tudi, gospa. Na otoku Krfu sem občeval z več Angleži iz boljših slojev: s sodniki!«

»Častitam vam; toda recite vašemu Stavrosu, naj se oboroži s potrpežljivostjo, kajti dolgo bo čakal na franke, ki jih pričakuje.«

»Naročil mi je, naj vam povem, da vas bo čakal do 15. maja, ravno opoldne.«

»In če ne bomo plačali do 15. opoldne.«

»Vam bo, žal, moral odsekati glavo, kot tudi gospodični hčerki.«

Marijana je izpustila kruh, ki ga je nesla k ustom. »Dajte mi nekoliko vina,« je rekla. Tolovaj ji je ponudil polno čašico; toda komaj si je omočila ustnice, je s strahom vzkleknila. Domišljevala si je, da je vino zastrupljeno. Da jo prepričam, sem na en dušek izpraznil polno čašo. »Ne bojte se,« sem ji rekel; »to je smola.«

»Kakšna smola?«

»Vino se ne bi ohranilo v mehovih, če mu ne bi pridjali nekoliko smole, ki zabrani, da se ne skali. Ta mešanica mu ne da prijetnega okusa, vendar se lahko pije brez nevarnosti.«

Kljub mojemu vzgledu sta si Marijana in njena mati naročili vodo. Tolovaj je tekkel k viru in se obrnil v treh skokih. »Lahko si mislite, gospa, da kralj ne bo hotel zastrupiti tako dragih oseb, kot ste vi.« Obrnil se je k meni in dodal: »Vam, gospod doktor, moram sporočiti, da imate trideset dni časa, da skončate vaše študije in plačate okupnino. Pripravil bom vam in damama vse, kar rabite za pisanje.«

»Hvala,« je rekla gospa Simons. »Mislili bomo na to čez osem dni, če do takrat še ne bomo oproščeni.«

»In kdo naj vas oprosti, gospa?«

»Anglija.«

»To je daleč.«

»Ali pa orožništvo.«

»Želim vam k temu obilo uspeha. Medtem, ko jih čakate, vam pa morda lahko s čim postrežem. Kaj želite?«

»Predvsem svojo spalnico.«

»Tu v bližini so votline, ki jih imenujemo hleve. Tam ni dobro stanovati; pozimi stanujejo notri ovce in še sedaj diši po njih. Vzeli bomo dva šotora ovčarjem v dolini in notri boste lahko stanovali, dokler ne pridejo orožniki.«

»Potem rabim svojo sobarico.«

»Nič lažjega kot to. Naši ljudje bodo šli v dolino in ustavili prvo kmetico, ki bo šla mimo... seveda če bo orožništvo dovolilo.«

»Potem rabim obleko, perilo, prtiče, milo, ogledalo, glavnike, dišave, tapetni vzorec, en...«

»To je zelo veliko, gospa, in da dobimo vse to, bi morali zavzeti Atene. Toda postregel vam bom, kolikor mi bo možno. Računajte name in ne računajte preveč na orožnike.«

»Bog se nas usmili!« je rekla Marijana.

Močan odmev je odgovoril: Kirie elej-son! Bil je dobri starček, ki nas je prišel obiskat in ki je spotoma pel, da se ni prehitel. Domače nas je pozdravil, položil v travo polno steklenico medu in se vsedel poleg nas.

»Vzemite in jejte,« je rekel; »čebele vam nudijo pojužinek.«

Stisnil sem mu roko; gospa Simons in njená hči sta se nejevoljni obrnili. Še vedno sta ga smatrali za tovariša tolovajev. Dobri mož ni bil tak grešnik. Znal je samo peti svoje molitve, oskrbovati svoje čebele, prodajati žetev, spravljati samostanske do-

hodke in živeti v miru z vsem svetom. Njegova inteligenca je bila omejena, njegova učenost enaka ničli, njegovo obnašanje nedolžno kot navitega stroja. Ne verjamem, da je znal jasno ločiti dobro od slabega in da je vedel za razloček med tatom in poštenim človekom. Njegova modrost je obstojala v tem, da je štirikrat na dan jedel in se varno držal med dvema vodama. V ostalem pa je bil to eden najboljših menihov njegovega reda.

Počastil sem njegov dar. Ta na pol divji med je toliko podoben onemu, ki ga jeste v Franciji, kot je podobno kozje meso jagnjetini. Zdelo se je, da so čebele zbrale v nevidni retorti vse gorske dišave skupaj. Ko sem jedel svojo potico, sem pozabil, da moram v enem mesecu plačati petnajst tisoč frankov ali umreti.

Menih pa nas je prosil, če se sme nekoliko okrepčati in nič ni čakal dovoljenja, ampak je vzel čašo in si jo napolnil do roba. Pil je zaporedoma na zdravje vseh treh. Pet ali šest roparjev, ki jih je privabila radovednost, se je priplazilo v naš prostor. Poklical jih je po imenih menih in je radi pravičnosti pil na zdravje vsakega izmed njih. Jaz sem kmalu obžaloval njegov obisk. Čez eno uro po njegovem prihodu je sedela polovica tolovajev v krogu okoli nas. V odsotnosti kralja, ki je počival v svojem kabinetu, so prišli tolovaji drug za drugim, da se seznanijo z nami. Eden nam je ponudil svojo službo, drugi nam je prinesel kako stvar, tretji se je vpeljal brez

izgovora in brez zadrege kot človek, ki je tu doma. Najbolj domači so me prijateljski prosili, naj jim povem našo zgodbo; najbolj boječi so sedeli za svojimi tovariši in so jih nečutno rinili proti nam. Nekateri so potem, ko so se nasitili našega pogleda, poplegli v travo in so začeli smrčati brez sramu v Marijanini navzočnosti. In uši so potovale neprestano in prisotnost njih prvotnih lastnikov jih je napravila tako predrzne, da sem zasačil tri ali štiri na dlan svoje roke. Nisem jim mogel zabranjevati njihove paše; nisem bil več človek, bil sem občinski pašnik. V tem trenutku bi bil rad dal tri najlepše rastline svojega herbarija za četrto ure samote. Gospa Simons in njena hči sta bili preveč sramežljivi, da bi mi bili odkrili svoje občutke, toda z nekaterimi protivoljnimi gibi sta dokazali, da smo bili istih misli. Ujel sem celo nekaj njunih obupnih pogledov, ki so govorili: »Orožniki nas bodo rešili tolovajev, toda kdo nas bo rešil uši?« Ta tiha tožba je vzbudila v mojem srcu čut dvorljivosti. Bil sem pripravljen trpeti, toda presevalo je moje moči, da gledam Marijanine muke. Odločno sem vstal in rekel našim nadležnejšem:

»Odidite vsi! Kralj nas je nastanil tu, da mirno živimo do prihoda naše odkupnine. Najemnina je dosti draga, in nam da pravico, da ostanemo sami. Ali vas ni sram, da posedate okoli mize kot lačna pseta. Vi nimate ničesar iskati tukaj. Mi vas ne rabimo. Mi hočemo biti sami. Ali

mar mislite, da vam lahko uidemo. Kje? Čez prepad? Ali čez kraljev kabinet? Pustite nas torej v miru. Korfijot, spodi jih ven in jaz ti pomagam!«

Besedam je sledilo dejanje. Izgnal sem zaostale, zbudil speče, stresel meniha, prisilil Korfijota, da mi je pomagal in kmalu je četa tolovajev, četa oborožena z noži in pištolami, zapustila prostor z ovčjo pohlevnostjo, nalahno se ustavlja, počasi stopicajoč in obračajoč glave kot učenci, ki beže k pouku, ko je minul počitek.

Končno smo bili sami s Korfijotom: Rekel sem gospé Simons: »Gospa, tu smo sedaj doma. Če vam je prav, si razdelimo prostor na dva dela? Jaz rabim samo majhen kotic, da razpnem svoj šotor. Zada za temi drevesi se bom prav dobro počutil in ves ostali prostor si lahko obdržite zase. Imeli boste studenec blizu in ta okolica vas ne bo motila, ker pada voda v prepad, tiho šumlja kot gorski sen.«

Moja ponudba je bila slabo sprejeta. Ti ženski bi bili radi obdržali ves prostor zase, mene pa poslali spat med tolovaje. Res bi bila s tem angleška etiketa nekaj pridobila, toda jaz bi bil s to ločitvijo izgubil Marijano izpred oči. Pa tudi sem bil trdno odločen, da hočem spati daleč proč od uši. Korfijot je podpiral moj predlog, ker mu je olajševal stražo. Imel je povelje, da nas čuva noč in dan. Zmenili smo se, da bo spal pri mojem šotoru. Zahteval sem med nama le šest angleških čevljev razdalje.

Ko je bil mir sklenjen, sem se nastanil v svojem koticu, da pričnem lov na svojo hišno divjačino. Toda komaj sem napravil prvi pogon, so se že prikazali na obzorju radovedneži z izgovorom, da nam prinesejo šotore. Gospa Simons je glasno vpila, ko je videla, da je vsa njena hiša sestavljena iz debelega sivega sukna, ki je bil zložen po sredi in pritrjen s koli v zemljo in na dve strani odprt vetru. Korfijot je prisegal, da stanujemo kot principi, izvzemši, če bi deževalo ali močno veter pihal. Cela četa je začela postavljati kole, napravljati naše postelje in prinašati odeje. Vsaka postelja je sestojala iz preproge, ki je bila pokrita z debelim plaščem iz kozjih kož. Ob šestih se je prišel kralj na lastne oči prepričati, če nam ničesar ne manjka. Gospa Simons, ki je bila bolj jezna kot kdaj prej, je odgovorila, da ji manjka vsega. Jaz sem si odločno prepovedal vse nepotrebne obiske. Kralj je izdal stroga povelja, ki jih nihče ni slušal. Disciplina je francoska beseda, ki je skoraj ni moč predstaviti v grški jezik.

Kralj in njegovi podložniki so se odstranili ob sedmih in prinesli so nam večerjo. Štiri smolnate baklje so razsvetljevale mizo. Njihova motna in rdeča svetloba je čudno obsevala nekoliko blede Marijanin obraz. Zdel se je, kot bi se njene oči širile in vžigale v očesni votlini kot trepetajoča svetilka v morskem svetilniku. Njen od utrujenosti zbiti glas je v presledkih dobil neko posebno barvo. Ko sem jo poslušal, je

moj duh blodil po nadnaravnem svetu in v meni se je vzbudil odmev fantastičnih pravljic. V grmu je pel slavec in zdelo se mi je, da njegov srebrni glas plava po Marijaninih ustnicah. Dan je bil težak za nas vse, in celo jaz, ki sem vam jasno dokazal, da imam dober tek, sem spoznal, da sem bolj truden kot lačen. Želel sem damama lahko noč in odšel v svoj šotor. Tu sem v hipu pozabil slavčka, nevarnost, odkupnino in uši; zatisnil sem oči in zaspal.

Naenkrat me je vzbudilo divje streljanje. Vstal sem tako hitro, da sem z glavo butnil ob kole svojega šotora. V istem hipu sem slišal dva ženska glasova, ki sta kričala: »Rešeni smo! Orožniki!« Videl sem dve ali tri sence, ki so prestrašene bežale v noč. V svojem veselju, svoji zmedenosti sem ustavil prvo, ki je šla mimo mojih vrat; bil je Korfijot.

»Stoj!« je zakričal. »Kam bežite?«

»Pasji sin!« sem mu odgovoril, gledat grem, če bodo orožniki kaj kmalu postreljali tvoje tovariše.«

Gospa Simons in njena hči sta, sledeč mojemu glasu, pritekli k nama. Karfijot nam je rekel:

»Orožniki ne potujejo danes. Prvega maja smo: dvojen praznik. Streljanje, ki ste ga slišali, je znak, da se prične razveseljevanje. Polnoč je minula in do jutri opolnoči bodo naši tovariši pili vino, jedli meso, plesali romaiko in streljali. Vesel bom, če si hočete ogledati ta prizor. Rajše

bom pazil na vas ob ognjišču kot ob studentcu.«

»Lažete!« je rekla gospa Simons. »To so orožniki!«

»Poglejmo!« je dostavila Marijana.

Jaz sem jim sledil. Hrušč je bil tako velik, da o spanju ni bilo več govora. Naš vodnik je prekoračil z nami kraljev kabinet in nam pokazal tolovajsko taborišče. Bilo je razsvetljeno kot ob požaru. Cele smreke so gorele v kratkih presledkih. Pet ali šest gruč mož je sedelo okoli ognja, kjer so pekli janjce na ražnjih. V sredi množice se je vil pisan trak plesalcev, ki so poskakovali ob zvokih divje godbe. Strelili so se slišali od vseh strani. Ena krogla je priletela v našo smer in slišal sem, ko je žvižgala za prst mimo mojega ušesa. Prosil sem dami, naj pospešita korake, v upanju, da bomo v kraljevi bližini izven nevarnosti. Kralj je sedel na svoji preprogi in svečano predsedoval razveseljevanju svojega ljudstva. Okoli njega so se mehovi praznili kot navadne steklenice, janjci so izginjali kot jerebice; vsak veseljak je odnesel celo bedro ali pleče v roki. Orkester je obstojal iz razglašenega bobna in kričечеge klarineta. Plesalci so sezuli svoje čevlje, da so bili bolj gibčni. Gibali so se na mestu, da so jim kosti pokale. Od časa do časa je kdo izmed njih zapustil krog, spraznil čašo vina, vgriznil v kos mesa, parkrat ustrelil in se povrnil med plesalce. Vsi ti ljudje, izvzemši kralja, so pili, jedli, kri-

čali in skakali: niti enega nisem videl, ki bi se smejal.

Hadži Stavros se je vljudno oprostil, da so nas vzbudili.

»Nisem jaz kriv temu,« je rekel, »ampak navada. Če bi prvi maj minil brez streljanja, bi ti dobri ljudje ne verjeli, da se je pomlad vrnila. Imam tu samo preproste ljudi, ki so bili vzgojeni na deželi in se drže starih običajev. Vzgamam jih pri svoji najboljši volji, toda umrl bom prej, preden jih navadam vljudnosti. Ljudje se ne osnažijo v enem dnevu kot srebrne žlice. Tudi meni je svoj čas ugajalo to divje veselje; pil in plesal sem kot ostali. Nisem še poznal evropske civilizacije; zakaj sem začel tako pozno potovati? Veliko bi dal, da bi bil še enkrat mlad in imel samo petdeset let. V sebi nosim reformatorične misli, ki jih ne bom nikdar udeležil, ker sem kot Aleksander Veliki brez dediča, ki bi bil mene vreden. Sanjam o povsem novi organizaciji tolovajstva, brez hrupa in krika. Moral bi imeti natančen popis vseh prebivalcev dežele, njihovega premičnega in nepremičnega imetja. V vsakem pristanišču bi imel nastavljenega stražnika, ki bi mi sporočil ime, pot in po možnosti premoženjske razmere vsakega tujca, ki bi se izkrcal. Na ta način bi natančno vedel, koliko mi lahko vsakdo plača; ne prišel bi več v položaj, da zahtevam preveč ali premalo. Na vsaki cesti bi stražili snažni in dobro vzgojeni uradniki; kajti čemu vznemirjati svoje klije z divjimi obrazi in neotesa-

nim vedenjem? Videl sem v Angliji in v Franciji tatove, ki so bili do neizmernosti elegantni; pa so kljub temu prav dobro opravili svoj posel.

Od vseh svojih podložnikov bi zahteval odlično obnašanje, posebno še od uslužbencev na mestih, kjer bi potnike ustavljali. Za odlične potnike, kot ste vi, bi imel udobna stanovanja, s prijaznimi vrtovi na svežem zraku. In ne mislite, da bi morali radi tega kaj več plačati: ravno nasprotno! Če bi prišli vsi, ki potujejo po kraljevini, neizbežno v moje roke, bi bil v stanu, da zahtevam od njih le neznatno vsoto. Naj mi plača vsak domačin in vsak tujec le četrtno odstotka od svojega premoženja; množina bi izdala. Potem bi tolovajstvo ne bilo nič drugega več kot davek na občila: pravičen, ker bi bil sorazmeren, naraven, ker so ga že od starodavnih časov sem vedno pobirali. Lahko bi ga še poenostavili z letnimi abonementi. Kdor bi enkrat plačal gotovo svoto, bi dobil izkaznico, če je domačin, ali vizum na potni list, če je tujec. Rekli mi boste, da zamore v zakonitih časih samo skupščina dovoliti nov davek. Oh, gospod, da bi imel časa! Kupil bi cel senat; imenoval bi poslaniško zbornico po svoji volji! Postava bi se vdala pri prvem naskoku. Če bi bilo treba, bi ustanovili novo ministrstvo: ministrstvo za javne ceste. To bi me stalo za prvi začetek dva ali tri milijone; toda v štirih letih bi imel vse stroške povrnjene . . . in vzdrževal bi ceste na tuje stroške.«

Svečano je vzdihnil, potem je nadaljeval: »Vidite, kako odkritosrčno vam govorim o svojih poslih. To je moja stara navada, ki se je ne bom nikoli odvadil. Vedno sem živel na prostem zraku, pa tudi očitno pred vsemi ljudmi. Naš posel bi bil sramoten, če bi ga izvrševali skrivaj. Jaz se nikoli ne skrivam, ker se nikogar ne bojim. Če boste kdaj brali v časopisih, da so mi na sledu, vedite brez premisleka, da so to prazne marnje: saj vedno vedo, kje sem. Ne bojim se ne ministrov, ne armade, ne sodnije. Ministri vedo prav dobro, da lahko z eno samo potezo zamenjam kabinet. Armada je na moji strani; od nje dobivam novincev, če jih potrebujem. Ona mi daje vojake, jaz pa ji vračam častnike. Gospodje sodniki pa dobro poznajo moja čuvstva do njih. Revni so in slabo plačani; kdo naj jim torej zameri, če niso pošteni. Jaz hranim nekatere izmed njih, druge oblačim; prav malo sem jih še obesil: torej sem dobrotnik javnih oblasti.«

S krasno kretnjo mi je pokazal nebo, morje in deželo: »Vse to je moje,« je rekel. »Vse, kar diha v kraljevini, mi je podložno iz bojazni, prijateljstva ali občudovanja. Veliko solz se pretoči radi mene in vendar je ni matere, ki ne bi hotela imeti sina kot je Hadži Stavros. Prišel bo dan, kot bodo doktorji kot vi, pisali mojo zgodovino, in ko se bodo otoki Arhipela kregali med seboj, na katerem sem bil rojen. Moja slika bo visela v vsaki koči obenem s slikami, kupljenimi na gori Atos. Tisti čas bodo

vnuki moje hčerke, najsi bodo tudi vladajoči principi, s ponosom govorili o svojem predniku kraju gora!«

Morda se boste smejali moji germanški preprostosti; vendar me je ta nenavadni govor globoko ganil. Proti svoji volji sem občudoval to veličino v zločinstvu. Nikoli še nisem spoznal tako veličastnega potepina. Ta satanski človek, ki mi je imel odsekati glavo koncem meseca, mi je vzbujal skoro spoštovanje. Ta velika mramornata figura, ki je bila tako resna in mirna sredi divje orgije, se mi je zdela kot neizprosna maska usode. Nisem se mogel vzdržati in odgovoril sem mu: »Da, vi ste v resnici kralj!«

Odgovoril je smehljaje:

»Prav zares, ker imam svoje prilizovalce celo med svojimi sovražniki. Ne branite se! Znam brati z obraza in danes zjutraj ste me gledali, kot bi me hoteli videti na vislicah.«

»Ker hočete, da sem odkritosrčen, vam priznam, da sem imel za trenutek ta občutek. Zahtevali ste od mene nezmiselno odkupnino. Vzemite stotisoč tema ženskama, ki jih imata, to je naravno in spada v vaš posel; toda da zahtevate petnajst tisoč od mene, ki nimam ničesar, tega ne bom odobral nikoli.«

»Vendar pa ni ničesar bolj naravnega kot to. Vsi tujci, ki pridejo k nam, so bogati, kajti vožnja je draga. Pravite, da ne potujete na svoje stroške; hočem vam verjeti. Toda oni, ki so vas sem poslali, vam

dajo na leto najmanj tri ali štiri tisoč frankov. Za to imajo svoje vzroke, kajti zastoj ni nič. Vi predstavljate torej v njih očeh glavnico od šestdeset do osemdeset tisoč frankov. Če vas torej odkupijo za petnajst tisoč frankov, so še vedno na dobičku.«

»Toda zavod, ki me plačuje, nima kapitala; ima samo letne dohodke. Budžet Rastlinskemu vrtu dovoljuje vsako leto posebej senat; njegovi dohodki so omejeni: nikdar še niso predvidevali enakega slučaja; ne vem, kako naj vam to razložim . . . ne morete me razumeti . . .«

»In četudi bi razumel,« je povzel z vzvišenim glasom, ali mislite, da bom prelomil svojo besedo? Moje besede so zakoni; če hočem, da jih bodo drugi spoštovali, jih ne smem prelamljati sam.

Pravico imam, da sem krivičen; nimam pa pravice, biti slab. Moje krivice škodujejo samo drugim; ena slabost pa bi me pogubila. Če bi vedeli, da se dam preprositi, bi me moji ujetniki skušali zmagati s prošnjami, mesto, da iščejo denarja, da me plačajo. Nisem enih vaših evropskih tolovajev, ki so mešanica strogosti in velikodušnosti, špekulacije in neprevidnosti, grozovitosti brez vzroka in ginljivosti brez izgovora, da končajo neumno na šafotu. Pred pričami sem rekel, da bom imel vašo glavo ali petnajst tisoč frankov. Oskrbite si to reč; toda plačan bom na en ali drugi način. Poslušajte: l. 1854. sem obsodil dve majhni deklici v starosti moje ljube Fotine. S solzami v očeh in s povzdignjenimi roka-

mi sta me prosili, in ob njihovih krikih je krvavelo moje očetovsko srce. Vasilij, ki ju je umoril, se je moral dvakrat pripraviti: njegova roka se je tresla. In vendar sem bil neizprosen, ker odkupnina ni bila plačana. Kaj mislite, da bom imel po vsem tem usmiljenje z vami? Čemu bi mi služila smrt ubogih stvaric, če bi se zvedelo, da sem vas izpustil zastonj?«

Pobesil sem glavo in nisem vedel kaj odgovoriti. Imel sem tisočkrat prav; toda ničesar nisem vedel ugovarjati neizprosni logiki starega biriča. Prijateljsko me je potrepal po rami in me vzbudil iz moje zamišljenosti: »Pogum,« mi je rekel. »Bil sem že bliže smrti kot vi, pa sem še vedno zdrav kot riba. Tekom osvobodilne vojske me je Ibrahim obsodil na smrt in sedem Egipčanov je streljalo name. Šest krogelj je zgrešilo; sedma me je zadela na čelo, pa ni prodrla. Ko so prišli Turki po moje truplo, sem izginil v dimu. Mogoče boste še dalje živeli, kot se vam zdi. Pišite vsem prijateljem v Hamburg. Imeli ste dobro vzgojo; en doktor ima gotovo prijateljev za petnajst tisoč frankov. Kar se mene tiče, vam to v resnici želim. Ne sovražim vas; nikdar mi niste ničesar žalega storili; vaša smrt mi ne bo napravila nikakega veselja in rad si predstavljam, da me boste plačali v zlatu. Medtem pa hodite počivat z damama. Moji ljudje so nekoliko preveč pili in opazujejo obe Angležinji z očmi, ki ne obetajo ničesar dobrega. Ti ubogi satani imajo žalostno življenje; in oni niso stari sedemdeset let kot

jaz. Navadno jih nadvladam z utrujenostjo; toda če gospodična ostane še eno uro tukaj, ne odgovarjam za nič.«

V resnici se je zbral grozeč krog okoli Marijane, ki je opazovala te divje obraze z nedolžno radovednostjo. Tolovaji, ki so sedeli sključeni okoli nje, so si šepetali glasno na ušesa in govorili v izrazih, ki jih k sreči ni razumela. Korfijot, ki je nadomestil zgubljeni čas, ji je ponujal polno kupico vina, ki ga je ponosno odklonila in ki je zmočil navzoče.

Pet ali šest pijancev, bolj navdušenih kot ostali, se je suvalo, teplo, bilo s pestmi, kot bi se hoteli ogreti in ojunačiti za nadaljna dela. Dal sem znamenje gospé Simons. Dvignila se je s svojo hčerko. Toda v trenutku, ko sem ponudil Marijani roko, se je zibajoč približal Vasilij in jo hotel objeti čez pas. Ob tem pogledu mi je stopila kri v glavo. Vrgel sem se na lopova in ga pričel daviti s svojima rokama. Posegel je z roko za pas in iskal tipajoč ročaja svojega noža; toda preden ga je našel, ga je iztrgala mojim rokam močna kraljeva roka in ga vrgla deset korakov nazaj. V ozadju se je dvignilo jezno mrmranje. Hadži Stavros je povzdignil svoj glas, da je prevpil trušč: »Tiho! Pokažite, da ste Heleni, ne pa Albanci!« In tiho je nadaljeval: »Mi pa hitimo; Korfijot ne zapusti nas; gospod Nemeč, recite damama, da bom spal pred njihovimi vrati.«

Odšel je z nami, pred njim njegov čibudžija, ki ga ni zapustil noč in dan. Dva

ali trije pijanci so nam hoteli slediti; ostro jih je zavrnil. Nismo še bili sto korakov od množice, ko je prižvižgala kroglja med nas. Stari palikar se ni niti ozrl. Pogledal me je smehljaje in rekel polglasno: »Moram biti potrpežljiv; Vnebohod je!« Med potjo sem izrabil Korfijotovo raztresenost, ki se je majal pri vsakem koraku in sem zaprosil gospo Simons za poseben razgovor: »Imam zelo važno skrivnost za vas,« sem ji rekel. »Ali dovolite, da se priplazim do vašega šotora med tem, ko bo naš špijon spal Noetovo spanje?«

Ne vem, ali se ji je ta moja biblijska primera zdela nespoštljiva; toda suho mi je odgovorila, da se ne spominja, da bi imela midva kake skrivnosti skupaj. Jaz sem silil vanjo; pa se je trdno držala. Rekel sem ji, da sem našel sredstvo, da nas vse brez penesa rešim. Pogledala me je nezaupljivo, se posvetovala s hčerko in končno privolila v to, za kar sem jo prosil. Hadži Stavros je obdržal Korfijota pri sebi in nam s tem olajšal naš sestanek. Prinesli so mu njegovo preprogo k stopnicam, ki so vodile do našega bivališča, položil je svoje orožje v svojo bližino, zaukazal čibudžiju, naj spi na njegovi desnici, Korfijotu pa na svoji levici in nam vsem voščil zlate sanje.

Iz previdnosti sem ostal pod svojim šotorom dotlej, da nam je trojno razločno smrčanje dokazalo, da naši stražniki spe. Veselični hrup se je polagoma polegel. Samo dva ali trije streli so od časa do časa motili nočno tišino. Naš sosed slavec je

mirno nadaljeval svojo započeto pesem. Splezal sem po drevesu do šotora gospe Simons. Matj in hči sta me čakali na vlažni travi; angleške navade so mi prepovedovale vstop v njihovo spalnico.

»Govorite, gospod,« mi je rekla. »Toda bodite hitri. Veste, da smo potrebne počitka.«

Odgovoril sem odločno: »Moji dami, to kar vam imam povedati, je pač vredno eno uro spanja. Ali hočete biti prosti v treh dneh?«

»Toda, gospod, saj bova že jutri, ali pa Anglija ne bo več Anglija. Dimitrij je obvestil mojega brata okoli pete ure, moj brat je videl ministra pri kosilu; pred nočjo so izdali povelja; orožniki so že na poti, naj reče Korfijot, kar hoče, in zjutraj za zajutrek bomo že prosti.

»Ne vdajajmo se iluzijam; čas hiti. Jaz ne računam na orožništvo: naši zmagovalci govore preveč brezskrbno o njem, da bi se ga bali. Vedno sem slišal, da imata v tej deželi lovec in divjačina, orožnik in bandit, skupno gospodinjstvo. Zdi se mi, da nam bodo v najhujšem slučaju poslali nekaj mož na pomoč; Hadži Stavros jih bo zagledal in nas bo po skrivnih potih odpeljal v drugo bivališče. On pozna deželo do najmanjšega kotička; vse skale so njegovi sokrivci, vsi grmi njegovi zavezniki in soteske njegovi zavetniki. Parnas drži z njim proti nam; on je kralj gora.«

»Izvrstno, gospod! Hadži Stavros je bog in vi ste njegov prerok. Gotovo bi bil

ginjen, če bi vas slišal, kako lepo govorite o njem. Uganila sem že, da ste eden njegovih prijateljev, ko sem videla, kako vas je potrepljal po rami, in kako je zaupljivo govoril z vami. Kajne, da vas je on navdihnil z načrtom, ki ga nam hočete sedajle odkriti?«

»Da, gospa, on, ali pravzaprav njegova pisma. Danes zjutraj, ko je narekoval svojemu pisarju, sem našel sigurno sredstvo, ki nas reši popolnoma zastonj. Pišite vašemu gospođu bratu, naj zbere skupaj stopetnajst tisoč frankov: 100 za vašo odkupnino, petnajst za mojo, in naj jih pošlje sem čimprej mogoče po kakem zanesljivem človeku, najbolje po Dimitriju.«

»Po vašem prijatelju Dimitriju vašemu prijatelju kralju gora? Lepa hvala, dragi gospod. Torej to je znesek, za katerega bomo izpuščeni zastonj!«

»Da, gospa! Dimitrij ni moj prijatelj in Hadži Stavros mi bo brez mehkosrčnosti odsekal glavo, če bo treba. Toda naj nadaljujem: v zameno za denar zahtevajte, da vam kralj izstavi potrdilo.«

»Imenitno listino bomo dobili s tem!«

»S tem lističem boste dobili nazaj vaših stopetnajst tisoč frankov in sicer takole.«

»Lahko noč, gospod. Ne mučite se še nadalje s pripovedovanjem. Odkar smo se izkrcali v tej nesrečni deželi, nas je še vsakdo okradel. Pirejski cariniki so nas okradli; izvošček, ki nas je peljal v Atene, nas je okradel; naš gostilničar nas je okra-

del; naš postrešček, ki ni vaš prijatelj, nas je izdal tatovom; spoznali sva častitljivega meniha, ki je delil naše stvari z našimi roparji; vsi ti gospodje, ki pijejo tu zgoraj, so tatovi; ti, ki spe pred našimi vrati, da nas branijo, so tatovi; vi ste edini pošten človek, ki sva ga spoznali na Grškem in vaši nasveti so najboljši na svetu; toda lahko noč, gospod!«

»Za božjo voljo, gospa! ... Ne opravičujem se; mislite si o meni, kar hočete. Pustite me samo, da vam povem, kako dobite nazaj svoj denar.«

»In kako hočete, naj ga dobim, če vse orožništvo kraljevine ne more nas dobiti? Hadži Stavros torej ni več kralj gora? On torej ne pozna več skrivnih poti? Soteske, grmovi in skale torej niso več njegovi zaščitniki in sokrivci? Lahko noč, gospod; pričevala bom o vaši gorečnosti; povedala bom tolovajem, da ste izvršili njihovo naročilo; toda enkrat za vselej, lahko noč!«

Dobra ženska me je odrinila za rame in mi kričala svoj lahko noč s tako kričečim glasom, da sem se bal, da ne vzbudi naših stražnikov. Kot polit maček sem zbežal v svoj šotor. Kakšen dan je bil to, gospod! Začel sem si znovič predstavljati vse nesreče, ki so me zadele, odkar sem zapustil Atene, da poiščem boryano variabilis. Srečanje z Angležinjama, lepe Marijanine oči, tolovajske puške, psi, uši, Hadži Stavros, plačilo petnajst tisoč frankov, moje življenje za to ceno, orgija prvega maja, kroglice, ki so švigale mimo mojih ušes, Vasili-

jev pijani obraz in višek vsega tega, obdolžitve gospe Simons. Manjkalo je samo še, da po vseh teh nezgodah smatram še samega sebe za tatu! Spanec, ki vse potolaži, mi ni prišel na pomoč. Doživel sem preveč, in zmanjkalo mi je moči za spanje. Med mojimi žalostnimi premišljevanji se je zdanilo. S polodprtim očesom sem opazoval solnce, ki je vzhajalo na obzorju. Sempatje je zadušen šum sledil nočni tišini. Nisem imel poguma, da bi pogledal na svojo uro, ali da bi zaobrnil glavo in videl, kaj se godi okoli mene. Vsi moji čuti so bili otopeli vsled utrujenosti in obupa. Če bi me bili vrgli preko gore v dolino, bi najbrž ne bil iztegnil rok, da se obdržim. V tej otrpnosti svojih moči sem imel vizijo, ki je bila deloma sen, deloma halucinacija, kajti nisem spal, pa tudi zbujen nisem bil in imel sem napolodprte oči. Zdelo se mi je, da so me živega pokopali; da je bil moj šotor črna krsta, okrašena s cveticami in da so peli nad mojo glavo mrtvaške pesmi. Prevezel me je strah; hotel sem kričati; toda glas mi je zastal v grlu, ali pa je bil udušen po drugih pevcih. Tako razločno sem slišal molitve in odgovore, da sem spoznal, da se vrše v grškem jeziku. Zbral sem skupaj vso svojo voljo, da sem zganil svojo desno roko; bila je svinčeno težka. Iztegnil sem levo roko; odnehala je hitro, udaril sem ob šotor in neka, šopku podobna stvar je padla na tla. Poddrgnil sem si oči, dvignil sem se na svojem sedežu in v množici sem spoznal krasen

vzorec boryane variabilis. Prav ona je bila. Dotikal sem se njenih cunjastih listov, njenega raztrganega keliha, njenega iz pet cvetnih listov sestavljenega cvetnega venca, ki jih je spodaj vezala nitka njenih desetih pašnikov, in njenega petdelnega pestiča: v roki sem držal kraljico sleznic! Toda na kak način je prišla na dno moje krste in kako naj jo pošljem iz te daljine Rastlinskemu vrtu v Hamburg? V tem hipu je močna bolečina obrnila mojo pozornost na mojo desno roko. Zdelo se mi je, kot bi gomazela po njej množica nevidnih živalic. Stresel sem jo s svojo levo roko in polagoma je prešla v navadno stanje. Držala je mojo glavo več ur in pritisk jo je uglasil. Torej sem še živel; kajti bolečina je predpravica življenja! Toda kaj naj pomeni potem to žalostno petje, ki je vztrajno prihajalo na moja ušesa? Dvignil sem se. Naše bivališče je bilo v istem stanju kot včeraj zvečer. G. Simons in Marijana sta še trdno spali. Velik šopek, enak mojemu, je visel na njunem šotoru. Končno sem se domislil, da imajo Grki navado, da okrasijo vsa svoja bivališča v noči na 1. maj. Te šopke in boryano variabilis nam je toraj podarila dobrosrčnost kralja gora. Žalostno petje pa me je še vedno zasledovalo. Preplezal sem stopnice, ki so vodile v Hadži Stavrossov kabinet in opazil sem prizor, ki je bil bolj čuden, kot vsi oni, ki so me razburili včeraj zvečer. Pod kraljevo smreko je bil postavljen oltar. Menih je bil oblečen v dragocena oblačila in z veliko slo-

vesnostjo je opravljal sveto opravilo. Naši nočni pivci, nekateri pokonci stoječ, drugi na kolenih v prahu, vsi prepojeni s pobožnostjo, so se izpremenili v majhne svetnike: eden je pobožno poljubljal na les slikano podobo; drugi se je križal preko glave in ramen; najbolj goreči so se bili z glavami ob zemljo in so pometali prah s svojimi lasmi. Mladi kraljev čibudžija je hodil v krogu s krožnikom v roki in govoril: »Darujte miloščino! Kdor daruje cerkvi, posodi Bogu.« In na krožnik je deževal drobiž in ropotanje bakra je spremljevalo duhovnikov glas in molitve pričujočih. Ko sem vstopil v krog vernikov, me je vsak izmed njih pozdravil s spoštljivo zaupnostjo, ki je spominjala na prve čase krščanstva. Hadži Stavros, ki je stal pri oltarju, mi je naredil prostor na svoji strani. Držal je debelo knjigo v roki in pomislite, koliko je bilo moje presenečenje, ko sem videl, da je glasno pel molitve in berila. Brigant je stregel pri maši. V svoji mladosti je sprejel dva nižja redova, bil je lektor. Še eno stopnjo več in bil bi eksorcist in imel bi pravico izganjati hudiče. V resnici, gospod, nisem eden tistih, ki se vsaki reči čudijo in zelo energično prakticiram znani nil admirari; toda sapa mi je zastala, ko sem prisostvoval tej čudni ceremoniji. Kdor je videl pripogibanja kolen, poslušal molitve, bi prisojal tem ljudem le nekoliko malikovanja. Njihova vera se je kazala živa in njihovo prepričanje globoko; toda jaz, ki sem jih videl na delu, in ki sem vedel, kako

malo krščanski so v dejanju, sem nehote vprašal samega sebe: »Kdo je tu goljufan?«

Sveto opravilo je trajalo nekaj minut čez poldne. Čez eno uro je oltar zginil, tolovaji so zopet pili in dobri starček je bil njim na čelu.

Hadži Stavros je šel z menoj na stran in me vprašal, če sem že pisal. Obljubil sem mu, da bom to storil takoj in dal mi je pero, črnilo in papir. Pisal sem Johnu Harrisu, Kristodilu in svojemu očetu. Kristodila sem prosil, naj posreduje zame pri svojem nekdanjem tovarišu in mu pove, da sem nezmožen plačati petnajst tisoč frankov. Priporočil sem se pogumu in domišljiji Harrisovi, ki ni bil mož, ki bi zapustil prijatelja v nesreči. »Če me kdo zamore rešiti, ste to vi,« sem mu pisal. »Ne vem, kako se boste tega postopili, toda iz vse duše zaupam v vas. Vi ste tako velik norec! Ne računam na to, da boste našli petnajst tisoč frankov za mojo odkupnino; morali bi si jih izposoditi pri g. Merinayu, ki ne posoja. Sicer pa je v vas preveč Amerikanca, da bi v kaj takega privolili. Delajte, kakor veste in znate; zažgite celo državo; jaz vse že vnaprej odobravam: toda nikakor ne izgublajte časa. Čutim, da je moja glava slaba in da se pamet lahko izseli še pred koncem meseca.«

Svojemu očetu pa si nisem upal pisati, pod kakim znamenjem stanujem. Čemu bi tudi ubijal srce in ga nadlegoval z nevarnostmi, katerih me ne more rešiti? Pisal sem mu, kot vsakega prvega v mesecu, da

sem zdrav in da upam, da najde moje pismo doma vse pri najboljšem zdravju. Dostavil sem, da potujem po gorah, da sem odkril boryano variabilis in mlado Angležinjo, ki je lepša in bogatejša kot princeznja Ypsos, romantičnega spomina. Nisem ji še vzbudil ljubezni v srcu, ker je manjkalo zato ugodnih priložnosti; toda mogoče se mi bo v kratkem nudila priložnost, da ji izkažem neko veliko uslugo in se ji predstavim v neizogibni obleki strica Rosentalerja. »Vendar pa,« sem dostavil z čutom žalosti, ki je nisem mogel obvladati, »kdo ve, če ne umrjem še fant? Potem sta Franc in Janez Nikolaj na vrsti, da skrbita za družino. Zdrav sem bolj kot kdaj prej in moje moči še niso izčrpane. Toda Grčija je izdajalska dežela, kjer so najbolj močni ljudje zelo poceni. Če sem obsojen, da ne vidim nikdar več Nemčije in moram iz kakega nepredvidnega vzroka končati tu, preden sem skončal svoja dela in svoje potovanje, vas zagotovim ljubi oče, da bo moja največja žalost, ker moram biti ločen od svoje družine in moja zadnja misel bo pri vas.«

Hadži Stavros je prišel ravno v trenutku, ko sem si brisal solzne oči, in zdelo se mi je, da sem vsled te svoje slabosti zgubil v njegovih očeh.

»No, mladi mož,« mi je rekel, »pogum! Ni še čas, da jokate sami nad seboj. Za vraga! Človek bi mislil, da greste za svojim lastnim pogrebom! Gospa Angležinja je spisala osem strani dolgo pismo, in niti ena solza ji ni padla v tintnik. Pojdite

jo malo kratkočasit! Oh, če bi bili moje vrste človek! Prisegam vam, da v vaši starosti in na vašem mestu ne bi ostal dolgo časa ujetnik. Moja odkupnina bi bila plačana v dveh dneh in dobro vem, s čigavim denarjem. Vi niste oženjeni?«

»Ne.«

»No, dobro? Ali me še ne razumete? Vrnite se v svoje bivališče in bodite ljubeznivi. Dal sem vam tako lepo priložnost, da si napravite svojo srečo. Če je ne boste izrabili, ste butec in če me ne uvrstite med svoje dobrotnike, ste nehvaležneš!«

Našel sem Marijano in njeno mater pri studencu. Čakali sta postrežnice, ki so jo jima obljubili in se medtem sami nekoliko snažili. Tolovaji so jima oskrbeli sukane ali pravzaprav vrvice, in šivanke, kakršne se rabijo za šivanje jader. Od časa do časa ste prenehali s svojim delom in žalostno opazovali Atene. Bilo je hudo! Tako blizu sta bili Aten, toda vstopnina je znašala za nji stotisoč frankov! Vprašal sem ju, kako sta spali. Odgovorili sta mi suho in kratko in mi s tem dokazali, da jima ni nič za mojo družbo. Takrat sem videl prvič Marijanine lase; bila je gologlava. Umila si je glavo v potoku in sedaj si je sušila lase na solncu. Nikdar ne bi bil verjel, da ima ena sama ženska lahko toliko množico svilnatih kodrov. Njeni dolgi kostanjevi lasje so ji viseli okoli lic in preko ramen. Niso pa bili gladki, kot jih ima večina žensk, ki pridejo iz kopeli. Valovili so se kot površina jezera, ki ga vznemirja lah-

na sapica. Luč, ki je padala preko tega živega gozda, jih je obsevala mehko in žametno; v tem okvirju je izgledal njen obrazek kot roža vrtnica med mahom. Rekel sem vam že, gospod, da še nikoli nisem ljubil in mi tudi ni kazalo, da začnem z deklico, ki me je imela za tatu. Toda čeprav bi moral sam sebi nasprotovati, vam moram priznati, da bi bil za ceno svojega življenja rad rešil te lepe lase iz Hadži Stavrosovih krempljev. Sklenil sem nov, predrzen, pa vendar ne nemogoč načrt za beg. Naš prostor je imel dva izhoda; eden je vodil v Hadži Stavrosov kabinet, na drugi strani pa je bil globok prepad. Skozi kraljev kabinet je bil beg nemogoč; v tem slučaju bi morali prekoračiti celo tolovajsko taborišče in drugo brambno črto, ki so jo stražili psi. Ostala je torej še pot preko prepada. Ko sem se pripognil nad brezdnom, sem opazil, da ima skala, čeprav skoro navpična, dosti opirališč, šopov trave, majhnih grmičev, na katera bi se lahko opirali. Največja nevarnost na tej strani je bil slap. Potoček, ki je tekel iz naše sobe, je padal navpično preko pečine, ki je bila vsled tega silno gladka. Sicer pa tudi ne bi bilo mogoče mirno plezati preko skale s tako povodnijo nad glavo.

Vendar pa, ali ni mogoče napeljati potoček v drugo strugo? Mogoče? Opazoval sem bolj natančno naše bivališče in opazil sem, da je v prejšnjih časih stala tu voda. Naša soba je bil samo posušen ribnjak. Odtrgal sem kos mahu, ki je rastel po na-

šimi nogami, in opazil sem močno odsedlino studenčne vode. Morda je kdaj potres, ki je tako navaden v teh krajih, dal vodi novo pot, ali pa se je odtrgala na enem mestu skala in se je nemirna tekočina razlila preko pečine. Deset čevljev dolga in tri čevlje široka struga je vodila do konca gore. Niti dve uri ne bi rabil, da zaprem to strugo in prisilim vodo v njen prvotni prostor. V največ eni uri pa bi se mokre skale posušile; nočni veter bi kaj hitro posušil pot. Za beg tako pripravljeni bi rabili največ dvajset minut časa. Ko bi bili enkrat na vznožju gore, pa bi imeli Atene pred seboj, zvezde pa bi nam bile vodnice; pota so bila sicer zanič, toda na njih se nam ne bi bilo treba bati roparjev. Ko bi nas prišel zjutraj kralj obiskat, da nas vpraša, kako smo spali po noči, bi zvedel, da smo potovali; in ker se celo življenje učimo, bi se naučil tudi on, da človek ne sme vedno le nase računati in da slap slabo straži ujetnike.

Ta načrt se mi je zdel tako izvrsten, da sem ga na mestu razodel njej, ki mi ga je navdahnila. Marijana in njena mati sta me izprva poslušali kot poslušajo zarotniki izdajalskega agenta. Vendar pa je mlada Angležinja premerila brez groze globočino prepada: »Lahko bi splezali doli,« je rekla. »Sicer ne sama, vendar pa s pomočjo varnega vodnika. Ali ste močni, gospod?«

Odgovoril sem, sam ne vem zakaj. »Bom, če boste imeli zaupanje v me.« Te besede, na katere nisem polagal nikake

važnosti, so vsebovale brezdvoma kako neumnost, kajti oblila jo je rdečica in obrnila je glavo: »Gospod,« je rekla, »morda smo vas slabo sodili; nesreča človeku zagreni srce. Rada verjamem, da ste pošten in dober človek.«

Lahko bi mi bila rekla kaj bolj prijaznega; toda rekla mi je to s tako nežnim glasom in tako presunljivim pogledom, da sem bil ginjen v dno duše.

Ponudila mi je svojo ljubko roko in jaz sem že stegnil svojih pet prstov, da jo primem; v hipu pa si je premislila, se potrkala po čelu in rekla: »Kje pa boste našli tvarino za zatvornico?«

»Pod našimi nogami: zemljo!«

»Voda jo bo odnesla.«

»Ne pred dvema urama. Za nami povodenj.«

»Dobro,« je rekla. To pot mi je dala svojo roko in jaz sem že približal svoje ustnice, da jo poljubim. Toda hipoma jo je odtegnila. »Zastraženi smo noč in dan. Ali ste mislili na to?«

Prav nič nisem mislil na to, toda šel sem že predaleč, da bi mogel nazaj. Odgovoril sem z odločnostjo, ki je presenetila mene samega: »Korfijot? oh tega vzamem jaz nase. Privezal ga bom k drevesu.«

»Pa bo kričal.«

»Tedaj ga bom ubil.«

»In orožje?«

»Ukradel je bom.« Krasti, ubijati se mi je zdelo popolnoma naravno, odkar bi

bil skoraj poljubil njeno roko. Presodite, gospod, česa bi bil zmožen, če bi bil kdaj resnično zaljubljen!

Gospa Simons me je poslušala še precej dobrohotno in zdelo se mi je, da mi pri-trjuje z očmi in gibi. »Dragi gospod,« mi je rekla, »vaša druga misel je boljša kot prva; da, neizmerno boljša. Nikdar ne bi bila mogla privoliti v plačilo odkupnine, četudi bi bila imela zagotovilo, da jo dobim nazaj. Povejte mi še enkrat, prosim, kaj mislite podvzeti v našo rešitev.«

»Odgovarjam za vse, gospa. Še danes si preskrbim nož. Zvečer bodo šli tolovaji zgodaj spat in gotovo bodo trdno spali. Jaz vstanem ob devetih, zvežem našega stražnika, mu zamašim usta in če bo treba, ga ubijem. To ne bo uboj, to bo samo obsodba. Zaslužil je smrt več kot dvajsetkrat. Ob pol enajstih iztrgam dvajset čevljev ruše, vi jo ponesete na breg studenčka, kjer napravim jaz zatvornico: skupaj, eno uro in pol. Takrat bo polnoč. Mi bomo utrjevali naše delo, medtem pa bo veter osušil našo pot. Bila bi ena ura. Jaz primem gospodično s svojo levo roko; skupaj plezava do te razpoke, drživa se za ta dva šopa trave, dosepeva do tega divjega figovega drevesa, počivava ob tem zelenem hrastu, plezava ob tej vrbi do onih rdečih skal, skočiva v sotesko, in prōsta sva!«

»Dobro! In jaz?«

Ta jaz je padel na moje navdušenje kot curek ledene vode. Človek nikdar ne misli na vse in jaz sem pozabil na rešitev

g. Simons. Niti misliti ni bilo na to, da bi se vrnil nazaj ponjo. Brez lestvice je bilo nemogoče plezati po pečini navzgor. Dobra ženska je opazila mojo preplašenost. Bolj usmiljeno kot zaničljivo mi je rekla: »Moj ubogi gospod, vidite, da vsi romantični načrti nekoliko šepajo. Dovolite mi, da se držim svojega prvega načrta in čakam orožnikov. Angležinja sem in po stari navadi zaupam predvsem v postavo. Sicer pa poznam atenske orožnike; videla sem jih pri paradi na dvoru. Srepi možje so in za Grke še dosti čedni. Imajo dolge brke in puške z batom. Ne zamerite, toda oni nas bodo izpeljali od tu.«

Ravnoprav je prišel Korfijot, da me je rešil odgovora. Pripeljal je damama sobarico. Bila je še dosti lepa Albančanka, čeprav je imela zakrivljen nos. Dva tolovaja sta postopala po gori in sta jo zajela čisto nago med svojo materjo in svojim zaročencem. Kričala je na vse pretege, toda kmalu so jo potolažili, ko so ji obljubili, da jo čez štirinajst dni spustijo in plačajo. Hrabro se je udala v svojo usodo in skoro se je veselila nesreče, ki bo povečala njeno dotto. Srečna dežela, kjer se srčne bolečine zdravijo s pet frankovskimi novci! Ta filozofična služkinja ni bila v bogve kako pomoč gospé Simons. Izmed vseh ženskih opravil je poznala samo oranje. Meni pa je napravila življenje neznosno, ker je imela navado, da je iz pohlepa ali nečimernosti vedno grizla kos česna, kot ližejo hamburške ženske bonbone.

Dan je prešel brez drugih nesreč. Drugi dan se je zdel nam neznosno dolg. Korfijot nas tudi za hip ni zapustil. Marijana in njena mati sta iskali orožnike na obzorju, pa nista ničesar opazili. Jaz pa, ki sem navajen delovnega življenja, sem mrl v brezdelju. Lahko bi bil šel v goro in herboriziral pod dobrim varstvom; toda sam ne vem, kaj me je vezalo na ti dami. Ponoči sem slabo spal; moj načrt za rešitev mi je neprestano hodil po glavi. Zapomnil sem si prostor, kamor je Korfijot odložil svoj nož, preden je šel spat. Toda zdelo se mi je, da postanem izdajalec, če se rešim sam brez Marijane.

V soboto zjutraj med peto in šesto uro, me je nenavaden šum pripeljal h kraljevemu kabinetu. Hitro sem bil napravljen: hodil sem oblečen spat.

Hadži Stavros je stal sredi čete in načeloval hrupnemu posvetu. Vsi tolovaji so bili pripravljene za boj in oboroženi do zob. Deset ali čvanajst zabojev, ki jih nisem še nikoli opazil, je počivalo na nosilnicah. Uganil sem, da so notri ukradene stvari in da se naši gospodarji pripravljajo, da zapustijo taborišče. Korfijot, Vasilij in Sofoklej so se posvetovali in vpili vsi naenkrat iz polnega grla. Od daleč so lajale prednje straže. Razcapan stražnik je pritekkel h kralju in kričal: »Orožniki!«

V.

Orožniki.

Zdelo se mi je, da kralj ni bil bogvekaj razburjen. Vendar pa so bile njegove obrvi bolj stisnjene kot ponavadi in gube na njegovem čelu so se v ostrem kotu bližale očem. Vprašal je došleca:

»Od katere strani pridejo?«

»Iz Kastije.«

»Koliko kompanij?«

»Ena.«

»Katera?«

»Ne vem.«

»Torej čakajmo.«

Drug glasnik je pritekel, kar so ga noge nesle, da oznani novico. Ko ga je Hadži Stavros zagledal, mu je zaklical: »Ali je Periklejeva kompanija?«

Tolovaj je odgovoril: »Ne vem; ne znam brati števil.« Iz dalje se je zaslišal strel. »Tiho!« je zaukazal kralj in izvlekel svojo uro. Nastala je pobožna tišina. Štirje streli so sledili od minute do minute. Zadnjemu je sledil močan pok, ki je bil podoben pehotnemu ognju. Hadži Stavros je smehljaje vtaknil svojo uro v žep.

»Dobro je,« je rekel. »Nesite stvari nazaj v shrambe, in prinesite nam eginca. Periklejeva kompanija je!«

Zagledal me je v mojem kotu, ravno ko je skončal stavek. Z dobrohotnim glasom me je poklical:

»Pridite, gospod Nemeč, nič odveč ne boste tukaj. Dobro je zgodaj vstajati; takrat se vidijo čudne stvari. Nemara ste žejni! Potem pijte kozarec eginskega vina z našimi izvrstnimi orožniki.«

Čez pet minut so prinesli tri velikanške mehove, ki so jih privlekli iz neke skrivne shrambe. Zakasnel stražnik je prišel h kralju in mu rekel:

»Dobra novica! Periklejevi orožniki!«

Nekaj tolovajev je steklo pred četo. Korfijot, ki je bil dober govornik, je stekel, da nagovori kapitana. Kmalu se je zaslišal boben; zagledali smo vihrajočo modro zastavo in šestdeset dobro oboroženih mož se je postavilo v dveh vrstah pred Hadži Stavrosovim kabinetom. Spoznal sem g. Perikleja, ker sem ga večkrat občudoval na patisijski promenadi. Bil je mlad častnik, star kakih petintrideset let, rjav, domišljav, ki so ga ljubile ženske, ki je lepo plesal na dvoru in znal lepo nositi svetle epolete. Vtaknil je svojo sabljo v nožnico, pritekkel h kralju gora, ga poljubil na usta in mu rekel: »Dober dan, boter!«

»Dober dan, mali,« je odgovoril kralj in ga pobožal z roko po licu. »Ali si zmeraj zdrav?«

»Hvala. In ti?«

»Ko vidiš? In sorodniki?«

»Moj stric škof ima mrzlico.«

»Pripelji ga semkaj. Jaz ga bom ozdravil. Kaj pa policijski prefekt? Ali je že kaj boljši?«

»Nekoliko. Lepo te pozdravlja. In minister tudi.«

»Ali je kaj novega?«

»Dvorni ples petnajstega. Sedaj je odločeno. Si e c l e je rekel.«

»Torej še vedno plešeš. Kaj pa borza?«

»Padec na vsej črti.«

»Imenitno! Ali imaš kaka pismo zame?«

»Da. Tukaj! Fotini še ni bila pripravljena. Pisala ti bo po pošti.«

»Kozarec vina... Na tvoje zdravje, mali!«

»Bog te blagoslovi, boter. Kdo je ta Frank, ki naju posluša?«

»Nič posebnega. Nemec brez vpliva. Ali veš kako delo za nas?«

»Glavni zakladnik pošilja dvajset tisoč frankov v Argos. Jutri zvečer jih bodo prepeljali čez Kirorienske skale.«

»Jaz bom tam. Ali je treba dosti ljudi?«

»Da. Zaboj spremljata dve kompaniji.«

»Dobri ali slabi?«

»Zanič. Ljudje, ki se puste ubiti.«

»Vzel bom s seboj vse moštvo. V moji odsotnosti boš ti stražil moje ujetnike.«

»Zelo rad. Toda ravno prav. Imam najstrožja povelja. Tvoji Angležinji sta pisali poslaniku. Kličeta celotno vojsko na pomoč.«

»In jaz sam sem jima dal papir za to!
Kdo naj še zaupa ljudem!«

»Pa vendar moram spisati svoje poročilo. Opisal jim bom divjo bitko.«

»To bova skupaj sestavila.«

»Da. Toda to pot, boter, bom jaz zmagal.«

»Ne.«

»Da. Moram biti odlikovan.«

»Boš že še kdaj drugič. Kakšen nenasitnež. Saj sem te šele pred enim letom povzdignil v kapitana!«

»Toda uvidi vendar, dragi boter, da je v tvojo korist, če se pustiš premagati. Ko se bo razvedelo, da je tvoja četa razpršena, se bo zopet vzbudilo zaupanje, potniki bodo zopet prišli, in ti boš imel zlate poble.«

»Da. Toda če sem premagan, se bo borza zopet dvignila in sedaj padam.«

»Kaj mi ne poveš. Pa mi vendar pusti, da ti ubijem kakih dvanajst mož!«

»Naj bo. To ne škoduje nikomur. Pa tudi jaz ti jih moram ubiti kakih deset.«

»Kako? Saj bodo ob našem dohodu vendar videli, da je kompanija popolna.«

»Kaj še. Pustil jih boš tu; rabim novincev.«

»V tem slučaju ti priporočam mladega Spira, mojega pobočnika. Dokončal je šolo v Evedidu, učen je in inteligenčen. Ubogi dečko dobi sedemdeset frankov mesečno in njegovi starši niso bogati. Če ostane v armadi, bo šele čez kakih pet ali šest let podporočnik. Toda če se izkaže v tvoji

četi, mu bodo ponudili, da uide in imenovan bo v šestih mesecih.«

»Torej gre za mladega Spiro! Ali zna francoski?«

»Še dosti dobro.«

»Mogoče ga obdržim. Če se bo zavzel za mojo stvar, ga pridružim podjetju; postal bo delničar. Povedal mu boš, koliko prinaša stvar. Plačujem 82 odstotkov.«

»Imenitno! Mojih osem delnic mi je torej več doneslo, kot moja kapitanska plača. O, boter, kako žalostna je moja služba!«

»Kaj hočeš. Ti bi bil postal tolovaj, če ne bi bila tvoja mati imela drugih misli. Pravila je vedno, da nimaš za to poklica. Na tvoje zdravje! Na vaše, gospod Nemeč! Predstavljam vam svojega birmanca, kapitana Perikleja, ki je prijazen, mlad mož, ki govori več jezikov in ki me bo nadomestoval pri vas za časa moje odsotnosti. Moj dragi Periklej, predstavljam ti gospoda, ki je doktor in velja petnajst tisoč frankov. Pomisli, da si ta doktor, kljub temu, da je doktor, še ni znal izplačati svoje odkupnine po naših Angležinjah! Svet propada. Bil je boljši v moji dobi.«

Nato je svečano vstal in dal povelja za odhod. Ali je bilo veselje, da gre v boj, ali pa radost, da je videl svojega birmanca? Zdel se mi je ves pomlajen. Izgledal je za dvajset let mlajši. Smejal se je, šalil in zmajeval svoje kraljevo veličanstvo. Nikoli si ne bi bil mogel predstavljati, da je edina stvar, ki vzbudi starega tolovaja iz njegove mrtvosti, dohod orožništva. Sofoklej,

Vasilij, Korfijot in drugi poveljniki so razširili kraljevo voljo po taborišču. Vsak je bil pripravljen na odhod že radi zjutranjih odredb. Mladi pobočnik Spiro in devet drugih orožnikov je zamenjalo svoje uniforme s pisanimi oblekami tolovajev. Bilo je vse to izvrstno urejeno. Če bi bil navzoč sam vojni minister, bi bil samo nekoliko slutil vso reč. Novi tolovaji niso prav nič žalovali za svojim prvotnim poklicem. Mrmrjali so le oni, ki so ostali pod praporom. Dvoje ali troje starikavih lic je godrnjalo, da preveč izbirajo in ne dajo prednosti. Nekaj godrnjačev je hvalilo svojo službo in pravilo, da so dali slovo tolovajstvu. Kapitan jih je potolažil kakor jih je mogel in jim obljubil, da pridejo tudi oni na vrsto.

Preden je Hadži Stavros odšel, je izročil vse ključke svojemu namestniku. Pokazal mu je votlino, kjer je bilo shranjeno vino, shrambo za moko, duplino za sir in drevesni štor, kamor so spravljali kavo. Opozoril ga je na vse odredbe, ki naj zabranijo naš beg in ohranijo tako dragoceeno glavnico. Periklej je odgovoril smehljače: »Kaj se bojiš? Saj sem vendar delničar!«

Ob sedmih zjutraj se je kralj podal na pot in njegovi podložniki so šli drug za drugim v vrsti za njim. Vsa tolpa se je oddaljila proti severu in obrnila hrbet Skironijevskim skalam. Prišle so zopet mimo po dolgi pa zelo lepi poti, do soteske, ki se je raztezala pod našim stanovanjem. Tolovaji so peli zelo glasno in stopali z nogami v

vodo. Njihova bojna pesem je imela štiri vrste in je opevala mladosten greh Hadži Stavrosa:

Kleft, črnih oči, je stopal v dolino.

Njegova pozlačena puška... itd.

Gotovo poznate tudi vi to pesem. Nemški dečki jo pojo, ko gredo k veronauku.

Gospa Simons, ki je spala pri svoji hčerki in sanjala o orožnikih, se je naenkrat zbudila in stekla k oknu; nato je šla k slapu. Bila je zelo razočarana, ko je videla svoje sovražnike tam, kjer je pričakovala svojih rešiteljev. Spoznala je kralja, Korfijota in še veliko drugih. Najbolj se je čudila številnosti tega jutranjega pohoda. Štela je do šestdeset mož v Hadži Stavrosovem spremstvu. »Šestdeset!« si je mislila. »Ostane jih toraj le še deset, da nas stražijo!« Misel na beg, ki jo je včeraj zvečer zavrgla, ji je znova prišla na um. Med tem premišljevanjem je videla, da je šla mimo zadnja straža, katere ni pričakovala. Šestnajst, sedemnajst, osemnajst, devetnajst, dvajset mož! Torej ni nikogar več v taborišču! Prosti smo! »Marijana!« je kričala. Spodaj so šli še vedno tolovaji. Tolpa je štela osemdeset mož; sedaj jih je bilo devetdeset! Kakih dvanajst psov je zaključilo pohod; toda ni jih več štela.

Marijana se je vzbudila na materin krik in je prišla hitro iz svojega šotora.

»Prosti smo!« je kričala gospa Simons.

»Vsi so odšli. Kaj pravim! Odšlo jih je še več, kot jih je bilo. Teciva, moja hči!«

Stekli sta do stopnic in sta opazili, da so taborišče zasedli orožniki. Grški prapor je vihral zmagoslavno na vrhu smreke. Hadži Stavrosovo mesto je zasedel g. Periklej. Gospa Simons je letela s takim navalom v njegovo naročje, da se je le težko izognil objemu.

»Angel božji,« mu je rekla. »Torej so tolovaji odšli?« Kapitan je odgovoril angleški: »Da, gospa.«

»Vi ste jih prepodili?«

»Prav zares gospa. Če bi nas ne bilo, pa bi bili tolovaji še tu.«

»Izvrstni mladi mož! Bitka je bila gotovo huda.«

»Ne preveč: boj brez hrupa. Treba mi je bilo reči samo besedo.«

»In mi smo prosti!«

»Gotovo!«

»In se lahko vrnemo v Atene!«

»Kadar se nam bo zdelo.«

»No, dobro! Torej pojdimo!«

»Nemogoče za enkrat!«

»Kaj pa naj delamo tukaj?«

»Svojo dolžnost zmagovalca: stražimo bojno polje.«

»Marijana, daj roko gospodu!«

Mlada Angležinja je ubogala.

»Gospod,« je nadaljevala Angležinja, »sam Bog vas je poslal. Zgubili sva že vsako upanje. Naš edini varuh je bil mlad Nemec nižjega stanu, učenjak, ki trga rastline in ki nas je hotel rešiti po najbolj neumnih potih. Končno ste vi prišli! Bila sem

prepričana, da nas bo rešilo orožništvo. Ali ni res Marijana?«

»Da, mama.«

»Vedite, gospod, tile tolovaji so najbolj zanič ljudje. Začeli so s tem, da so nam vzeli vse, kar smo imeli pri sebi.«

»Vse?« je vprašal kapitan.

»Vse, razen moje ure, ki sem jo previdno skrila.«

»Prav ste naredili, gospa. Ali so obdržali, kar so vam vzeli?«

»Ne. Vrnili so nam tristo frankov, angleško toaletno skrinjico in hčerkino uro.«

»Ali imate še vedno vi te predmete?«

»Seveda.«

»Ali so vam vzeli vaše prstane in uhanne?«

»Ne, gospod kapitan.«

»Bodite tako dobri in izročite mi jih.«

»Vam? Kaj?«

»Vaše prstane, uhanne, srebrno toaletno skrinjico, dve uri in tristo frankov.«

Gospa Simons je živahno vzkliknila:

»Kaj, gospod? Vi nam hočete vzeti, kar so nam tolovaji vrnili?«

Kapitan je dostojanstveno odgovoril:

»Gospa, izpolnjujem svojo dolžnost.«

»Torej je vaša dolžnost, da nas oplenite?«

»Moja dolžnost je, da zberem vse predmete, ki so potrebni za dokaze v Hadži Stavrosovem procesu.«

»Torej bo sojen?«

»Ko ga bomo ujeli.«

»Zdi se mi, da naša zlatnina in naš denar pri tem ni potreben in da imate drugih vzrokov zadosti, da ga obesite. Predvsem: ujel je dve Angležinji. Česa je treba še več?«

»Treba je, gospa, da spoštujemo sodne postave.«

»Toda, dragi gospod, med stvarmi, ktere zahtevate, so tudi nekatere, ki so mi zelo drage.«

»Vzroka tem več, gospa, da mi jih zapate.«

»Toda, če nimam ure, ne bom nikoli vedela...«

»Gospa, štel si bom v čast, da vam vselej povem, koliko je ura.«

Marijana je pripomnila, da ne more pogrešati svojih uhanov.

»Gospodična,« je rekel dvorljivi kapitan, »tako ste lepa, da ne rabite nakita. Lažje boste vi prebili brez nakita, kot bo vaš nakit prebil brez vas.«

»Preveč ste dobri, gospod, toda moja srebrna toaletna skrinjica mi je neobhodno potrebna. Nikakor je ne morem pogrešati.«

»Imate tisočkrat prav, gospodična. Zato vas iskreno prosim, da ne vztrajate na tej stvari. Ne povečajte mi žalosti, ki me že obvlada, ker moram postavno opleniti dve tako častivredni dami. Moj Bog, gospodična, mi vojaki smo sužnji povelj, orodje zakonov, možje postave. Izvolite vzeti mojo roko, imel bom čast, da vas povedem do va-

šega šotora. Tu bomo sestavili zapisnik, če dovolite.«

Niti besedica tega pogovora mi ni ušla in vzdržal sem se do konca. Ko pa sem videl tega lopovskega orožnika, kako je ponudil svojo roko Marijani, da jo vljudno izropa, mi je zavrela kri in stopal sem naravnost proti njemu, da mu povem v brk, kar mu gre. Moral je čitati v mojih očeh mojo namero, kajti grozeče me je pogledal, zapustil ženski na stopnicah njune sobe, postavil stražo pred vrata in prišel k meni ter mi rekel:

»Sedaj pa midva!«

Brez besedice me je zavlekel prav na kraj kraljevega kabineta. Tu se je postavil predme, me presunljivo pogledal in rekel:

»Gospod, ali razumete angleški?«

Priznal sem svojo učenost. Nadaljeval je: »Vi znate tudi grški?«

»Da gospod.«

»Torej ste preveč učeni. Ali razumete mojega botra, ki ima svoje veselje nad tem, da razlaga v vaši navzočnosti svoje zadeve? Pa naj že bo, kar se tiče njegovih; njemu se ni treba skrivati. On je kralj, on živi le od svoje sablje. Toda jaz, za vraga! Postavite se na moje mesto. Moje stališče je težavno in odvisen sem od marsičesa. Nisem bogat. Imam samo mojo plačo, spoštovanje svojih poveljnikov in prijateljstvo tolovajev. Klepetavost enega potnika mi lahko pogubi dve tretjini mojega premoženja.«

»In vi pričakujete, da bom molčal o vaših lopovščinah?«

»Gospod, kadar jaz računam na kaj, je moje upanje redkokdaj varano. Ne vem, če boste živi zapustili te gore, in če bo vaša odkupnina kdaj plačana ali ne. Če vam bo moj boter odrezal glavo, bom miren, ker potem ne boste več govorili. Če pa boste nasprotno zopet prišli v Atene, vam prijateljsko svetujem, da molčite o tem, kar ste videli. Posnemajte zgled pokojne gospe kneginje de Plaisance, katero je Bibichi ujel in ki je umrla deset let pozneje, ne da bi bila komu opisala podrobnosti svojega ujetništva. Ali poznate oni francoski pregovor, ki pravi: Jezik odreže glavo? Premišlujte ga resno in ne izpostavite se, da izkusite na lastni koži njegovo resničnost.«

»Vi grozite . . .«

»Jaz vam ne grozim, gospod. Predobro sem vzgojen, da bi se izpozabil do groženj. Jaz vas samo svarim. Če boste klepetali, se ne bom jaz maščeval. Toda vsi možje moje kompanije ljubijo svojega kapitana. Bolj vroče se zavzamejo za moje koristi kot jaz sam in v mojo veliko žalost bodo neizprosni do onega, ki bi mi prizadejal kaj žalega.«

»Česa se torej bojite, če imate toliko zaveznikov?«

»Ničesar se ne bojim od Grkov in v navadnih časih bi ne obstojal tako neizprosno na svojih naročilih. Imamo med našimi poveljniki pač nekaj zagrizencev, ki

pravijo, da je treba postopati s tolovaji kot s Turki. Toda našel bom vedno tudi dosti prepričanih zagovornikov, če bi se stvar obravnavala med nami. Slabo je le, ker bi se zamogli diplomati vmešavati v to stvar, in ker bi prisotnost tuje armade gotovo škodovala moji stvari. Če bi me zadela nesreča po vaši krivdi, tedaj sami vidite, čemu bi se izpostavili, gospod! Niti štirih korakov ne morete napraviti po državi, ne da bi srečali kakega orožnika. Cesta od Aten do Pireja je pod varstvom teh hudobnih ljudi in nesreča se tako kmalu zgodi.«

»Dobro je, gospod; premislil bom to stvar.«

»Vi mi obljubite, da boste molčali?«

»Vi nimate ničesar zahtevati od mene in jaz vam nimam ničesar obljubovati. Obvestili ste me o nevarnosti za mojo klepetavost. Jaz vzamem to na znanje in konec.«

»Ko boste v Nemčiji, lahko govorite, kar hočete. Pripovedujte, pišite, tiskajte; kaj za to! Dela, izdana proti nam, ne škodujejo nikomur, razen mogoče pisatelju. Prosto vam, da opišete vse dogodke. Če boste orisali verno vse, kar ste videli, vas bodo dobri ljudje v Evropi obdolžili, da hočete oblatiti slaven in tlačén narod. Naši prijatelji — in imamo jih še veliko iz šestdesetih let — vas bodo obdolžili lahkomišljenosti, neprijaznosti in celo nehvaležnosti. Spomnili vas bodo, da ste bili Hadži Stavrosov gost in moj; očitali vam bodo, da ste prelomili svete zapovedi gostoljubja. Toda najbolj zanimivo na stvari bo to, da vam

nihče ne bo verjel. Javnost verjame le verjetne laži. Prepričajte vendar pariške stopače ali pa londonske ali berlinske, da ste videli orožniškega kapitana, ki je objemal tolovajskega poveljnika. Da je kompanija orožnikov stražila ujetnike Hadži Stavrosa, da mu je dala čas, da lahko opleni vojaško blagajno, da so najvišji državni uradniki ustanovili delniško družbo, da ropajo potnike. Prej jih boste prepričali, da so se atiške miši združile z mačkami, in da naše ovce iščejo svojo hrano v volčjih žrelih. Veste, kaj nas varuje pred evropsko nezadovoljnostjo? Neverjetnost naše civilizacije. K sreči je vse to, kar bo kdo resničnega pisal proti nam, preveč čudno, da bi svet verjel. Lahko bi vam navedel neko knjigo, ki ni pisana v našo čast, čeprav je resnična od začetka do konca. Povsod so jo brali; vzbudila je zanimanje v Parizu; toda za eno samo mesto vem, kjer se je zdela resnična: Atene! Ne prepovem vam, da ji dostavite drugi del, toda čakajte, da odpotujete; sicer bo lahko stala kaplja krvi na zadnji strani.«

»Toda,« sem povzel, »če se kaj izve pred mojim odhodom, kako boste vedeli, da sem to storil jaz?«

»Vi ste edini, ki veste za to stvar. Angležinji sta prepričani, da sem ju rešil iz rok Hadži Stavrosa. Skrbel bom, da ju obdržim v tej veri do Hadži Stavrosovega povratka. To bo trajalo dva, največ tri dni. Oddaljeni smo 40 km od Skironijskih pečin; naši prijatelji bodo prišli tja po no-

či. Izvršili bodo svoje delo jutri zvečer in — zmagovalci ali premaganci — se bodo vrnili sem v pondeljek zjutraj. Lahko bom dokazal ujetnicama, da so nas tolovaji presenetili. Medtem, ko je moj boter odsoten, vas bom varoval proti vam samim in vas bom oddaljil od teh žensk. Izposodil si bom vaš šotor. Lahko uvidite, gospod, da imam bolj mehko kožo kot častitljivi Hadži Stavros in da je ne morem izpostavljati vremenskim izpremembam. Kaj bi rekli petnajste-ga na dvornem plesu, če bi prišel tja ogorel kot kak kmet? V ostalem pa moram delati družčino ubogima nesrečnicama; to je moja dolžnost rešitelja. Vi pa boste medtem spali tukaj sredi mojih vojakov. Dovolite, da dam povelje, da vas obkolijo. Jani! Brigadir Jani! Zaupam ti tega gospoda v varstvo. Postavi okoli njega štiri straže, ki naj ga varujejo noč in dan, ga spremljajo vsepovsod z orožjem v roki. Zamenjaj jih vsaki dve uri. Hodi!«

Pozdravil me je z rahlo ironično vljudnostjo in je pevajoč šel po stopnicah v bivališče gospe Simons. Stražnik je nesel za njim orožje.

Od tega trenutka se je začelo zame trpljenje, ki si ga človeški duh niti predstavljati ne more. Vsakdo ve ali vsaj lahko ugane, kaj je ječa. Toda skušajte si predstavljati živo in gibajočo se ječo, katere štiri stene hodijo sem in tja, se oddaljujejo, bližajo, se obračajo, si manejo roke, se praskajo, vsekavajo, se pripogibajo, hodijo in imajo nepremično obrnjenih osem oči na

ujetnika! Skušal sem se sprehajati. Moja ječa na osmih nogah je uravnala svoje korake po mojih. Šel sem prav do konca taborišča; moža, ki sta šla pred menoj, sta se kratko ustavila in z nosom sem zadel ob njune uniforme. Ta nesreča me je spomnila na napis, ki sem ga bral večkrat, ne da bi ga razumel, pred trdnjavskimi prostori: »Meja garnizije«. Šel sem nazaj; moje štiri stene so se hitro obrnile, kot gledališka scenerija na koncu dejanja. Končno sem se naveličal te hoje in sem se vsedel. Moja ječa je začela hoditi okoli mene. Bil sem podoben pijanemu človeku, ki vidi, kako se njegova hiša vrti okoli njega. Zatisnil sem oči: enakomerni trušč vojaških korakov me je naenkrat utrudil. »Če bi vsaj te štiri stene hotele z mano govoriti,« sem mislil sam pri sebi. »Govoril bom grški z njimi; ta skušnjava je še zmeraj zapeljala stražnike.« Poizkusil sem, toda čisto zastonj. Stene so imele morda ušesa, toda raba jezika jim je bila prepovedana; pod orožjem se ne govori. Poizkusil sem s podkupovanjem. Izvlekel sem iz žepa denar, ki mi ga je vrnil Hadži Stavros, in ki mi ga je kapitan pozabil vzeti. Razmetal sem ga na štiri glavne strani mojega bivališča. Temne in neprijazne stene so dobile smehljajoč izraz in moja ječa je postala svetla, kot bi jo obsijal solnčni žarek. Toda pet minut zatem je prišel brigadir zamenjat straže; ravno dve uri sem bil že ujetnik! Dan se mi je zdel dolg; noč brezkončna. Kapitan se je poslužil istočasno mojega šotora in

moje postelje in skala, ki mi je služila za vzglavje, ni bila mehka kot pernica. Lahek, kot kislina prodirajoč dež mi je grozovito dokazal, da je streha lepa iznajdba in da so krovci resnični dobrotniki človeške družbe. Če sem od časa do časa kljub nebesnim grozovitostim zaspal, me je gotovo takoj zbudil brigadir Jani, ki je klical svoja povelja. Končno, ali naj vam povem: v bedenju in spanju se mi je zdelo, da vidim Marijano, kako stiska roko svojemu rešitelju. Oh, gospod, kako sem začel opravičevati dobrega starega kralja gora! Kako sem prekliceval svoje obtožbe proti njemu! Kako sem pogrešal njegove mile, očetovske vlade! Kako sem hrepenel po njegovi vrnitvi! Kako vroče sem ga priporočal v svojih molitvah! »Moj Bog,« sem molil, »daj zmago svojemu služabniku Hadži Stavrosu! Naj popadajo pred njim vsi vojaki kraljestva! Daj v njegove roke blagajno in zadnji dukat te proklete armade! In pošlji nam nazaj tolovaje, da bomo rešeni orožnikov!«

Ko sem skončal to molitev, se je zaslilo močno streljanje sredi taborišča. To presenečenje se je ponovilo večkrat tekom dneva in še prihodnji dan. Bila je še ena iznajdba gospoda Perikleja. Da bi še bolj premotil gospo Simons in jo prepričal, da jo brani pred tolpo tolovajev, je zaukazal od časa do časa strelske vaje.

Ta domišljija bi ga bila skoro drago stala. Ko so prišli v pondeljek zgodaj zjutraj tolovaji v taborišče, so mislili, da imajo

opravka z resničnim sovražnikom in so odgovarjali z nekoliko krogami, ki žalibog niso nikogar zadele.

Do tistikrat, ko sem prisostvoval povratku kralja gora, še nisem videl armade na begu. Ta prizor je imel torej zame vse privlačnosti prve predstave. Nebo je slabo uslišalo moje molitve. Grški vojaki so se branili s tako odločnostjo, da se je bitka podaljšala prav do noči. Razpostavljeni v četverokotu okoli obeh mul, ki sta nosili blagajno, so izprva odgovarjali z rednim ognjem na Hadži Stavrosovo streljanje. Stari palikar je obupal, da bi pobil drugega za drugim sto dvajset mož, ki se niso hoteli vdati, in je napadel četo z golim orožjem. Njegovi tovariši so nas zagotavljali, da je postavil svojega moža, in kri, s katero je bil pokrit, je pričala, da ni hranil svoje osebe. Toda bajonet je govoril zadnjo besedo. Četa je ubila štirinajst tolovajev, med temi enega psa. Ena kroglja je ustavila napredovanje mladega Spira, tega častnika s tako veliko prihodnostjo! Videl sem okoli šestdeset utrujenih mož, ki so bili vsi pokriti s prahom in krvjo, razmesarjeni in ranjeni. Sofoklej je dobil kroglo v ramo; nosili so ga. Korfijot in še nekaj drugih je ostalo na poti, nekateri v neki vasi, drugi pri ovčarjih, tretji na skali ob robu poti.

Vsa tolpa je bila žalostna in obupana. Sofoklej je vpil od bolečine. Slišal sem nekoliko godrnjanja nad kraljevo neprevidnostjo, ki izpostavlja življenje svojih ljudi

radi tako malenkostne vsote, mesto da bi z lahkoto oropal bogate in dobrodušne potnike.

Najbolj zdrav, najbolj spočit, najbolj zadovoljen in vesel v četi je bil kralj. Na njegovem obrazu se je bralo ponosno zadovoljstvo izpolnjene dolžnosti. Spoznal me je takoj sredi mojih štirih mož in mi podal pristrčno roko: »Dragi ujetnik,« mi je rekel, »sedaj vidite kralja, s katerim so zelo slabo ravnali. Ti psi niso hoteli pustiti blagajne. Bil je njihov denar; za druge bi se ne bili pustili ubijati. Moja pot v Skironijske skale mi ni ničesar prinesla in izgubil sem štirinajst bojevnikov brez onih ranjencev, ki ne bodo več ozdraveli. Toda kaj za to: dobro sem se bil. Ti lopovi so bili številnejši kot mi in imeli so bajonete. Brez tega . . . ! Pa vidite: ta dan me je pomladil. Dokazal sem samemu sebi, da še teče kri po mojih žilah.«

In brenčal je med zobmi prvo vrsto svoje najljubše pesmi: »Kleft, črnih oči . . .« Nadaljeval je: »Pri Jupitru (kot je rekel Lord Byron): za stotisoč frankov ne bi bil hotel ostati doma v soboto zvečer. Tudi to bodo postavili v mojo zgodovino. Rekli bodo, da sem v starosti šestdesetih let vpadel z golo sabljo med bajonete; razklal z lastno roko tri ali štiri vojake, napravil deset milj dolgo pot peš preko gor, da se vrnem sem nazaj po čašico kave. Kafedžija, moj otrok, stori svojo dolžnost; jaz sem izpolnil svojo. Toda, kje za vruga je Periklej?«

Lepi kapitan je še počival pod svojim šotorom. Jani ga je šel iskat in ga je pripeljal vsega zaspanega z razmršenimi brki in glavo skrbno ovito v žepni robec. Nič ne prebudi človeka bolj hitro kot kozarec mrzle vode ali slaba novica. Ko je Periklej zvedel, da so mladi Spiro in še dva druga orožnika ostala na bojišču, je bil to zanj še vse drugačen poraz. Iztrgal je svoj robec in brez spoštovanja, ki ga je gojil do svoje osebe, bi se bil brezdvomno izpulil lase.

»Z menoj je pri kraju,« je vzkliknil. »Kako naj razložim njih prisotnost med vami in celo v tolovajski obleki! Gotovo so jih spoznali; oni so gospodarji bojnega pozorišča! Ali naj rečem, da so dezertirali, da so se združili z vami? Da ste jih vi ujeli? Vprašali me bodo, zakaj nisem o tem poročal. Čakal sem na te, da sestavim svoje poročilo. Pisal sem včeraj, da te stiskam na Parnasu in da se vsi naši ljudje drže izvrstno. Sveta Marija! Niti prikazati se ne bom upal v nedeljo na Patisiji. Kaj bodo rekli petnajstega na dvornem plesu? Ves diplomatični zbor se bo bavil z menoj. Zbrali se bodo na posvetovanje. Če bi bil vsaj tudi jaz povabljen.«

»Na posvetovanje?« je vprašal tolovaj.

»Ne; na dvorni ples.«

»Plesalec. Beži!«

»Moj Bog, moj Bog, kdo ve, kaj bodo napravili. Če bi ne šlo za drugega kot za te Angležinji, bi bil brez skrbi. Prignal bi vse vojnemu ministru. Angležinji! Saj jih je dosti. Toda posoditi svoje vojake, da napa-

dejo vojaško blagajno! Poslati Spira v bojno črto! Kazali bodo name s prstom. Nič več ne bom plesal.«

Kdo si je med tem samogovorom veselo mel roke? Bil je to sin mojega očeta med svojimi štirimi vojaki.

Hadži Stavros, ki je mirno sedel, je v malih požirkih pokušal svojo kavo. Rekel je svojemu birmancu:

»Kako si v stiski! Ostani pri nas. Zagotovim ti najmanj desetisoč frankov letno in obdržim vse tvoje ljudi. Skupaj se bova maščevala.«

Ponudba je bila zapeljiva. Pred dvema dnevoma bi bila vzbudila veliko pritrjevanja. Vendar pa se je zdela malo zapeljiva orožnikom, prav nič pa ne kapitanu. Vojaki niso rekli ničesar; opazovali so svoje bivše tovariše; gledali so Sofoklejevo rano, mislili na včerajšnje mrtvece in nosovi so se jim podaljšali v smeri proti Atenam, kot bi hoteli čimprej vohati močni vonj vojašnice.

Gospod Periklej je odgovoril v očitvidni zadregi:

»Zahvalim te, toda vsekakor moram to stvar premisliti. Imam mestne navade, moje zdravje je rahlo. Zime so gotovo hude v gorah; saj sem že zdaj ves prehlajen. Mojo odsotnost bi opazili v vseh družbah; imajo me povsod radi; velikokrat sem imel na ponudbo dobre ženitve. Sicer pa stvar morda ni tako huda kot se zdi. Kdo ve, če bodo spoznali one tri nerodneže. Novica o napadu morda ne bo došla v mesto

pred nami. Šel bom najprvo v ministrstvo; poizvedoval bom po pisarnah. Nihče mi ne bo ugovarjal, kajti kompaniji nadaljujeta svojo pot v Argos... Zares, treba je, da sem sam na mestu; uveljaviti moram svojo osebo. Skrbi za svoje ranjence... Z Bogom!«

Dal je znamenje svojemu bobnarju.

Hadži Stavros se je dvignil, se postavil pred me s svojim birmancem, ki ga je presegal za celo glavo in mi rekel: »Gospod, tukaj vidite Grka današnjih dni; jaz pa sem Grk prejšnjega časa. Pa pravijo časniki, da napredujemo.«

Na glas bobna so se s tem moje ječe podrle kot obzidje Jerihe. Dve minuti za tem sem bil pred Marijaninim šotorom. Mati in hči sta se v hipu zbudili. Gospa Simons me je zagledala prva in mi zaklicala:

»No, torej! Ali odidemo?«

»Oj, gospa, tako daleč še nismo!«

»Kje pa smo torej? Kapitan nam je dal besedo za danes zjutraj.«

»Kakšen se vam je zdel ta kapitan?«

»Galanten, eleganten, šarmanten! Nekoliko preveč suženj discipline; pa to je gotovo njegova edina napaka.«

»Lopov, capin, podlež, bojazljivec, lažnjivec in tat! Vidite, to so njegova prava imena, gospa, in dokazal vam bom to.«

»No, gospod, kaj vendar vam je naredilo orožništvo?«

»Kaj mi je naredilo, gospa. Prosim, pridite z menoj samo na vrh stopnic.«

Gospa Simons je prišla ravno prav, da je videla vojake, ki so se postavljali v vrsto, z bobnarjem na čelu in tolovaje, ki so zavzeli njih mesta, ter kapitana in kralja z licem ob licu, ki sta se poljubljala v slovo. Presenečenje je bilo premočno. Nisem dosti upošteval narave dobre ženske in bil sem za to kaznovan, kajti onesvestila se je in padla v vsej svoji dolžini, da bi mi bila kmalu zlomila roko. Nesel sem jo do strmenca; Marijana ji je močila roke; jaz pa sem ji vrgel polno pest vode v obraz. Toda zdi se mi, da jo je le jeza zopet spravila k zavesti.«

»Podlež!« je vpila.

»Oropal vas je, ali ne? Ukradel vam je uro in denar?«

»Ni mi za zlatnino; naj jo ima. Toda rada bi dala deset tisoč frankov, če bi mogla vzeti nazaj vse stiske rok. Angležinja sem in ne stiskam roke vsakemu capinu!« To obžalovanje gospe Simons mi je izvilo globok vzdih. Ona pa se je takoj premislila in je izlila vso svojo jezo name. »Vi ste krivi,« je rekla. »Zakaj me niste poučili? Morali bi mi povedati, da so tolovaji pravi svetniki z njimi!«

»Toda, gospa, saj sem vam pravil, da ne smete računati na orožnike.«

»Da, rekli ste mi; toda rekli ste mi to brezбриžno, flegmatično. Kako sem vam mogla verjeti? Kako sem mogla uganiti, da je bil ta človek le Hadži Stavrosov rabelj? Da nas je držal tukaj le zato, da so imeli roparji čas za svoje delo? Da nas je stražil

z navidezno nevarnostjo? Da je pravil, da je oblegan zato, da sva ga občudovali? Da je zaukazal nočne napade, da je lahko varoval videz našega branitelja? Sedaj vem vse, toda povejte, ali niste vedeli vi ničesar o tem!«

»Moj Bog, gospa, povedal sem, kar sem vedel, storil sem, kar je bilo v moji moči.«

»Toda, vidi se, da ste Nemeč. Anglež na vašem mestu bi se bil pustil ubiti za naju in jaz bi mu bila dala roko svoje hčere!«

Mak je zelo rdeč, toda jaz sem postal še bolj, ko sem zaslišal ta vzklík gospe Simons. Bil sem tako zmešan, da si nisem upal dvigniti oči, ne odgovoriti, ne vprašati drago žensko, kaj misli s temi besedami. Kajti kako je mogla ta okorna ženska tako govoriti pred lastno hčerjo? Kako da je mogla ta misel o ženitvi priti v njeno glavo? Ali je bila gospa Simons v resnici ženska, ki bi mogla priznati svojo hčerko kot plačilo prvemu rešitelju? Nič ni bila temu podobna. Ali ni bila to veliko bolj krvava ironija mojih najbolj skritih misli?

Šel sem sam vase in ugotovil s pravičnim ponosom, da so moja čuvstva povsem hladna in nedolžna. Samemu sebi sem priznal, ga ogenj mojega navdušenja ni niti za eno stopnjo dvignil vročine mojega srca. Vsako minuto dneva sem se vadir v tem, da sem mislil na Marijano. Vadir sem se v tem, da sem zidal gradove v oblake, kjer bi bila ona graščakinja. Izmislil sem si romane, v katerih je bila ona glavna junakinja, jaz pa glavni junak. Domišljeval sem

si najbolj neverjetne dogodke. Predstavljal sem si prav tako neverjetno zajetje, kot je bila povest o princesinji Ypsoff in poročniku Reynauldu. Šel sem celo tako daleč, da sem si predstavljal lepo Angležinjo na svoji desni v poštnem vozu, ko je imela ovito svojo lepo roko okoli mojega dolgega vratu. Vse te prilizljive predstave, ki bi bile gotovo globoko ganile manj filozofično dušo kot je moja, niso prav nič zbegale moje ravnodušnosti. Nisem občutil ne bojazni, ne upanja, kar je vendar glavni znak ljubezni. Nikoli, prav nikoli nisem občutil onih globokih pretresljajev srca, o katerih govore romani. Torej nisem ljubil Marijane, ničesar si nisem imel očitati in lahko sem stopal s povzdignjeno glavo. Toda gospa Simons, ki ni brala v mojih mislih, se je lahko motila o moji vdanosti. Kdo ve, če me ni dolžila, da sem zaljubljen v njeno hčerko, če si ni razlagala v slabem smislu moje zmedenosti in moje boječnosti? Če ni nalašč izrekla te besede o ženitvi, da bi se izdal? Moj ponos se je upiral tako krivični obdolžitvi in odgovoril sem ji trdno medtem, ko sem ji gledal v oči:

»Gospa, če bi bil tako srečen, da vas izpeljem iz tega kraja, vam prisegam, da ne bom storil tega za to, da bi poročil vašo hčerko.«

»In zakaj vendar ne,« mi je rekla razdraženo. »Ali mar moja hči ni tega vredna? V resnici, zdite se mi smešen! Ali ni zadosti lepa? Ali zadosti bogata, ali iz zadosti dobre rodbine? Ali sem jo morda slabo

vzgojila? Ali morda veste kaj slabega o njej? Poročiti gospodično Simons, je lep sen, moj mladi gospod, in največji nevšečnej bi se zadovoljil z njo.«

»Oj, gospa,« sem rekel, »slabo ste me razumeli. Priznam, da je gospodična popolna in če ne bi bil tako boječ v njeni navzočnosti, bi vam povedal, kako zelo jo občudujem, odkar sem jo prvič videl. Pa ravno vsled tega si ne upam misliti, da bi me kdaj kak slučaj mogel povzdigniti do nje.«

Upal sem, da bo moja pohlevnost razorožila to grmečo mater. Toda njena jeza se ni niti za spoznanje polegla:

»Zakaj,« je rekla. »Zakaj ne zaslužite moje hčerke. Odgovorite mi vendar!«

»Toda, gospa, saj nimam niti premoženja niti stališča v družbi.«

»Lepa reč! Ne družabnega stališča! Imeli ga boste, če poročite mojo hčer. Biti moj zet, ali ni to stališče? Nimate premoženja! Ali smo vas kdaj vprašali po denarju? Ali ga nimamo sami zadosti za nas, za vas in še za mnogo drugih. Sicer pa nam bo mož, ki nas bo pripeljal iz tega kraja, podaril sto tisoč frankov. To je malo, priznam, toda nekaj je vendarle. Povejte, če je vsota sto tisoč frankov zaničevanja vredna? Zakaj torej ne zaslužite moje hčerke?«

»Gospa, jaz nisem ...«

»Torej, kaj še niste? Vi niste Anglež!«

»Oh, nikakor ne.«

»No, dobro. Vi nas smatrate torej za tako smešne, da vam očitamo vaše rojstvo. Oh, gospod, vem, da ni dano vsem ljudem,

da bi bili Angleži. Vsa zemlja še ni angleška . . . ali vsaj nekaj še ne. Toda lahko je vsak pošten in duhovit mož, čeprav ni rojen ravno na Angleškem..«

»Kar se tiče poštenosti, gospa, je to dar, ki prehaja pri nas od očeta na sina. Duhovitosti imam pa ravno toliko, kolikor je je potreba doktorju. Toda žalibog, vem prav dobro za svoje telesne napake, in . . .«

»Hočete reči, da niste lepi, kaj ne? Ne, gospod, vi niste grdi. Imate duhovit obraz. Marijana, ali ima gospod duhovit obraz?«

»Da, mama,« je rekla Marijana. Če je pri tem odgovoru postala rdeča ali ne, je to bolje videla njena mati, kot jaz, kajti nepremično sem gledal v tla.

»Sicer pa,« je dostavila gospa Simons, »če bi bili tudi še desetkrat tako grdi, bi še nikdar ne bili tako kot moj pokojni mož. In vendar vas prosim, da mi verjamete, da sem bila jaz prav tako lepa kot moja hči tistega dne, ko sem mu podala svojo roko. Kaj mi odgovorite na to?«

»Ničesar, gospa, samo predobri ste in ne bo moja krivda, če ne boste jutri na poti v Atene.«

»Kaj mislite narediti? To pot si izmislite manj smešen načrt kot zadnjič.«

»Upam, da boste prav zadovoljni z menoj, če me hočete do konca poslušati.«

»Da, gospod.«

»Ne, da me motite.«

»Ne bom vas motila. Ali sem vas že kdaj motila?«

»Da.«

»Ne.«

»Da,«

»Kdaj.«

»Vedno. Gospa, Hadži Stavros ima ves svoj denar naložen pri MM. Barley et compagnie.«

»Pri nas.«

»Cavendish square, 31 v Londonu. Zadnjo sredo je narekoval pred nami poslovno pismo na naslov g. Barley.«

»In vi mi niste tega povedali takoj!«

»Nikoli mi niste pustili časa za to.«

»Toda, to je nezaslišano. Vaše obnašanje je nerazumljivo! Lahko bi bili že šest dni prosti! Šla bi bila naravnost k njemu; povedala bi mu bila o naših zvezah.«

»In on bi bil zahteval od vas dva ali tristo tisoč frankov. Verjemite mi, gospa, da je najboljše, da mu ničesar ne povemo o vsej stvari. Plačajte vašo odkupnino; naj vam izstavi potrdilo in v štirinajstih dneh mu pošljite račun z nastopnimi besedami:

»Item, 100.000 frankov izročila osebno gospa Simons, naša družabnica, proti potrdilu.«

»Na ta način bi prišli do svojega denarja brez orožniške pomoči. Ali ni to jasno?«

Dvignil sem oči in videl sem lep Marianin nasmeh, ves blesteč hvaležnosti. Gospa Simons je jezno majala rami in bila je ginjena le vsled zaničevanja.

»V resnici,« je rekla, »nerazumljiv človek ste! Nasvetovali ste nam tako nevaren beg, ko imamo tako preprosto sredstvo, da

ubežimo.« In vi veste to že od srede zjutraj. Nikoli vam ne bom odpustila, da mi niste tega povedali takoj prvi dan.«

»Toda, gospa, izvoite se spomniti, da sem vas prosil, da pišite vašemu gospodu bratu in ga prosite za sto petnajst tisoč frankov.«

»Zakaj sto petnajst?«

»Hotel sem reči sto.«

»Ne; sto petnajst. To je le pravično. Ali ste prepričani, da nas ta Stavros ne bo več držal tu, ko bo enkrat dobil svoj denar?«

»Odgovarjam za to. Tolovaji so edini Grki, ki nikdar ne prelomijo svoje besede. Razumeli boste, da se nihče več ne bi odkupil, če bi zadrževali ujetnike še potem, ko je bila odkupnina že plačana.«

»Res je. Toda kak čuden Nемеc ste, da niste govorili že prej!«

»Vedno ste mi snedli besedo.«

»Morali bi kljub temu govoriti!«

»Toda, gospa . . .«

»Molčite! in peljite nas k temu prokletemu Stavrosu!«

Kralj je zajtrkoval pečene grlice pod svojim drevesom z onimi častniki, ki so mu še ostali. Medtem se je že očedil; zmil je kri s svojih rok in zamenjal je obleko. Posvetoval se je s svojimi družabniki, kako bi na najlažji način zamašil luknje, ki jih je naredila smrt v njegovih vrstah. Vasilij, ki je bil iz Janine, se je ponudil, da poišče trideset mož v Epiru, kjer je turška čuječnost onemogočila več kot tisoč tolova-

jem izvrševanje njihovega posla. Nek Lakonec je svetoval, naj sprejmejo malo četo Špartanca Pavlosa, ki je pustošil Magnejsko pokrajino v bližini Kalamate. Kralj, ki je bil še vedno navdušen za svoje angleške misli, je hotel organizirati novačenje s silo in vpoklicati vse atiške ovčarje. Ta načrt je imel to prednost, da ne bi bilo pri tem nikakih stroškov in bi dobili čete zelo poceni.

Zmotili smo kralja sredi posvetovanja in zato nas je sprejel prav hladno. Celo kozarca vode ni ponudil g. Simons in ker še ni zajtrkovala, je zelo občutila to pozabljivost. Jaz sem začel govoriti v imenu Angležinj in ker ni bilo Korfijota, me je kralj moral sprejeti za tolmača. Rekel sem mu, da bo po včerajšnji nesreči vesel nad odločitvijo g. Simons; da se je odločila, da plača v najkrajšem času svojo in mojo odkupnino, da bo denar proti potrdilu naložen jutri v atenski banki ali na kakem drugem kraju, ki ga naj sam določi.

»Prav zadovoljen sem,« je rekel, da sta ženski nehali klicati grško vojsko na pomoč. Recite jima, da jima dam že drugič vse, kar rabita za pisanje; toda naj nikar več ne izrabljajta mojega zaupanja; naj mi ne kličeta vojakov sem! Pri prvem trušču, ki ga zaslišim v gori, jima dam odrezati glavi. Prisegam to pri Megaspilonski devici, katero je izdelal sam sveti Luka!«

»Ne bojte se! Zastavim svojo in teh dam besedo. Kje hočete, da se naloži denar?«

»Pri grški narodni banki. To je edina, ki še ni bankrotirala.«

»Ali imate zanesljivega človeka, da ponese pismo?«

»Imam dobrega starčka. Poklicali ga bomo. Koliko je ura? Devet zjutraj. Častiti še ni pil, da bi bil omamljen.«

»Torej naj bo menih! Ko bo brat gospe Simons izročil denar in prejel vaše potrdilo, vam bo menih prinesel novico.«

»Kakšno potrdilo? Čemu potrdilo? Še nikoli ga nisem dal. Ko boste prosti, bo vsakdo vedel, da ste mi plačali, kar ste mi bili dolžni.«

»Zdelo se mi je, da bi mož kot vi, moral voditi svoje posle po evropskem načinu. Dobra uprava...«

»Jaz vodim svoje posle po svoji navadi in preveč sem star, da bi menjal ta način.«

»Kakor želite. Prosil sem vas za to radi gospe Simons. Ona je varuhinja svoje mladostne hčere in mora polagati račune o tem, kako razpolaga z njenim premoženjem.«

»Naj uredi to sama, kakor ve in zna. Meni je njena korist toliko mar kot njej moja. Kaka nesreča pa bo, če plača enkrat za svojo hčer. Jaz nisem še nikoli obžaloval tega, kar sem izdal za Fotino. Tukaj je papir, črnilo in pero. Bodite tako dobri in nadzorujte sestavo pisma. Gre tudi za vašo glavo.«

Ves potrpt sem vstal in sledil damama, ki sta uganili mojo preplašenost, čeprav ni-

sta vedeli za vzrok. Toda neka notranja misel me je obrnila nazaj. Rekel sem kralju:

»Zares, prav imate, da nočete dati potrdila in ni bilo prav od mene, da sem ga zahteval. Bolj ste modri kot jaz; mladost je neprevidna.«

»Kaj naj to pomeni?«

»Pravim, da imate vi prav. Treba se je pripraviti na vse. Kdo ve, če ne boste še drugič premagani veliko hujše kot včeraj? Ker nimate več mladih nog, vas lahko vojaki živega ujamejo.«

»Mene?«

»Postopali bodo z vami sodnijskim potom kot z navadnim hudodelcem. Oblast se vas ne bo bala. V takem slučaju bi bilo potrdilo za sto petnajst tisoč frankov obtežilen dokaz. Ne dajte torej sodnji v roke dokazov proti sebi. Mogoče bi gospa Simons ali njeni dediči nastopili civilno pot, da dobe nazaj, kar jim je bilo vzeto. Ne podpišite nikoli potrdil!«

Odgovoril je z odločnim glasom: »Jaz bom podpisal. Še dvakrat, ne samo enkrat. Podpišem kolikorkrat hočete. Podpisal bom vselej in vsakomur. Oh, vojaki si domišljajo, da bodo imeli lahek opravek z menoj, ker jim je enkrat sreča in število dalo premoč nad menoj. Jaz da bi padel živ v njihove roke, jaz, ki mi roka ne pozna utrujenosti in ki mi je glava varna pred krogljami. Jaz bom sedel na zatožni klopi pred sodnikom kot preprost kmet, ki je kradel! Mladi mož, vi še ne poznate Hadži Stavrosa. Ložje bi izruvali Parnas in ga prenesli

vrh Taygeta kot mene z mojih gor in me presadili na zatožno klop! Napišite mi grški ime gospe Simons! Dobro. Še vaše!«

»To ni potrebno in . . .«

»Napišite vseeno. Vi veste, kako mi je ime in vem, da mojega imena ne boste pozabili. Pa tudi jaz hočem imeti vaše ime za spomin.«

Napisal sem svoje ime, kakor sem vedel in znal v blagoglasnem Platonovem jeziku. Kraljevi častniki so ploskali njegovu neustrašenosti in niso mislili, da jih bo stalo sto petnajst tisoč frankov. Stekel sem, sam s seboj zadovoljen in z lahkim srcem k šotoru g. Simons. Povedal sem ji, da ga je njen denar zelo razveselil in izvolila se je nasmejati, ko je slišala, kako sem okradel naše tatove. Čez pol ure mi je izročila v pregled sledeče pismo:

Na Parnasu,
sredi Stavrosovih vragov.

Moj dragi brat!

Orožniki, ki si jih poslal nam na pomoč, so nas nesramno izdali in okradli. Priporočam ti, da jih spraviš na vislice. Za g. Perikleja pa morajo biti najmanj sto čevljev visoke. Pritožila se bom radi njega še posebno pri lordu Palmerstonu, kateremu mislim brzojaviti, uredniku Timesa pa bom pisala še posebej, ko me spraviš na prosto in v tem pismu bom posvetila poseben oddelek temu gospodu. Ničesar ne moremo pričakovati od tukajšnjih oblasti. Vsi domačini so združeni proti nam in drugi dan

po našem odhodu se bo grški narod zbral v kakem kotu, da si razdeli našo odkupnino. K sreči ne bodo imeli kaj deliti. Od nekega mladega Nemca, ki sem ga imela sprva za ovaduha, ki pa je prav pošten gentleman, sem zvedela, da ima ta Stavros, imenovan Hadži Stavros, naložen svoj denar v naši hiši. Prosim Te, da se prepričaš o resničnosti te stvari; če je to resnica, potem lahko takoj plačamo odkupnino, katero zahtevajo. Naloži 115.000 frankov (4600 l. st.) pri grški banki proti pravilnemu potrdilu, opremljenim z žigom tega Stavrosa. Prenesli bomo vsoto na njegov račun in vse bo v redu. Zdravi smo, čeprav nima gorsko življenje nobenih udobnosti. Nezaslišano je, da morata dve Angležinji, državljanke največjega cesarstva na svetu, jesti svojo pečenko brez ženofa in picklesa in piti čisto vodo kot najzadnja riba.

V upanju, da nas kmalu zopet postaviš v naše navadno življenje, Te prisrčno pozdravim, moj dragi brat

Tvoja

Rebeka Simons.

V ponedeljek, 5. maja 1856.

Sam sem nesel kralju pismo dobre ženske. Vzel ga je z nezaupanjem in ga opazoval s tako prodirajočim pogledom, da sem se bal, da ne bi uganil smisla. Pa vendar sem bil gotov, da ne zna niti ene angleške besedice. Toda pred tem vražjim človekom sem občutil nekak vražarski strah in skoro sem veroval, da zna čarati. Ni bil

zadovoljen, dokler ni prišel do številke 4600 l. st. Uvidel je, da ne gre več za orožnike. Dal je pismo z drugimi papirji vred v pločevinasto škatljo. Pripeljali so dobrega starčka, ki je spil ravno toliko vina, da so se mu zibale noge in kralj mu je dal škatljo s pismi in natančna navodila. Odšel je in moje srce je teklo z njim do konca njegove poti. Horac gotovo ni spremljal z bolj nežnim pogledom ladje, ki je nosila Virgila.

Kralj je bil zelo vesel, ker je smatral to veliko zadevo za končano. Naročil je za nas pravcato pojedino; dal je razdeliti med svoje ljudi dvojno mero vina; šel si je ogledat ranjence in je z lastnimi rokami izvlekel Sofokleju krogeljo iz rane. Vsem banditom je bilo naročeno, da morajo ravnati z nami z vsem spoštovanjem, ki gre našemu denarju.

Zajtrk, ki sem ga zaužil brez prič v družbi obeh žensk, je bil eden najveselejših, kar se jih spominjam. Vse moje gorje je torej pri kraju. Prost bom čez dva dni lahkega ujetništva. Mogoče me, ko pridem iz Hadži Stavrosovih rok, čaka celo ljuba verižica... Zdelo se mi je, da sem pesnik po de Gessnerjevem vzorcu. Jedel sem s tako dobrim tekem kot g. Simons in pil sem gotovo še z lažjim srcem. Prav tako se mi je prileglo belo eginsko vino kot nekdanj santorinsko. Pil sem na Marijarino zdravje, na zdravje njene matere, mojih dobrih staršev in princezinje Ypsoff. Gospa Simons je hotela slišati zgodovino te imenitne

tujke, in pri moji veri, nisem ji je prikri-val. Dobri zgledi niso nikdar zadosti zna-ni! Marijana me je kar najljubezniveje po-slušala. Menila je, da je princezinja prav ravnala in da mora ženska pograbit sre-čo, kjer jo najde. Lepa beseda! Pregovori so modrost naroda in včasih njegova sre-ča. Bil sem na poti do vse sreče in zdelo se mi je, da drvim proti nekakšnemu ze-meljskemu paradižu. O Marijana! Mornar, ki jadra po oceanu, nima nikdar za vodni-ka takih zvezd, kot so tvoje oči.

Sedel sem pred njo. Ponudil sem ji kurjo perot in pri tem se ji tako pribli-žal, da se je moja zmanjšana podoba od-bijala dvakrat med njenimi črnimi obrvi. Zdel sem se sam sebi lep, gospod, prvič v življenju. Okvir je naredil sliko tako lepo! Tuja misel mi je prevzela duha. Mislil sem, da moram spoznati v tem slučaju svojo usodo. Zdelo se mi je, da nosi Marijana na dnu srca sliko, ki sem jo odkril v njenih očeh.

Vse to ni bila ljubezen, dobro vem to, in nočem se opravičevati, niti se bahati s čuvstvom, ki ga nisem nikdar poznal; toda bilo je odkrito prijateljstvo, ki bi, tako mi-slim, zadostovalo človeku, ki se hoče že-niti. Nobeno nemirno razburjenje ni plalo po mojih žilah, toda čutil sem, da se v meni nekaj topi, kot topi gorak solnčni žarek vo-ščeno palico.

Pod vplivom tega razumnega navdu-šenja sem povedal Marijani in njeni materi celo svoje življenje od svojih prvih dni.

Naslikal sem jima domačo hišo, veliko kuhinjo, kjer smo jedli vsi skupaj, bakrene ponve, ki so visele po vrsti na zidu, vence krač in klobas, ki so se vili v dimniku, naše preprosto in večkrat težko življenje, prihodnost vsakega mojih bratov: Henrik bo nasledoval očeta, Friderik se uči krojaštva, Franc in Ivan-Nikolaj sta pri vojakih z osemnajstimi leti: eden je brigadir pri konjici, drugi ima že našitke stanovanjskega mojstra. Pripovedoval sem jima o svojem učenju, izpitih, majhnih uspehih, ki sem jih imel na vseučilišču, lepo prihodnost profesorja, za katerega lahko pridem, z najmanj tri tisoč franki dohodkov. Ne vem, v koliko ju je moje pripovedovanje zanimalo, toda jaz sem občutil pri tem izredno zadovoljstvo in sem si od časa do časa nalil svoj kozarec.

Gospa Simons mi ni več govorila o našem ženitnem načrtu in jaz sem bil radi tega zelo zadovoljen. Bolje je nič govoriti kot prazne besede mlatiti, če se poznamo tako malo kot mi. Dan mi je potekel kot ena ura; razume se seveda kot ura veselja. Drugi dan se je zdel nekoliko dolg g. Simons; jaz pa bi bil najrajši ustavil solnce na njegovem potu. Učil sem Marijano prve pojme o botaniki. Oh, gospod, nihče ne ve, koliko nežnega in ljubeznivega lahko vpletemo v en sam pouk o botaniki.

Končno, v sredo zjutraj, se je prikazal menih na obzorju. Vstal je še pred dnem, da nam je prinesel prostost v svojem žepu. Izročil je kralju pismo bančnega

guvernerja in g. Simons pismo njenega brata. Hadži Stavros je rekel g. Simons: »Prosta ste, gospa, in lahko odpeljete tudi vašo gospodično hčerko. Želim, da ne odnesete z naših gora preveč slabega spomina. Postregli smo vam z vsem, kar imamo na razpolago; če postelja in miza nista bili vredni vas, so temu vzrok okolščine. Bil sem ono jutro za hip preživ, za kar vas prosim, da pozabite; treba je nekoliko prizanašanja premaganemu generalu. Če smem ponuditi majhno darilce gospodični, jo prosim, da vzame star prstan, ki ga lahko umeri po svojem prstu. Ni ukraden; kupil sem ga pri nekem trgovcu v Naupli. Gospodična bo pokazala to zlatnino v Angliji in pripovedovala o njenem obisku pri kralju gora.«

Prestavil sem dobesedno ta kratki govor in sam sem dal kraljev prstan na Marijanin prst.

»In jaz?« sem vprašal dobrega Hadži Stavrosa, »ali ne dobim ničesar v spomin na vas?«

»Vi, dragi gospod? Toda saj ostanete pri nas. Vaša odkupnina ni plačana!«

Obrnil sem se h gospé Simons in pomolila mi je tole pismo:

Draga sestra!

Prepričal sem se in izplačal 4000 liv. st. proti potrdilu. Ostalih 600 nisem mogel izplačati, ker potrdilo ni bilo na Tvoje ime in bi jih ne mogli dobiti nazaj. Pričakujem Te skoraj

vdani

Edvard Sharper.

Preveč dobro sem pridigal Hadži Stavrosu. Radi dobre uprave je mislil, da mora poslati dve potrdili!

Gospa Simons mi je zašepetala na uho: »Zdi se, da ste zelo v skrbeh! Ali je treba delati take obraze? Pokažite, da ste mož in ne delajte tako kislega obraza. Glavna stvar je že storjena, ker sva rešeni midve, moja hči in jaz, ne da bi nas to kaj stalo. Kar se tiče vas, sem pa povsem mirna: gotovo se boste znali izmazati. Vaš prvotni načrt, ki je bil neuporaben za dve ženski, postane krasen, odkar ste sami. Kdaj naj torej pričakujemo vašega obiska?«

Zahvalil sem se ji prav pristrčno. Ponudila mi je tako krasno priložnost, da pokažem svoje prednosti in si pridobim Marijanino spoštovanje. »Da, gospa,« sem ji rekel, »računajte name. Odšel bom od tu kot junak in tem bolje, če me pri tem čakajo kake nevarnosti. Prav zadovoljen sem, da moja odkupnina ni plačana in zahvaljujem vašega gospoda brata za vse, kar je storil zame. Videli boste, če si Nemeč ne zna pomagati iz zagate. Da, kmalu boste slišali o meni!«

»Ko boste enkrat proč iz tega kraja, se gotovo oglasite pri nas.«

»Da, gospa.«

»Sedaj pa prosite tega Stavrosa, da nam da za spremstvo pet ali šest tolovajev.«

»Čemu neki, dobri Bog?«

»No, vendar zato, da nas varujejo pred orožniki.«

VI.

Beg.

Med tem, ko smo jemali slovo, se je naenkrat razširil okoli nas neznosen smrad, ki me je dušil v grlu. Bila je sobarica obeh žensk, ki se je prišla priporočiti njuni velikodušnosti. Ta stvar nam je bila bolj v nadlego kot v pomoč, in dva dni že ni imela nobenega posla več. Vendar pa je gospa Simons obžatovala, da ne more ničesar storiti zanjo in prosila me je, naj povem krajlu, kako je prišla ob svoj denar. Hadži Stavros ni bil niti presenečen, niti hud. Zmigal je samo z rameni in rekel med zobmi: »Ta Periklej!... slaba vzgoja... mesto... dvor... Moral bi bil kaj takega pričakovati.« In glasno je dostavil: »Prosite dami, naj se nikar ne vznemirjate. Jaz sem jima dal sobarico in jaz jo bom plačal. Recite jima, če rabita kaj denarja za pot v mesto, jima je moja mošnja na razpolago. Dal ju bom spremljati do vznožja gore, čeprav ni nikake nevarnosti zanju. Orožnikov se ni treba toliko bati, kot se splošno misli. Dobili bosta zajutrek, dva konja in vodnika v Kastiji; vse je pripravljeno in vse je plačano. Kaj mislite, ali bi napravili to veselje in bi mi podali roko v znamenje sprave?«

Gospa Simons se je nekoliko namrdnila, toda njena hčerka je pogumno ponudila roko staremu palikaru. Rekla mu je angleški z ljubko hudomušnostjo: »To je vse preveč časti za nas, zelo zanimivi gospod, kajti v tem trenutku smo mi kleftri in vi ste žrtva.«

Kralj je odgovoril zaupno: »Hvala, gosposodična, preveč ste dobri.«

Marijanina lepa roka je bila zagorela kot rdeč satin, ki je bil tri poletenske mesece v izložbi. Vendar pa mi lahko verjamete, da sem brez vsake prošnje prav rad pritisnil nanjo svoje ustnice. Nato sem poljubil trdo jerhovino gospe Simons. »Pogum, gospod!« je kričala stara ženska, ko je odhajala. Marijana ni rekla nič, toda pogledala me je s pogledom, ki bi bil v stanu elektrizirati celo armado. Tak pogled velja za najboljše zagotovilo.

Ko je izginil zadnji mož spremstva, me je Hadži Stavros potegnil v stran in mi rekel:

»No, napravili smo veliko nerodnost?«

»Da, da! Nismo bili pripravni.«

»Ta odkupnina ni plačana. Ali bo kdaj? Jaz upam. Zdelo se je, da se Angležinji zelo dobro razumeta z vami.«

»Bodite mirni, v treh dneh bom daleč proč od Parnasa.«

»Toliko bolje! Zelo rabim denar, kot veste. Naše ponedeljkove izgube bodo obtežile naš račun. Treba je izpopolniti osebe in orodje.«

»Nič se vam ni treba pritoževati, saj ste pravkar vtaknili v žep sto tisoč frankov!«

»Ne, samo devetdeset; menih si je že vnaprej odštel desetino. Od te vsote, ki se vam zdi velikanska, ne bo name odpadlo niti dvajset tisoč frankov. Naši stroški so zelo veliki; imamo težka bremena. Kam bi prišli, če bi se delničarji odločili, da sezi-dajo invalidni dom, o čemer se je že govo-rilo? Treba bi bilo samo še ustanoviti pen-zijo za vdove in sirote tolovajev! Ker nam mrzlica in puškine kroglice poberejo na le-to okoli trideset mož, vidite, kam bi nas to pripeljalo. Naši stroški bi bili komaj kriti; moral bi založiti iz svojega, dragi gospod.«

»Ali se vam je že kdaj izjalovilo kako podvzetje?«

»Samo enkrat. Prejel sem petdeset ti-soč frankov na račun družbe. Eden mojih pisarjev, ki sem ga pozneje obesil, je zbe-žal v Tesalijo z blagajno. Moral sem pokriti izgubo; kajti jaz sem odgovoren. Moj del je znašal sedem tisoč frankov; zgubil sem to-rej triinštirideset tisoč. Toda tepček, ki me je okradel, je moral to drago plačati. Kaz-noval sem ga po perzijskem načinu. Pre-den smo ga obesili, so mu izruvali vse zobe enega za drugim in zabili so mu jih s kla-divom v črepinjo... za zgled, razumete! Nisem hudoben, toda ne trpim, da se mi dela krivica.«

Razveselil sem se, da bo palikar, ki ni hudoben, izgubil osemdeset tisoč frankov na račun odkupnine gospe Simons in da

bo izvedel za novico, ko moji zobje in moja črepinja ne bo več v njegovih rokah. Potegnil je svojo roko pod mojo in mi rekel domače:

»Kako boste prebili čas do vašega odhoda? Pogrešali boste obe dami in hiša se vam bo zdela velika. Ali hočete malo pogledati atenske časopise? Menih mi jih je prinesel. Jaz jih ne berem skoro nikoli. Vem prav dobro, kaj je na teh časopisnih člankih, ker jih jaz plačujem. Tu je Uradni list, L'Espérance, Palikar, Karikatura. Povsod se gotovo piše o nas. Ubogi naročniki! Pustim vas samega. Če boste našli kaj zanimivega, mi povejte.«

L'Espérance, ki je izhajal v francoskem jeziku in imel namen, da nasuje Evropi peska v oči, je skušal v dolgem članku pobijati zadnje novice o tolovajih. Duhovito je osmešil tiste lahkoverne potnike, ki vidijo roparja v vsakem razcapanem kmetu, oboroženo armado v vsakem oblaku prahu in ki prosijo usmiljenja vsak grm, na katerega so se ujeli s svojo obleko. Ta verodostojni list je hvalil varnost cest, opeval radodarnost domačinov, hvalil mir in dober sprejem, ki gotovo čaka vsakogar na vsaki gori v kraljevini.

Palikar, ki je bil urejevan pod vplivom Hadži Stavrosovih prijateljev, je vseboval zgovoren življenjepis tega junaka. Pripovedoval je, da je ta Tezej modernega časa, edini človek našega stoletja, ki še ni bil premagan, napravil izlet v smeri proti Scironijskim skalam. Izdan vsled malo-

dušnosti svojih tovarišev se je umaknil z neznatnimi izgubami. Toda navdalo ga je globoko zaničevanje za tak ničvreden posel, odpovedal se je tolovajstvu za vedno in je zapustil grška tla; nastanil se bo v Evropi, kjer mu bo njegovo premoženje, ki si ga je tako častno pridobil, dovoljevalo, da bo živel brez skrbi kot kak knez. »In sedaj,« je dostavil P a l i k a r, »pojdite, hodi- te po gorah in dolini! Bankirji in trgovci, Grki, tujci, potniki, ničesar se vam ni več bati: Kralj gora se je kot Karol Veliki od- povedal na višku svoje slave in moči.«

V U r a d n e m l i s t u sem bral:

»V nedeljo, 3. t. m. ob petih zvečer, je napadel vojno blagajno, katero so poslali v Argos z dvajset tisoč franki, Hadži Stavros, imenovan kralj gora. Tolovaji, tri ali štiri sto po številu, so navalili na posadko z neverjetno divjostjo. Toda prvi dve kompaniji drugega bataljona četrte vrste pod poveljstvom pogumnega majorja Nicolaidisa, sta se junaško postavili v bran. Divji napa- dalci so bili v boju na nož premagani in so pustili za seboj bojno polje, pokrito z mr- liči. Kot pravijo, je Hadži Stavros nevarno ranjen. Naše izgube so nezatne.

Istega dne ob isti uri deset milj proč od tega bojišča so čete Nj. Veličanstva pri- dobile novo zmago. Ob pobočju Parnasa, štiri vrste od Kastije, je druga orožniška kompanija 1. bataljona pobila tolpo Hadži Stavrosa. Tudi tukaj je bil kralj gora po poročilih kapitana Perikleja premagan. Ža- libog pa je moral ta uspeh drago plačati.

Tolovaji, ki so jih varovali grmi in skale, so ubili ali nevarno ranili deset orožnikov. Mlad, zelo zmožen častnik, gospod Spiro, ki je pravkar prišel iz šole v Elvepidu, je našel na bojnem polju častno smrt. V očigled tako velikih nesreč nas tolaži misel, da je tudi tukaj, kot povsod, zmagala postavna oblast.«

Časopis *Karikatura* je prinesel slabo narisano litografijo, kjer sem takoj spoznal kapitana Perikleja in kralja gora. Birmanec in boter sta bila tesno objeta. Na robu te slike je umetnik napisal te le besede:

Kako se bojujejo!

»Zdi se,« sem rekel sam pri sebi, »da nisem edini, ki ve za to stvar in da bo ta skrivnost kmalu podobna Pavlihovi skrivnosti.«

Odložil sem časopise in medtem, ko sem čakal, da se vrne kralj, sem premišljeval svoj položaj, v katerem me je pustila gospa Simons. Zares je bilo častno, da ne dolgujem svoje prostosti nikomur in boljše bi bilo zapustiti jetništvo s pogumnim dejanjem kot s šolarsko zvijačo. Od danes do jutri sem lahko postal romantičen junak in predmet občudovanja vseh evropskih gospodičen. Ni dvoma, da me bo Marijana pričela oboževati, ko me bo zagledala živega in zdravega po tako nevarnem begu. Vendar pa mi lahko noga izpodrsne na tej mokri gladini. Kaj, če si pri tem zlo- mrim roko ali nogo? Ali bo Marijana ma-

rala šepastega ali brezrokega junaka? Sicer pa moram računati tudi s tem, da bom zastražen noč in dan. Moj načrt, kakor je bil tudi izvrsten, se je zamogel izvršiti šele po smrti stražnika. Ubiti človeka pa ni mala stvar, celo za kakega doktorja ne. To je malenkost v besedah, zlasti če govorimo ženski, ki jo ljubimo. Toda, odkar je odšla Marijana, moja glava ni več tako bledla. Zdelo se mi je težje, pre-skrbeti si orožje in manj pripravno, poslužiti se ga. Udarec z nožem je kirurgično delo, pri katerem oblije kurja polt vsakega poštenega človeka. Kaj pravite vi k temu, gospod? Jaz sem mislil, da je moja bodoča tašča postopala zelo lahkomišljeno s svojim bodočim zetom. Prav lahko bi mi bila poslala petnajst tisoč frankov in jih potem odbila od Marijanine dote. Petnajst tisoč frankov bi bila zame malenkost na dan poroke. Bilo pa je veliko v položaju, v katerem sem se nahajal, na predvečer, ko sem imel ubiti enega človeka in stopati nekaj sto metrov navzdol po lestvi brez palic. Pričel sem proklinjati g. Simons tako prostodušno, kakor proklinja svoje tašče večina zetov v vseh civiliziranih deželah.

Ker sem že preklinjal, se nisem mogel vzdržati in sem izustil nekaj kletvic tudi na račun svojega izvrstnega prijatelja Johna Harrisa, ki me je popolnoma zapustil v nesreči. Rekel sem si, da bi ga jaz, če bi bil on na mojem mestu, gotovo ne pustil celih osem dolgih dni brez vsake vesti. Ne

bi rekel, če bi bil to Lobster, ki je bil še premlad; ali Giacomo, ki ni bil drugega kot brezdušna moč, ali g. Merinay, katerega silno samoljubje sem poznal! Brez težave lahko odпустimo izdajstvo tistemu, od katerega nismo ničesar pričakovali in že iz navade ne računamo nanj. Toda Harris, ki je izpostavil svoje življenje, da je rešil staro zamorko iz Bostona! Ali sem morda jaz manj vreden kot stara zamorka? Če sem stvar pravično presodil, sem brez vsakega aristokratskega predsodka moral priznati, da veljam najmanj dva ali trikrat toliko.

Hadži Stavros je spremil tok svojih misli in mi ponudil bolj preprosto sredstvo za beg in manj nevarno. Treba je bilo zanj le nog in hvala Bogu, ob ta dar še nisem. Kralj me je presenetil v trenutku, ko sem zdehal kot najbolj neumna žival.

»Dolgočasite se!« mi je rekel. »To pride od čitanja. Jaz nisem nikdar mogel odpreti knjige brez nevarnosti za svoje čeljusti. Z veseljem vidim, da se tudi doktorji ne ustavljajo temu bolje kot jaz. Toda čemu ne uporabite boljše časa, ki vam še ostane. Prišli ste sem, da trgate gorske rastline; zdi se mi, da se vaša škatla ni napolnila v teh osmih dneh. Ali hočete, da vas pošljem na izprehod pod varstvom dveh mož? Predober človek sem, da vam ne bi privoščil tega veselja. Treba je, da vsakdo opravlja svoj posel na tej zemlji. Vam travo, meni denar. Rekli boste njim, ki so vas poslali: »To so rastline, ki sem

jih natrgal v kraljestvu Hadži Stavrosa!«
 Če najdete katero, ki je posebno lepa in izredna in o kateri še niste slišali v vaši deželi, ji morate dati moje ime in jo imenovati kraljico gora.«

»Pa zares,« sem si mislil sam pri sebi, »če bi bil eno miljo od tega kraja med dvema tolovajema, pač ne bi bilo težko, da ju zmagam v hitrosti. Nevarnost bo podvojila moje moči, o tem ni treba dvomiti. Najbolj hitro teče tisti, ki ima od tega največ koristi. Zakaj je zajec najbolj hitra žival? Ker ima največ sovražnikov.«

Sprejel sem kraljevo ponudbo in on je postavil dva telesna stražnika okoli moje osebe. Ni jima dal podrobnih navodil. Rekel jima je samo:

»To je milord za petnajst tisoč frankov; če ga izgubita, jih bosta morala plačati, ali ga nadomestiti.«

Moja varuha nista bila prav nič podobna invalidom; nista bila ne ranjena, ne pobita; njihova meča so bila iz jekla in nisem smel upati, da bi jima bila obutev pretesna, kajti nosila sta zelo prostorne opanke, v katerih so se jima videle pete. Ko sem ju natančneje pregledal, sem z obžalovanjem opazil dve pištoli, tako dolgi kot so otroške puške. Pa kljub temu nisem izgubil poguma. V slabi družbi mi je postalo sikanje krogel že čisto domače. Vrgel sem svojo škatlo na hrbet in sem odšel.

»Veliko zabave!« mi je zaklical kralj.

»Z Bogom, gospod!«

»Še ne, če vam je prav; na svidenje!«

Vlekel sem svoja tovariša v smeri proti Atenam; bilo je to prvo sovražno podjetje. Onadva se nista nič obotavljala in sta mi dovolila, da grem, kamor hočem. Ti tolovaji, ki so bili veliko bolje vzgojeni kot štirje Periklejevi orožniki, so dovoljevali mojim gibanjem popolno prostost. Tudi ona sta herbarizirala za večerjo. Jaz pa sem se delal, kot bi bil zatopljen v svoj opravek: trgal sem na desni in na levi šope ruše, ki jih nisem imel za kaj rabiti; delal sem se kot bi iskal v množici neko posebno travno bilko in varno sem jo položil na dno svoje škatlje; naložil sem si zadosti težko breme. Enkrat sem opazil pri neki konjski tekmi, da je bil nek izvrsten jockey premagan, ker je imel na sebi 5 kg teže preveč. Obračal sem svojo pozornost na zemljo, toda lahko mi verjamete, da nisem videl ničesar. V enakih okoliščinah človek ni botanik ampak ujetnik. Pellikon se gotovo ne bi bil zabaval s pajki, če bi bil imel v roki en sam ključ, da odpre mreže svoje ječe. Morda sem videl ta dan doslej še neznane rastline, ki bi bile lahko ustanovile srečo kakega prirodoslovca; toda nič bolj se nisem zanimal zanje kot za ovel nagelj. Prav dobro vem, da sem šel mimo občudovanja vrednega komada boryane variabilis; tehtala je pol funta s korenino. Niti pogledal je nisem; videl sem le dve stvari: na obzorju Atene in tolovaja na moji strani. Opazoval sem oči mojih lopovov v upanju, da bo kaka stvar odvrnila

njuno pozornost od mene; toda, naj sta bila ob moji roki ali deset korakov oddaljena od mene, naj sta trgala svojo solato ali opazovala polet kraguljev, vedno sta imela eno oko obrnjeno name.

Zmislil sem si, da jima preskrbim kako resno opravilo. Bili smo na zelo ozki stezi, ki je očitno vodila proti Atenam. Opazil sem na svoji levi lep šop košeničice, ki ga je Previdnost pustila rasti na vrhu neke skale. Delal sem se, kot bi hrepenel po njem kot po velikem zakladu. Pet- ali šestkrat sem naskočil navpično steno, ki ga je varovala. Tako sem se mučil, da se me je usmilil en stražnik in mi ponudil, da mi napravi majhne stopnice. To ni bilo ravno po mojih mislih; pa vseeno sem moral sprejeti njegovo uslugo. Toda, ko sem se dvignil na njegova ramena, sem ga tako neusmiljeno udaril s svojimi podkovanimi čevlji, da je od bolečine zarjul in me spustil na tla. Njegov tovariš, ki se je začel zanimati za podvzetje, mu je rekel: »Čakaj, bom stopil jaz na milordovo mesto; jaz nimam žabljev na svojih čevljih.« Kar je rekel, je izvršil; dvignil se je, prijel rastlino za stebelce, jo tresel, jo izruval in zakričal. Jaz sem že tekkel, ne da bi se kaj ozrl nazaj. Njuno presenečenje mi je dalo deset dobrih sekund prednosti. Toda nista zgubljala časa z obdolževanjem drug drugega, kajti prav kmalu sem zaslišal njune korake za seboj. Podvojil sem svojo hitrost; pot je bila lepa, ravna, kot nalašč za me. Šli smo navzdol po ravnem pobočju. Jaz sem tekkel

brezupno, z rokami tesno ob životu in nič nisem čutil kamenja pod nogami in nič nisem gledal, kam stopam. Razdalja je ginila pod menoj; skale in grmovje je bežalo v divjem begu na obeh straneh ceste; bil sem lahek, hiter, moje telo je bilo brez teže; imel sem peruti. Toda ropot štirih nog mi je utrujal uho. Naenkrat sta se ustavila in ničesar nisem več slišal. Ali sta se me naveličala zasledovati? Majhen oblak prahu se je dvignil deset korakov pred menoj. Nekoliko naprej se je v hipu pokazala bela risa na sivi skali. Dva strela sta se razlegla istočasno. Tolovaja sta izpraznila svoji pištoli, ušel sem sovražnemu ognju in tekel kar naprej. Gonja se je nadaljevala; slišal sem dva zasopljena glasova, ki sta kričala: »Stoj! Stoj!« Jaz se nisem ustavil. Zgubil sem pot in tekel še vedno, ne da bi vedel kam. Naenkrat sem zagledal pred seboj jarek, širok kot rečna struga; toda preveč sem bil v teku, da bi bil mogel premeriti razdaljo. Skočil sem; rešen sem bil. Moje naramnice so počile, zgubljen sem bil.

Vi se smejite! Rad bi vas videl, kako tečete brez naramnic in držite z obema rokama pas vaših hlač! Pet minut zatem, gospod, sta me ujela tolovaja. Stiskala sta me, da sta mi zapela verige na rokah in nogah in z močnimi sunki sta me gnala proti Hadži Stavrosovemu taborišču.

Kralj me je sprejel kot kak bankrotnik, kateremu sem odnesel petnajst tisoč frankov. »Gospod,« mi je rekel, »o vas sem

imel drugačno mnenje. Domnevam, da poznam ljudi; vaš obraz me je zmotil. Nikdar nisem mislil, da ste zmožni, delati mi krivico, zlasti še po vsem tem, kakor sem ravnal z vami. Ne čudite se, če bom odslej izdal strožje odredbe; vi sami me silite k temu. Do novega povelja ostanete v svoji sobi. Eden mojih častnikov vam bo delal družbo pod vašim šotorom. S tem se samo zavarujem. V ponovnem slučaju vas čaka kazen. Vasilij, ti boš stražil gospoda!«

Vasilij me je pozdravil s svojo običajno vljudnostjo.

»Oh, lopov,« sem mislil sam pri sebi, »torej ti, ki mečeš mlade otroke v vodnjake, ti, ki si objel Marijano čez pas; ti, ki si me hotel z nožem na dan Vnebohoda! No, dobro! Rajši imam opravka s teboj, kot s kom drugim.«

Ne bom vam opisoval teh treh dni, ki sem jih prebil z Vasilijem pod svojim šotorom. Užil sem toliko dolgočasje, da ga ne bi hotel deliti z nikomur na svetu. Moj stražnik mi ni želel ničesar slabega; celo nekoliko ljubezni je občutil do mene. Če bi me bil ujel na svoj račun, bi me bil brezdvomno izpustil. Dopadel sem se mu od prvega trenutka: Spominjal sem ga na starejšega brata, ki je bil obsojen pri nekem porotnem sodišču. Toda njegovi dokazi prijateljstva so me mučili desetkrat bolj, kot bi me bilo slabo ravnanje. Ni čakal solnčnega vzhoda, ko mi je že voščil dobro jutro; zvečer mi ni nikdar pozabil želeti dolgo vrsto sreč. Zbudil me je v

najtišjem spanju, da me je vprašal, če sem pokrit. Pri mizi mi je stregel kot dober sluga; pri desertu mi je pripovedoval povesti, ali me je prosil, naj mu jih jaz pripovedujem. In vedno je molil taco, da mi stisne roko. Ustavljaj sem se mu stanovitno. Sicer se mi je pa zdelo brezkoristno, da bi imel ubijalca otrok vpisane med svojimi prijatelji in nič rad nisem stiskal roko človeku, ki sem mu določil smrt. Moja vest je bila mirna, pri misli, da ga ubijem; ali mar nisem bil v postavnem slučaju samoobranitve? Vznemirjala me je le misel, da ga ubijem zahrbtno in mislil sem, da ga moram pripraviti na to s svojim sovražnim in grozečim obnašanjem. Odbijal sem njegovo približevanje, preziral njegovo vljudnost, zavračeval njegovo pozornost in vedno sem iskal priložnosti, da se mu izmuznem; toda njegovo prijateljstvo, ki je bilo bolj živo kot moje sovraštvo, me ni izgubilo niti za hip iz oči. Ko sem opazoval slap, da bi si čimbolj vtisnil v spomin vse nevarnosti poti, me je Vasilij vzbudil iz mojih premišljevanj z materinsko skrbjo: »Pazi se!« mi je rekel in me vlekel nazaj za noge. »Če po nesreči padeš, si bom to očital celo svoje življenje.« Ko sem ponoči skušal skrivaj vstati, je skočil iz svoje postelje in me vprašal, če rabim česa. Nikdar še nisem videl lopova, ki bi imel bolj rahlo spanje. Vrtil se je okrog mene kot veverica v kletki.

Nad vse pa me je spravilo v obup njegovo zaupanje v me. Nekega dne sem izra-

zil željo, da preizkusim njegovo orožje. Dal mi je svoje bodalo v roke. Bilo je rusko bodalo iz damaščanskega jekla, izdelano v Tuli. Izvlekel sem ostrino iz nožnice, preizkusil sem rezilo na svojem prstu, naravnal sem je na njegove prsi in sem iskal mesta med četrtem in petim rebrom. Rekel mi je smehljaje: »Ne zabodi, ubil bi me.« Zares, gospod, če bi bil zabodel, bi bil izvršil samo pravično delo, toda neka nevidna sila mi je zadrževala roko. Obžalovanja vredno je, da pošteni ljudje tako težko umore ubijalce, ki tako lahko ubijajo poštenjake. Vtaknil sem bodalo nazaj v nožnico. Vasilij mi je ponudil svojo pištolo, pa je nisem hotel vzeti in sem mu rekel, da je moja radovednost potolažena. Napel je petelina, mi pokazal patrono, nameril cev na svojo glavo in mi rekel: »Vidiš, pa bi ne imel več stražnika.«

Ne več stražnika! Za vruga, saj prav to sem hotel. Toda priložnost je bila preveč lepa in izdajalec me je razorožil. Če bi ga umoril v takem položaju, ne bi mogel prenesti njegovega zadnjega pogleda. Boljše je, da opravi svoje delo ponoči. K nesreči je polagal svoje orožje vedno med svojo in mojo posteljo, mesto da bi je skrival.

Končno sem znašel sredstvo, da zbežim, ne da ga zbudim in zadavim. Na to misel sem prišel v nedeljo 11. maja ob šestih. Na dan Vnebohoda sem opazil, da Vasilij rad pije in da slabo prenese vino. Povabil sem ga, naj obeduje z menoj. Ta znak prijateljstva mu je zmešal glavo; eginsko

vino je storilo ostalo. Hadži Stavros, ki me ni več počastil s svojim obiskom, odkar sem zgubil njegovo spoštovanje, se je kazal še vedno velikodušnega gostitelja. Moja miza je bila bolje pokrita kot njegova. Lahko bi bil spil cel meh vina ali cel sod raki-je. Vasilij, ki je dočakal srečo, da postane deležen teh blaženosti, je pričel svoje kosilo s ginljivo pohlevnostjo. Stal je tri čevlje proč od mize kot kmet, ki je povabljen k svojemu gospodu. Počasi je vino zmanjšalo razdaljo. Ob osmih zvečer mi je moj stražnik razlagal svoj značaj. Ob devetih mi je jecljaje pripovedoval svoje mladostne dogodke in celo vrsto dejanj, pri katerih bi si bil pulil lase vesten sodnik. Ob desetih je postal filantrop; to kot jeklo trdo srce se je topilo v rakiji kot Kleopatin biser v jesihu. Prisegel mi je, da je postal tolovaj iz ljubezni do človeštva; da si hoče pridobiti v desetih letih premoženja, ustanoviti s svojimi prihranki bolnišnico in se zapreti potem v samostan na gori Atos. Obljubil je, da me ne bo pozabil v svojih molitvah. Izkoristil sem te njegove dobre sklepe; da sem mu vlil velikansko čašo raki-je. Lahko bi mu bil ponudil goreče smole; bil mi je preveč dober prijatelj, da bi bil karkoli zametal od mene. Kmalu je izgubil glas; glava se je majala od desne na levo in od leve na desno kot gugalnica; ponujal mi je roko, opazil ostanek pečenke, jo prijazno stisnil, padel vznak in zaspal spanje egiptovske sfinge, katere niti francoski ka-non ne bi prebudil.

Nisem smel zgubiti niti trenutka; minute so bile zlate. Vzel sem njegovo pištolo in sem jo vrgel v prepad. Pograbil sem njegovo bodalo in sem ga hotel vreči za njo, ko sem se spomnil, da lahko z njim režem rušo. Moja velika ura je kazala enajst. Ugasnil sem oba ognja smolnatega lesa, ki sta razsvetljevala našo mizo; luč bi bila lahko opozorila kralja. Bilo je lepo. Luna je zelo medlo svetila, toda zvezd je bilo brez števila; bila je noč kot nalašč zame. Narezal sem rušo v dolgih trakovih. Vse je bilo pripravljeno v eni uri. Ko sem jo nesel k studencu, sem se zadel z nogo ob Vasilija. Vstal je s težavo in me kar iz navade vprašal, če kaj rabim. Izpustil sem svoje breme, se vsedel poleg pijanca in ga prosil, naj pije še enkrat na moje zdravje. »Da,« je rekel, »žejen sem.« Napolnil sem mu zadnjikrat bakreno čašo. Spil je polovico, skušal vstati, padel na obraz, iztegnil roki in se ni več premaknil. Stekel sem k svoji zavori in čeprav sem bil novinec v tej stvari, sem v petinštiridesetih minutah trdno zamašil potok. Šumu padajoče vode je sledila globoka tišina. Ustrašil sem se. Mislil sem si, da ima kralj gotovo rahel spanec, in da ga bo ta tišina nemara vzbudila. V zmešnjavi misli, ki me je napadla, sem se domislil prizora iz Sevilskega brivca, kjer se Bartolo zbudi, ker ne sliši več glasovirja. Splazil sem se ob drevju do stopnjic in sem z očmi preletel Hadži Stavrosov kabinet. Kralj je mirno spal na strani svojega čibudžija. Priplazil sem se sko-

ro do njegove smreke in sem napel ušesa; vse je spalo. Vrnil sem se k svoji zatvornici preko mlake ledeno mrzle vode, ki je narastla že do mojih gležnjev. Nagnil sem se nad prepad.

Gorski hrbet se je zrcalil nepremično. Od časa do časa sem opazil nekaj duplin, kjer je stala voda. Dobro sem si jih zapomnil; na ta mesta bom lahko stopil z nogo. Vrnil sem se v šotor, vzela škaflo, ki je visela nad mojo posteljo in sem jo obesil čez ramo. Ko sem šel mimo kraja, kjer sva obedovala, sem pobral kos kruha in kos mesa, ki ga voda še ni zmočila. Stlačil sem te reči v svojo škaflo za jutrajšnji zajutrek. Zavora je dobro držala, veter je posušil mojo pot; v dveh urah je bilo vse pripravljeno. Za vsak slučaj bi bil rad vzela s seboj Vasilijevo bodalo. Toda bilo je pod vodo in nisem hotel izgubljati časa z iskanjem. Sezul sem svoje čevlje, jih zvezal skupaj s trakovi in jih obesil čez ramena na jermena svoje škafle. Končno, ko sem oskrbel vse, pregledal zadnjič svoje delo in vrgel poljub proti Atenam in Marijani, sem stegnil eno nogo čez rob, prijel z obema rokama vejo, ki je visela čez prepad in podal sem se na pot pod božjim varstvom.

Bilo je težko delo, bolj težko kot sem si zgoraj predstavljal. Skala, ki se je le slabo posušila, mi je vzbujala neko vlažno-mrzlo čuvstvo, kot bi se bil dotikal kače. Slabo sem presodil razdaljo in oprijemališča so bila bolj redka, kot sem mislil. Dvakrat sem zgrešil pot in zavil preveč na le-

vo. Moral sem se vrniti preko neverjetnih zaprek. Večkrat sem zgubil upanje, toda nikdar me ni zapustila volja. Zmanjkalo mi je stopinje; imel sem senco za vrbo in padel sem petnajst ali dvajset čevljev globoko in se grabil z rokama in s celim truplom ob gorski hrbet, ne da bi se mogel kam oprijeti. Korenina figovega drevesa me je zgrabila za rokav; še sedaj vidite tukaj sledove. Nekoliko dalje se je splašil ptič, ki je čepel v svoji duplini in prhnil tako hitro mimo mojih nog, da bi bil od strahu kmalu vznak padel. Stopal sem po nogah in rokah, posebno še po rokah. Roke so bile razprskane in čutil sem, kako so se mi tresle vse mišice kot harfine strune. Moji nohti so bili tako razbiti, da jih nisem več čutil. Morda bi bil imel več moči, če bi bil zamogel premeriti pot, ki sem jo še imel pred seboj; toda kadar sem obrnil glavo, se mi je začelo vrteti in zbal sem se, da ne padem v globočino. Da si ohranim pogum, sem vzpodbujal samega sebe: govoril sem glasno skozi svoje stisnjene zobe. Rekel sem si: »Še eno stopinjo za mojega očeta! Še eno za Marijano! Eno za presenečenje tolovajev in na Hadži Stavrosovo jezo!«

Končno sem stal na precej široki plošči. Zdelo se mi je, da so tla spremenila barvo. Stisnil sem nogi, se vsedel in lahko obrnil glavo. Bil sem samo deset korakov oddaljen od potoka; dosegel sem rdečo skalo. Razsežna prostornina, z malimi kotanjami, v katerih je stala voda, mi je dovoljevala, da sem se nekoliko oddahnil. Iz-

vlekel sem svojo uro; bilo je šele pol treh. Meni se je pa zazdelo, da je moja pot trajala že tri noči. Potipal sem se, če imam še cele roke in noge; na takih potovanjih vemo vselej, kdo odide, nikdar pa ne, kdo pride. Imel sem srečo; bil sem le na nekoliko mestih pomečkan in razpraskan. Najbolj bolan je bil moj plašč. Dvignil sem svoje oči kvišku, ne zato, da bi že hvalil Boga, temveč da bi videl, če se kaj premika nad menoj. Slišal sem le kapljice vode, ki so kapale čez mojo zatvornico. Vse je šlo dobro; za hrbtom sem bil varen; pred seboj sem imel Atene; torej zbogom, kralj gora!

Hotel sem skočiti v sotesko, ko se je nekaj sivkastega dvignilo pred menoj in začul sem najbolj divje lajanje, ki je kdaj odmevalo ob tej uri. Vidite, gospod, delal sem račune brez psov svojega gostitelja. Ti človeški sovražniki so se vedno gonili okoli taborišča in eden izmed njih me je zavohal. Ne morem vam popisati, kaka jeza in kako sovraštvo me je prijelo; s tako silo ne zaničujemo nerazumnih bitij. Raje bi bil stal nasproti volku, tigru ali belemu medvedu, ki so plemenite živali, ki bi me bile pač požrle, pa ne izdale. Zveri love zase; toda kaj naj rečem o teh grdih psih, ki so me hoteli grozovito raztrgati, da podvorijo staremu Hadži Stavrosu. Preklinjal sem jih; dajal sem jim najgrša imena; toda naj sem počel kar sem hotel, pes je bil glasnejši kot jaz. Spremenil sem svoje obnašanje; poizkušal sem z lepimi besedami;

nežno sem ga nagovarjal grški, v njegovem materinem jeziku; imel je en sam odgovor na vse moje prigovarjanje in ta odgovor je pretresal ozračje. Prišel sem na novo misel: obtihnil sem; tudi on je obtihnil. Vlegel sem se v mlakužo; raztegnil se je ob skali in renčal med zobmi. Napravil sem se kot bi spal; tudi on je spal. Lahno sem se spustil v potok; poskočil je in ni mi preostalo drugega, kot da sem se vrnil na svoje mesto. Moj klobuk je ostal med rokami ali pravzaprav med zobmi mojega sovražnika. V hipu je bil podoben močniku, marmeladi ali omaki. Ubogi klobuk! Obžaloval sem ga; zamislil sem se v njegov položaj. Če bi se bil zamogel izmuzniti z nekoliko ugrizi, bi si ne bil premišljal dosti; toda te zverine ne ubijajo samo človeka, one ga požro!

Domislil sem se, da je gotovo lačen; če bi ga zamogel s čim potolažiti, bi me najbrž še grizel, ampak snedel bi me nemara ne več. Imel sem nekoliko hrane; to sem žrtvoval; žal mi je bilo le, da nimam stokrat več. Vrgel sem mu polovico svojega kruha; požrl ga je kot drobtinico: predstavljajte si kamen, ki pade v vodnjak. Žalostno sem opazoval ostanek, ki mi je še ostal zanj, ko sem opazil na dnu škatle bel zavojček, ki mi je vdahnil novo misel. Bil je arzenik, ki sem ga imel za svoje zoološke priprave. Rabil sem ga za nagačenje ptičev, toda nikak zakon mi ni prepovedoval, da ga ne bi smel spraviti nekaj gramov pod pasjo kožo. Moj nasprotnik je

dobil apetit in je čakal samo še, da nadaljuje svoje kosilo. »Čakaj,« sem mu rekel, »ponudim ti jed, kakršna bo meni všeč!« V zavojčku je bilo kakih petintrideset gramov belega, bleščečega prahu. Vrgel sem kakih pet ali šest gramov v malo jamico, napolnjeno s čisto vodo; skrbno sem pripravil psu njegov delež; počakal sem, da se je arzenik popolnoma stopil, namočil sem vanj kos kruha, ki ga je popil kot goba. Pes je skočil požrešno nanj in požrl z enim samim grižljajem svojo smrt.

Toda zakaj nisem imel pri sebi nekoliko strihnina ali kakega drugega hujšega strupa kot je arzenik. Ura je bila že tri proč in silno dolgo sem moral čakati na uspeh svojega poskusa. Čez pol ure je začel pes tuliti na vso moč. Nisem dosti pridobil; lajanje ali tuljenje, jezno ali žalostno vpitje, vse je segalo le do enega cilja, do ušes Hadži Stavrosa. Kmalu se je zvijala žival pred menoj; na usta ji je stopila pena; začela je vohati in se napenjati, da spravi strup iz sebe. Bil je zame lep prizor in užival sem ga z nebeško naslado; toda le sovražnikova smrt bi me bila rešila in smrt je pustila nase čakati. Upal sem, da me bo, premagan vsled bolečin, pustil mimo; toda postavil se je proti meni in mi kazal svoj grozeči in krvavi goltanec; vrgel sem mu svoj žepni robec; raztrgal ga je tako živahno, kot prej moj klobuk. Nebo se je pričelo svetlikati in spoznal sem, da sem zastonj moril. Še ena ura in tolovaji bodo za mojim sledom. Pogledal sem proti tej prokleti so-

bi, ki sem jo zapustil brez misli, da se še kdaj vrnem vanj in kamor me bo prignala nazaj moč enega psa. Hud naliv me je vrgel na zemljo.

Kosi zemlje, kamni in skale so se valile okoli mene in ledenomrzla voda je padala name. Zatvornica je odnehala in celo jezero se je zlilo na mojo glavo. Stresel sem se; vsak val mi je vzel nekoliko telesne toplote in kri mi je postala hladna kot jo imajo ribe. Poglodal sem psa; stal je še vedno ob moji skali, se boril s smrtjo z odprtim gobcem in očmi, uprtimi vame. Vsak hip je imel končati. Odvezal sem svojo škatlo, jo prijel s svojima rokama in sem začel udrihati po živali s tako jezo, da mi je sovražnik prepustil bojno polje. Hudo-urnik ga je pograbil, ga dva- ali trikrat prevrnil in ga odnesel, ne vem kam.

Skočil sem v vodo; segala mi je do života; oprijel sem se ob skale struge; preskočil sem potok, dosegel breg, se otresel in zakričal: »Hura, za Marijano!«

Štirje tolovaji so vzrastli iz tal, me zgrabili za vrat in kričali: »Tu si torej, ubijalec! Pridite sem! Ga že imamo! Kralj bo zadovoljen, Vasilij bo maščevan!«

Spoznal sem, da sem nevede utopil svojega prijatelja Vasilija.

Do tistikrat, gospod, še nisem ubil človeka: Vasilij je bil moj prvi. Od tistega časa sem jih pobil še dosti, ko sem branil svoje telo in edino v silobranu; toda Vasilij je edini, radi katerega me peče vest,

čeprav je povzročila njegovo smrt le nedolžna neprevidnost. Saj veste, kaj pomeni prvi korak! Noben hudodelec, ki so ga vzeli policaji na višku njegovih hudodelstev, ne poveša glave bolj, kot sem jo jaz takrat. Nisem si upal pogledati dobrih ljudi, ki so me ujeli; nisem si upal prenesti njihovih očitajočih pogledov; občutil sem nepojmljiv strah in ves sem se tresel; vedel sem, da moram stopiti pred svojega sodnika in pred svojo žrtev. Kako naj pogledam v obraz Hadži Stavrosu po vsem tem, kar sem naredil? Kako naj pogledam mrtvo Vasilijevo truplo in ne umrjem sramote? Več kot enkrat so klecale noge pod menoj in če me ne bi bili suvali od zadaj tolovaji, bi bil ostal na poti.

Prekoračil sem prazno taborišče, kraljev kabinet, v katerem je ležalo nekaj ranjencev in prišel sem ali pravzaprav padel sem po stopnicah v svojo sobo. Voda je odtekla in pustila mah na vseh stenah in drevesih. Ena sama mlakuža je še ostala na mestu, kjer sem odtrgal rušo. Tolovaji, kralj in menih so stali v krogu okoli neke sive, sluzaste stvari; pri tem pogledu so se dvignili lasje na moji glavi: bil je Vasilij. Bog vas obvaruj, gospod, da bi videli kdaj mrtveca, ki je vaše delo. Voda in blato sta ga pokrila z grdo prevleko. Ali ste že kdaj videli debelo muho, ki visi tri ali štiri dni v pajčevini? Izdelovalec mreže, ki se ne more znebiti takega gosta, jo pokrije s sivkastimi nitmi in jo spremeni v nepoznato maso; tak je bil Vasilij nekaj ur za tem,

ko je večerjal z menoj. Ležal je deset korakov od mesta, kjer sem mu rekel z Bogom. Ne vem, če so ga tolovaji prenesli z mesta ali se je sam prevalil tja v smrtnem strahu; vendar pa raje verjamem, da mu je bila smrt sladka. Bil je poln vina in je najbrž ugasnil brez boja.

Moj dohod je pozdravilo mrmranje, ki ni naznanjalo nič dobrega. Hadži Stavros je, ves bled in z nagubanim čelom, šel naravnost proti meni, me prijel za levo roko in me potegnil tako močno, da bi mi jo bil kmalu zvil. Vrgel me je s tako silo v sredino kroga, da bi bil skoraj stopil na svojo žrtev: hitro sem odskočil nazaj.

»Poglejte,« je zavpil name z donečim glasom, »poglejte, kaj ste naredili; opazujte svoje delo! Nasitite svoje oči na svoji žrtvi! Kam boste še prišli? Kdo bi mi bil rekel oni dan, ko sem vas sprejel tukaj, da sem odprl svoja vrata morilcu?«

Jecljal sem nekaka oproščenja; hotel sem dokazati sodniku, da sem grešil le vsled neprevidnosti. Odkrito sem priznal, da sem opijanil svojega stražnika, da bi ušel njegovi čuječnosti in pobegniti brez zadržkov iz svoje ječe; toda zanikal sem zločin uboja. Ali sem mar jaz kriv, če ga je voda utopila eno uro po mojem odhodu? Dokaz, da mu nisem hotel nič hudega, je to, da ga nisem niti enkrat sunil z bodalom, ko je bil do nezavesti pijan in sem imel njegovo orožje v svojih rokah. Lahko izmijejo njegovo truplo in se prepričajo, da nima nikake rane.

»Pa vsaj priznajte,« je nadaljeval kralj, »da je bilo vaše ravnanje zelo sebično in krivično. Vaše življenje ni bilo v nevarnosti in imeli smo vas zaprtega le zaradi male vsote denarja; vi pa ste ušli iz skoposti; niste mislili drugega kot da si prihranite nekaj zlatnikov in niste se pobrigali za tega reveža, ki ste ga prepustili smrti po svojem odhodu! Niste se brigali zame in ste me oropali nenadomestljivega pomočnika! In kakšen čas ste si izbrali za svoje izdajstvo? Dan, ko se nesreče kopičijo nad menoj; ko sem izgubil svoje najboljše vojake; ko se še nisem oddahnil po svojem porazu; ko je Sofoklej ranjen, Korfijot v zadnjih zdihljajih in mladi Spiro, v katerega sem stavil toliko nad, umrl; ko so vsi moji možje trudni in brez poguma! In v tem času ste imeli srce in ste mi vzeli mojega Vasilija! Vi torej ne poznate človeških čuvstev? Ali ne bi bilo stokrat bolje, da plačate svojo odkupnino, kot se spodobi poštenemu ujetniku, kot da si pustite očitati, da ste žrtvovali človeško življenje za petnajst tisoč frankov!«

»Za vruga,« sem zaklical zdaj jaz, »saj ste jih vi sami tudi dosti ubili in še za manjše vsote!«

Odgovoril mi je dostojanstveno: »To je moj poklic, gospod; ni pa to vaš poklic. Jaz sem tolovaj in vi ste doktor. Jaz sem Grk, vi pa ste Nemeec.«

Na to nisem vedel kaj odgovoriti. Vsi živci so trepetali v meni in spoznal sem, da nisem ne rojen, ne vzgojen zato, da ubijam

ljudi. Kralj, ojunačen po mojem molku, je nekoliko dvignil glas in nadaljeval:

»Ali veste, nesrečni, mladi mož, kdo je bil ta izvrstni človek, ki ste ga pahnili v smrt? Njegov rod izhaja iz rodbine junških tolovajev Souli, ki so vzdržali v onih hudih bojih za vero in domovino proti Aliju iz Tebelena, janinskemu paši. Tekom štirih rodov so bili vsi njegovi predniki obeseni ali pa obglavljeni; niti eden med njimi ni umrl v svoji postelji. Ni še šest let, odkar je njegov lastni brat bil obsojen na smrt in je vsled tega umrl v Epiru; zadavil je nekega muslimana. Vdanost in pogum sta dedni lastnosti v njegovi družini. Nikdar ni Vasilij zanemarjal svojih verskih dolžnosti. Daroval je cerkvi, daroval je revežem. O Veliki noči je nažgal najbolj debelo svečo. Rajši bi se bil pustil ubiti, kot bi bil prelomil zdržnost ali jedel meso v postnih dneh. Varčeval je, da bi se lahko zaprl v samostan v Atosu. Ali ste vedeli to?«

Osramočen sem priznal, da sem vedel.

»Ali ste vedeli, da je bil moj najzvestejši tovariš? Nikakor nočem odrekati osebnih zaslug tem, ki me poslušajo, toda Vasilij je bil slepo vdan, brezpogojno ubogljiv in se ni ustrašil nobene nevarnosti. Noben opravek ni bil pretežaven njegovi hrabrosti; pred nobenim umorom se ni ustrašila njegova zvestoba. Zadavil bi bil celo kraljestvo, če bi mu bil zaukazal. Izdril bi bil oko svojemu najboljšemu prijatelju na en sam mig mojega mezinca. In vi ste mi ga

ubili! Ubogi Vasilij! Ko mi bo treba požgati vas, naučiti skopuha kozjih molitvic, razsekati žensko na kose ali razmesariti živga otroka, kdo te bo nadomestil?«

Vse tolovaje je elektriziral ta žalostni govor in enoglasno so zavpili: »Mi, mi!« Nekateri so držali roke proti kralju, drugi so stiskali svoja bodala; najbolj goreči so merili name s svojimi pištolami. Hadži Stavros je nekoliko ohladil njihovo gorečnost: zavaroval me je s svojim telesom in je nadaljeval:

»Potolaži se, Vasilij, ne boš ostal brez osvete. Če bi poslušal le svojo žalost, bi žrtvoval tvojim manom ubijalčevo glavo; toda ona stane petnajst tisoč frankov in ta misel me zadržuje. Ti sam, če bi zamogel govoriti kot nekdej v mojem svetu, bi me prosil, naj prizanašam njegovim dnevom; ne maral bi tako drage osvete. V okolnostih, v katere nas je postavila tvoja smrt, ne smemo počenjati neumnosti in metati denarja skozi okno.«

Prenehal je za hip; jaz sem se od-dahnil.

»Toda,« je zopet začel kralj, »znan bom združiti koristno in pravično. Kaznoval bom krivca ne da tvegam glavnico. Njegova kazen bo najlepši okras tvojih pogrebnih svečanosti. In iz višine bivališč palikarov, kamor je odplavala tvoja duša, boš z veseljem odobral spokorno mučenje, ki nas ne bo stalo niti solda.«

Ta konec je vzbudil odobravanje. Vsi so bili vzhičeni razen mene. Mučil sem mo-

žgane, da bi uganil, kaj mi je namenil kralj in bil sem tako negotov, da so mi zobje šklepetali. Zares, bil sem srečen, da sem si rešil življenje in zdela se mi je precejšnja pridobitev, da sem še ohranil svojo kožo; toda poznal sem iznadljivo domišljijo Helenov velikih cest. Ne da me ubije, me Hadži Stavros lahko tako kaznuje, da se mi bo življenje pristudilo. Stari lopov mi ni hotel povedati, kakšne muke mi je odločil. Imel je tako malo usmiljenja z menoj, da me je prisilil, da sem moral prisostvovati pogrebnim svečanostim njegovega častnika.

Slekli so njegovo telo, ga zvlekli k studencu in umili. Vasilijeve poteze so bile le malo spremenjene; na njegovih odprtih ustih je še počival težek smehljaj pijanca; njegove odprte oči so ohranile neumen pogled. Udje so bili še prav tako polni kot prej; mrtvaška otopelost nastopi šele pozno pri ljudeh, ki so umrli po nesreči.

Kraljev kafedžija in nositelj njegovega čibuka sta načeljevala pri oblačenju mrtveca. Hadži Stavros ga je pokopal na svoje stroške, ker je bil njegovo dedič. Vasilij ni imel nič sorodnikov in vse njegovo premoženje je pripadlo kralju. Oblekli so njegovo telo v tanko srajco, suknjič iz belega perkala in jopič, ki je bil z zlatom vezen. Njegove lase so pokrili s skoro novo čepico. Njegove noge so stisnili v čevljičke iz rdeče svile. V svojem življenju ni bil ubogi Vasilij tako snažen in tako lep kot

sedaj. Lica so mu našminkali belo in rdeče, kot igralcu, ki nastopi prvič na odru. Med vsem tem opraviлом je tolovajska godba igrala žalostne melodije, ki ste jih gotovo večkrat slišali tudi po atenskih ulicah. Samemu sebi čestitam, da nisem umrl na Grškem; kajti ta godba je strašna in nikoli se ne bi mogel potolažiti, da sem bil pokopan ob takem spremljevanju.

Štirje tolovaji so začeli kopati jamo sredi sobe na mestu, kjer je stal šotor g. Simons, na kraju, kjer je spala Marijana. Dva druga sta šla v skladišče po sveče, ki sta jih razdelila okoli stoječim. Tudi jaz sem dobil eno kot vsi drugi. Menih je začel mrtvaške molitve. Hadži Stavros je pel odgovore z odločnim glasom, ki me je ganil do dna duše. Veter je nekoliko pihal in vosek moje sveče je padal na mojo roko kot žgoč dež; toda to je bilo prav malo v primeri s tem, kar me je še čakalo. Prav rad bi se bil prostovoljno podvrigel tej bolečini, če bi bil obred le že enkrat končan.

Končno je le minul. Ko so odmolili zadnjo molitev, se je kralj svečano približal nosilnici, na kateri je počivalo Vasilijevo telo in ga poljubil na usta. Tolovaji so drug za drugim sledili njegovemu zgledu. Trepetal sem ob misli, da pridem tudi jaz na vrsto. Skril sem se za one, ki so bili že na vrsti, toda kralj me je opazil in mi rekel: »Sedaj ste vi na vrsti! Stopite vendar! To ste mu prav zares dolžni!«

Ali je bila morda to kazen s katero mi je grozil? Pravičen človek bi se bil za-

dovoljil z manjšo. Prisegam vam, gospod, da niso mačkine solze, poljubiti mrtveca, posebno še, če si moramo očitati, da smo ga mi ubili. Približal sem se nosilnici, opazoval sem iz oči v oči ta obraz, čigar oči so se dozdevno smejale moji zadregi; sklonil sem glavo in dotaknil sem se ustnic. Burkast tolovaj je položil mojo roko na njegovo teme. Moja usta so se dotaknila mrzlih ust; čutil sem dotik njegovih mrzlih zob in dvignil sem se, poln strahu, poln neke mrtvaške groze, ki mi stiska grlo še sedaj, ko vam to pripovedujem. Ženske so bolj srečne; one se lahko onesvestijo.

Potem so položili truplo v zemljo. Vrgli so nanj pest cvetja, en hleb, eno jabolko in nekoliko mehov eginskega vina. Bile so stvari, ki jih je najmanj potreboval. Grob se je zaprl zelo hitro, hitreje kot sem si jaz želel. Neki tolovaj je pripomnil, da manjka dveh palic za križ. Hadži Stavros mu je odgovoril: »Le miren bodi; dali bomo milordu palice.« Lahko si sami predstavljate, kako mi je utripalo srce v prsih. Kakšne palice? Kaj je skupnega med menoj in palicami?

Kralj je pomignil čibudžiju, ki je stekel v pisarno in se vrnil z dvema dolgima lavorjevima ščabama iz Apolona. Hadži Stavros je prijel temno nosilnico in jo postavil na grob. Utrdil jo je v sveže skopani zemlji, dvignil en konec in drugega potisnil v tla in mi rekel smehljaje: »Za vas delam. Sezujte se, prosim.«

V mojih očeh je moral brati vprašanje polno strahu in groze, Kar:“ odgovoril je na prošnjo, ki je nisem upal izustiti:

»Jaz nisem hudoben in vedno sem sovražil vso nepotrebno strogost. Zato vam bom naložil kazen, ki nam bo v korist, ker vas potem ne bo več treba stražiti. Že nekaj dni vas obvlada strast, da se izmuznete. Upam, da potem, ko boste dobili petindvajset palic na podplate, ne boste več rabili stražnika in vaše navdušenje za potovanje se bo prav hitro poleglo. Jaz sam poznam to muko; Turki so mi jo dali okusiti, ko sem bil mlad in iz skušnje vem, da vsled nje ni treba umreti. Človek pri tem veliko trpi; vi boste vpili, že vnaprej vas opozorim na to. Vasilij vas bo slišal na dnu svoje jame in bo zadovoljen z nami!«

Ko sem zvedel to novico, je bila moja prva misel, da uporabim svoje noge, dokler še lahko razpolagam ž njimi. Toda gotovo je bila moja volja zelo bolna, kajti nič več nisem mogel prestaviti ene noge pred drugo. Hadži Stavros je vstal s tako lahkoto, s kakršno poberemo žuželko na cesti. Preden sem zamogel iztisniti eno samo misel iz svojih možganov, sem bil zvezan in sezut. Nič nisem čutil, kam so položili moje noge, ne kako so mi ubranili, da jih nisem podvlekel do svoje glave pri prvem udarcu. Videl sem obe šibi, ki sta se vrtili pred menoj, ena na desni, ena na levi; zaprl sem oči in sem čakal. Gotovo nisem čakal niti desetinko ene sekunde in vendar sem v tem kratkem času lahko poslal blagoslov

svojemu očetu, poljub Marijani in več kot sto tisoč kletev za gospo Simons in Johna Harrisa.

Niti za hip se nisem onesvestil; ta čut mi manjka popolnoma, kot sem vam že povedal. Čutil sem vse udarce enega za drugim. Prvi je bil tako silovit, da sem mislil, da za druge ne bo ostalo nobenega dela več. Padel je na sredino podplata, na oni elastični lok pred peto, ki nosi človeško truplo. To pot me ni bolela noga; zdelo se mi je le, da se bodo vse kosti mojih ubogih nog razpočile. Drugi je priletel nekoliko nižje, ravno pod peto; pretresel me je globoko, močno, zmajal celo mojo hrbtenico in vzburkal moje trepetajoče možgane in skoro preklal mojo lobanjo. Tretji je priletel ravno pod prste in mi povzročil bodečo in skelečo bolečino, ki je prevzela vso mojo notranjost in sem za hip mislil, da se je konec palice dotaknil mojega nosu. Zdi se mi, da se je takrat prvič prikazala kri. Udarci so sledili po istem redu, na istih mestih in v enakih presledkih. Bil sem toliko pogumen, da sem molčal pri prvih dveh; pri tretjem sem kričal; pri četrtem sem tulil; pri petem in ostalih ječal. Pri desetem nisem imel več moči, da bi se pritoževal; obmolknil sem. Toda moja telesna neobčutljivost ni prav nič zmanjšala moje duševne občutljivosti. Ne bi bil mogel privzdigniti trepalnic in vendar sem občutil najmanjši šum. Niti besedice nisem preslišal tega, kar so govorili okoli mene. Na ta pojav se bom spomnil pozneje, če se bom

pečal z medicino. Zdravniki kaj radi ob-
sodijo bolnika na smrt štiri korake proč od
bolniške postelje in ne mislijo, da ima ubo-
gi vrag še ušesa, da sliši. Slišal sem mla-
dega tolovaja, ki je rekel kralju: »Mrtev
je. Čemu naj še mučimo ljudi, če od tega
nima nihče koristi?« Hadži Stavros je od-
govoril: »Ne boj se. Jaz sem jih dobil na-
enkrat šestdeset in čez dva dni sem plesal
valček.«

»Kako si to napravil?«

»Pomazal sem jih z mastjo nekega ita-
lijanskega odpadnika, Luigi Beya... Kje
smo že? Koliko udarcev imamo?«

»Sedemnajst.«

»Še tri, otroci; in glejte, da bodo do-
bri!«

Palica je dobro opravila naročilo. Zad-
nji udarci so padli na krvavo, toda neob-
čutno tvarino. Bolečina me je napravila
skoro neobčutljivega.

Dvignili so me iz stojala; razvezali so
mi vrvi; ovili so noge z mrzlimi obkladki
in ker sem bil vsled ran zelo žejen, so
mi dali piti velik kozarec vina. Z močjo mi
je prišla jeza. Ne vem, če ste bili že kdaj
tepeni kot jaz, toda ničesar tako poniževal-
nega ne poznam, kot je telesna kazen. Ne
trpim, da postane vladar zemlje le za hip
suženj surove palice. Preveč je, zares, če je
človek, rojen v XIX. stoletju, obvlada paro
in elektriko, poseduje polovico naravnih
skrivnosti, pozna do dna vse, kar je iznašla
veda v dobrobit in varnost človeštva, ve,

kako se zdravi mrzlica, kako se obvaruje ošpic, kako se zlomi kamen v mehurju in se ne more obraniti udarca s palico. Če bi bil kdaj vojak in bi bil obsojen na telesno kazen, bi na mestu ubil svoje poveljnike.

Ko sem sedel zopet na zamazani zemlji so mi bile noge zvezane vsled bolečin in so mi roke otrple; ko sem opazil okoli sebe ljudi, ki so me bili in one, ki so gledali, kako so me bili, so jeza, sramota, čuvstvo poraženega dostojanstva, prekršene pravice in obvladovane inteligence vzbudili v mojem slabem telesu val sovraštva, upornosti in osvete. Pozabil sem vse, račune, korist, previdnost in prihodnost; na dan je vrelo vse, kar me je težilo; hudournik divjih groženj je tekel preko mojih ustnic, medtem ko se je razlit žolč nabiral kot rumena pena prav do beline mojih oči. Zares, nisem govornik in pri mojem samotnem učenju se nisem navadil obvladati besede; toda užaljenost, ki rodi pesnike, mi je za četrto ure podarila divjo zgovornost onih pojočih ujetnikov, ki izdihnejo med kletvami svojo dušo in ki tulijo svoj zadnji vzdihljej vpričo zmagujočih Rimljanov. Vse, kar more užaliti človeka v njegovem ponosu, v njegovi nežnosti in njegovih najdražjih čuvstvih, sem vrgel kralju gora v obraz. Uvrstil sem ga med nečiste živali in zanikal sem mu ime človeka. Preklinjal sem ga v njegovi materi, njegovi ženi in njegovi hčerki in vseh njenih potomcih. Rad bi vam ponovil vse, kar je moral po-

slušati, toda danes, ko imam hladno kri, mi manjka zato besed. Zmislil sem si besede, ki jih ni v nobenem besednjaku, ki pa so jih kljub temu razumeli, kajti poslušalci so tulili pod mojimi besedami, kot tuli pasja drhal pod udarci s škorpionji. Toda če sem še tako stražil obraz starega palikara, opazoval vse mušice na njegovem obrazu in poželjivo listal v vseh gubah njegovega čela, vendar nisem mogel opaziti niti sence čuvstva. Hadži Stavros je ostal negiben kot marmorna soha. Na vse moje klevete je odgovarjal z mirnim zaničevanjem. Njegovo obnašanje me je spravilo v obup. Skoro sem zblaznel. Rdeč oblak krvi je šel mimo mojih oči. Dvignil sem se hrupno na svoje zmučene noge, iztrgal pištolo enemu tolovaju iz pasu, jo nameril na kralja, sprožil in padel nazaj mrmraje: »Maščevan sem!«

On sam me je dvignil. Opazoval sem ga s tako globokim presenečenjem, kot bi bil prišel iz pekla. Nič se ni zdel ginjen in mirno se je smehljajal kot kak neumrljiv človek. In vendar, gospod, ga nisem zgrešil. Moja kroglja ga je zadela v čelo, en centimeter pod levimi obrvmi: krvava raza je to dokazovala. Toda ali je bilo orožje slabo nabasano, ali je bil smodnik zanič, ali pa se je kroglja odbila na koščeni lobanji, moj strel ni napravil druge nesreče kot neznamno brazgotino.

Nesmrtni nestvor me je prijel nežno in me posadil na tla, se nagnil nad menoj, me prijel za uho in mi rekel: »Zakaj po-

skušate nemogočo stvari, mladi mož? Povedal sem vam že, da je moja glava neobčutljiva za kroglice in vi veste, da nikoli ne lažem. Ali vam še niso povedali, da je Ibrahim ukazal sedmim Egipčanom, da me ustrele, pa ni dobil moje kože? Upam, da si ne domišljate, da ste močnejši kot sedem Egipčanov! Toda ali veste, da imate zelo lahko roko za človeka iz severnih krajev? Vendar pa je to vaša stvar! Hudimana! Če bi me moja mati, o kateri ste pravkar tako nespoštljivo govorili, ne bila napravila tako trdnega, bi bil sedaj mrtev mož. Vsak drug na mojem mestu bi bil izdihnil brez vsake besede. Mene pa take stvari pomlade. To me spominja mojih lepih časov. V vaši starosti sem izpostavil svoje življenje štirikrat na dan in nisem o tem prav nič premišljeval. Ker pa vsi moji ljudje niso varni pred kroglicami in bi lahko napravili kako novo neumnost, bomo napravili z vašimi rokami prav tako kot smo z nogami. Nič nam ne brani, da ne bi začeli takoj; toda radi vašega zdravja bom počakal do jutri. Sedaj vidite, da je palica zelo vljudno orožje, ki ne ubija ljudi; spoznali boste sami, da je tepen človek vreden dveh. Jutrajšnji obred vas bo nekoliko zaposlil. Ujetniki ne vedo kam s časom. Lenoba vas je navdahnila s slabimi mislimi. Sicer pa bodite popolnoma mirni: ko bo plačana vaša odkupnina, bom ozdravil vaše rane. Imam še nekoliko Luigi-Beyevega mazila. Treba bo samo dveh dni in zopet boste lahko plesali na dvoru, ne da bi vedele va-

še plesalke, da vise na rokah pretepenega kavalirja.«

Jaz nisem Grk in grožnje me ranijo prav tako kot udarci. Pokazal sem pesti staremu lopovu in sem vpil na vse pretege:

»Ne, revež, moja odkupnina ne bo nikoli plačana! Ne! Nikogar nisem prosil denarja! Drugega ne boš dobil od mene kot mojo glavo, ki ti ne bo nič koristila. Če se ti zdi prav, pa si jo vzemi takoj. S tem skazeš uslugo meni, pa tudi sebi. Prihranil mi boš dva tedna mučenja in nesreče, da te gledam, kar je še najhujše. Prihranil si boš pa tudi hrano za dva tedna. Ne pomišljaj si: to je edina usluga, ki mi jo moreš storiti!«

Smejal se je, zmajal z rameni in rekel: »Ta! ta! ta! ta! Poglejte no mlade ljudi! Ekstremni v vsem! Za pestjo vržejo še roko. Če bi vas poslušal, bi obžaloval to že čez teden dni in vi sami tudi. Angležinji bosta plačali, o tem sem prepričan. Še vedno poznam ženske, čeprav živim ločen od sveta. Kaj bi rekel svet, če vas danes ubijem, jutri pa pride odkupnina? Razširilo se bo, da sem snedel besedo in moji bodoči ujetniki se bodo pustili zadaviti kot jagnjeta, ne da bi prosili za en sam vinar svoje sorodnike. Ne bom onečaščal svojega posla!«

»Oh, izvrstni mož, ti menda misliš, da sta te Angležinji plačali! Da, plačali sta te kot zaslužiš!«

»Vi ste res dobri!«

»Njihova odkupnina te bo stala osemdeset tisoč frankov, ali slišiš? Osemdeset tisoč frankov iz tvojega žepa!«

»Ne pravite vendar takih reči! Zdi se, da so vas udarci topli po glavi.«

»Govorim le to, kar je res. Ali se spominjaš, kako je bilo ime tvojima ujetnicama?«

»Ne, toda imam napisano.«

»Hočem pomagati tvojemu spominu. Gospa se je imenovala Mrs. Simons.«

»No, dobro.«

»Družabnica tvrdke Barley iz Londona.«

»Mojega bankirja?«

»Prav gotovo.«

»Kako veš ti za ime mojega bankirja?«

»Čemu si pa narekoval svoja pisma v moji navzočnosti?«

»Pa kaj za to, če je tudi res. Ne morejo me okraati; oni niso Grki, oni so Angleži; sodnija . . . Tožil bom!«

»In zgubil. One imajo potrdilo.«

»To je res. Toda kako za zlomka sem izdal potrdilo?«

»Ker sem ti jaz to svetoval, ubogi mož!«

»Grozovitež, pes nekrščanski, razkolnik peklenški! Ti si me uničil! Ti si me izdal! Ti si me okradel! Osemdeset tisoč frankov! Jaz sem odgovoren! Če bi bili Barley vsaj bankirji družbe; izgubil bi le svoj delež. Toda oni imajo samo moj denar, izgubil bom vse. Ali veš popolnoma gotovo, da je ona družabnica tvrdke Berley?«

»Kakor gotovo vem, da bom še danes mrtev.«

»Ne, ti boš umrl šele jutri. Ti še nisi dosti trpel. Povzročili ti bomo za osemdeset tisoč frankov bolečin. Kakšno muko naj iznajdem! Osemdeset tisoč frankov! Osemdeset tisoč smrti bi bilo malo. Kaj sem vendar naredil temu izdajalcu, ki mi je ukradel osemdeset tisoč frankov. Pah! Otroška igrača; kratkočasenje! Niti dve uri ni kričal! Iznašel bom kaj boljšega. Toda če bi bili dve tvrdki istega imena?«

»Cavendish-Square, 31!«

»Da, prav ta je. Norec! zakaj me nisi obvestil, mesto da si me izdal? Zahteval bi bil od njiju dvojno vsoto. One bi bile plačale; zadosti imajo. Ne bi bil izdal potrdila; nikoli več ga ne izstavim... Ne, ne! To je bilo zadnjič!... Prejel od g. Simons sto tisoč frankov! Kakšen neumen stavek! Ali sem res jaz to narekoval?... Toda naj premislim! Nisem podpisal!... Da, moj pečat velja toliko kot podpis: dvajset mojih pisem imajo. Zakaj si zahteval od mene potrdila? Česa pričakuješ od teh žensk? Petnajst tisoč frankov za svojo odkupnino... Sama sebičnost vsepovsod!... Zaupal bi bil meni: izpustil bi te bil zastonj; še plačal bi te bil. Če si reven, kot praviš, moraš vedeti, kaka dobrota je denar. Ali si moreš samo predstavljati vsoto osemdeset tisoč frankov? Ali veš, koliko prostora zavzema to? Koliko zlatnikov je to? in koliko denarja si lahko pridobimo z osemdeset tisoč franki? To je premoženje, nesrečnež! Ti si mi ukradel celo premoženje! Ti si oropal mojo hčer, edino bitje, katero ljubim na

svetu. Zanja delam. Toda če poznaš moje posle, moraš vedeti, da letam celo leto po gori, da zaslužim štirideset tisoč frankov. Ti si izsilil iz mene dve leti mojega življenja: to je tako, kot bi bil dve leti spal!«

Končno sem torej vendarle našel njegovo občutljivo točko. Stari palikar je bil zadet v srce. Vedel sem, da je moj račun gotov, nič več nisem upal milosti in vendar sem občutil neko grenko naslado v tem, da vznemirjam to negibčno masko in ta kameniti obraz. Rad sem zasledoval v brazdah njegovega obraza zvijanje strasti kot občuduje utopljenec sredi morja izdalje val, ki ga bo požrl. Bil sem podoben mislečemu trsju, ki ga uniči vesoljstvo s svojo močjo in ki se umirajoč tolaži z vzvišeno zavestjo svoje premoči. Rekel sem si s ponosom: »Poginil bom v mukah, pa vendar sem gospod svojega gospoda, krvnik svojega krvnika.«

VII.

John Harris.

Kralj je premišljeval svojo osveto, kot premišljuje človek, ki je bil tri dni tešč, dobro kosilo. Premislil je drugo za drugo vse vrste jedi, hočem reči vse muke; položil je svoj jezik na svoje izsušene ustnice, toda ni vedel, s čim naj začne, ne kaj izbere. Rekli bi, da mu je prevelika lakota umorila tek. Pritisnil je svoj prst na glavo, kot bi hotel iz nje kaj iztisniti; toda misli so se mu vrstile tako hitro in nepočakno, da ni mogel nobene prijeti, ko je šla mimo. »Govorite vendar!« je vpil nad svojimi ljudmi. »Svetujte mi. Čemu vas vendar imam, če mi ne morete dati niti enega dobrega sveta? Mar naj čakam, da se Korfijot vrne, ali da Vasilij dvigne svoj glas iz groba. Najdite mi muko za osemdeset tisoč frankov, tepci!«

Mladi čibudžija je rekel svojemu gospodu: »Imam dobro misel. Tebi je umrl častnik, drug je odsoten, tretji pa ranjen. Razpiši njihova mesta. Daj jih na dražbo. Obljubi nam, da bodo oni, ki te bodo znali najbolje osvetiti, nasledovali Sofokleja, Korfijota in Vasilija.«

Hadži Stavros se je zadovoljno smejal tej iznajdbi. Pobožal je otrokovo brado in mu rekel:

»Ti si častiželjen, mali mož! To je dobro! Častiželjnost je izvor poguma. Naj bo torej dražba. To je moderna misel, prav evropska misel. V zahvalo smeš ti prvi povedati svoje mnenje in če najdeš kaj lepega, ne bo imel Vasilij drugega dediča kot tebe.«

»Jaz bi,« je rekel otrok, »izruval milorđu nekaj zob, mu potisnil kol v usta in ga na vajetih gonil toliko časa, da bi padel od utrujenosti.«

»Ima preveč bolne noge; padel bi že pri drugem koraku. Vi drugi! Tamburis, Mustakas, Koltzida, Milotis, govorite, poslušam vas.«

»Jaz,« je rekel Koltzida, »bi mu mečkal vrela jajca pod pazduho. Poizkusil sem to že na neki ženski iz Migare in imel sem s tem veliko veselja.«

»Jaz,« je rekel Tamburis, »bi ga položil na zemljo in na prsa bi mu dal sto funtov težek kamen. Pri tem vsakdo steguje jezik in pljuva kri; to je zelo lepo.«

»Jaz,« je rekel Milotis, »bi mu vlil je-siha v nosnice in mu vbodel trnje pod vse nohte. Človek pri tem kiha do vzhičenosti in ne ve, kam bi dal svoje roke.«

Mustakas je kuhar tolpe. Predlagal je, naj me pečejo pri majhnem ognju. Kraljev obraz se je razširil.

Menih je prisostvoval posvetovanju in je poslušal druge, ne da bi povedal sam svoje mnenje. Vendar pa sem se mu v njegovi čuvstvenosti zamislil in pomagal mi je

po svoji visoki inteligenci. »Mustakas je preveč hudoben,« je rekel. »Saj lahko mučite milorda, ni ga pa treba še popolnoma živega peči. Če ga hranite s slanim mesom in mu ne dovolite piti, bo živel dolgo, veliko trpel in kralj bo utešil svojo maščevalnost, ne da si nakoplje božje. Ta nasvet je zelo nesebičen, ničesar ne pričakujem zanj; želim pa, da bi bili vsi zadovoljni, ker je samostan prejel svojo desetino.«

»Čakaj!« ga je pretrgal kafedžija. »Dobri starček, imam misel, ki je več vredna kot tvoja. Obsodimo milorda na smrt od lakote. Drugi naj ga mučijo, kolikor se jim zljubi; predlagam, da se ničesar ne zabrani. Toda jaz bom stal kot straža pred njegovimi ustmi in skrbel bom, da ne pride vanje niti en grižljaj kruha in niti ena kapljica vode. Utrujenost bo podvojila njegove bolečine, rane bodo povzročile žejo in vse drugo delo bo prišlo končno na moj račun. Kaj praviš ti k temu, gospod?! Ali je pametno in ali me vzprejmeš za Vasilijevega naslednika?«

»Pojdite vsi k vragu!« je rekel kralj. »Vi bi mislili manj po svojem okusu, če bi bil prekletec vam ukradel osemdeset tisoč frankov! Odnosite ga v taborišče in zabavajte se z njim. Toda gorje neprevidnežu, ki bi ga v nerodnosti ubil. Ta človek sme umreti le od moje roke. Zahtevam, da mi na veselju povrne, kar mi je vzel na denarju. Prelil bo kri iz svojih žil kapljo za kapljo kot slab dolžnik, ki plačuje groš za grošem.«

Vi si ne morete predstavljati, gospod, kako trdno se oprijemlje življenja tudi najbolj nesrečni človek. Zares sem bil jaz željan, da umrjem in najboljšo, kar me je moglo zadeti, bi bila hitra smrt. Vendar pa se je nekaj razveselilo v meni pri Hadži Stavrosovi grožnji. Blagoslavljal sem trajnost svoje muke. Nezavedno upanje je ščegotalo dno mojega srca. Če bi mi bila usmiljena duša ponudila, da mi razbije lobanjo, bi se bil dvakrat premislil.

Štirje tolovaji so me prijeli za glavo in noge in so me nesli kot tuleč zavoj mimo kraljevega kabineta. Moj glas je vzdramil Sofokleja na njegovem ležišču. Poklical je tovariše, si dal povedati novice in prosil, da me vidi od blizu. Bila je to bolnikova kaprica. Vrgli so me k njemu na tla:

»Milord,« mi je rekel, »oba sva precej pri kraju; vendar pa lahko stavimo, da bom jaz prej pokonci kot vi. Zdi se, da mi hočejo dati že naslednika. Kako krivični so ljudje! Moje mesto je na dražbi. No, prav, tudi jaz hočem dražiti in se postaviti v vrsto. Vi boste pričali zame in z vašim ječanjem boste dokazali, da Sofoklej še ni mrtev. Zvezali vam bodo vaše štiri ude in skrbel bom, da vas z eno roko tako krepko mučim, kot najbolj zdravi teh gospodov.«

Zadovoljili so ropova in mi zvezali roke. Dal se je obrniti proti meni in mi je pričel puliti lase drugega za drugim s potrpežljivostjo in sigurnostjo poklicne razlaščevalke. Ko sem opazil, v čem obstoji moja nova muka, sem mislil, da me je ra-

njenec, ki ga je genila moja revščina in vsled svojih lastnih bolečin, hotel iztrgati svojim tovarišem in mi privoščiti uro počitka. Če vam kdo izpuli en las, ne boli to bolj kot šivankin zbodljaj. Za prvimi dvajsetimi nisem prav nič žaloval in prijazno sem jim želel srečno pot. Toda kmalu sem spremenil svoje mnenje. Koža pod lasmi se je vnela. Težka srbečica, ki je postajala čimdalje hujša in končno neznosna, je spreletela mojo glavo. Hotel sem se popraskati; spoznal sem, iz kakšnega hudobnega namena me je dal zvezati. Nepotrpežljivost je povečala gorje; vsa kri mi je udarila v glavo. Vsakikrat, ko se je Sofoklejeva roka približala mojim lasem, je boleč stresljaj pretresel celo moje telo. Tisoč srbečic je mučilo moje roke in noge. Vse živčevje, do skrajnosti vzruvano, me je pokrivalo z bolj bolečo mrežo kot je bila Dejanirjeva tunika. Valjal sem se po fleh, kričal, prosil usmiljenja in si želel udarcev na noge. Krvnik se me ni usmilil prej, dokler niso bile njegove moči izčrpane. Ko je čutil, da se mu pogled mrači, da mu je glava težka in roka trudna, je zbral skupaj še svojo zadnjo moč, vtaknil roko v moje lase, jih prijel s pestjo in se vrgel na svojo posteljo, medtem, ko sem jaz obupno zakrižal.

»Pojdi z menoj,« je rekel Mustakas. »Pri ognju boš odločil, če sem vreden Sofokleja in če zaslužim častniško mesto.«

Dvignil me je kot pero in me nesel v taborišče pred kup smolnatega lesa in nakopičenega grmičevja. Odvezal je vezi, mi

slekel obleko in srajco in mi pustil samo hlače. »Moj kuhinjski pomočnik boš,« mi je rekel. »Nažgala bova ogenj in skupno pripravila kralju kosilo.«

Nažgal je kup in me položil na hrbet, dve stopinji proč od goreče grmade. Les je plapolal; žareče oglje je padalo kot toča okoli mene. Vročina je bila neznosna. Zavlekel sem se na rokah nekoliko proč, toda vrnil se je z neko ponvijo in me z nogo brenil nazaj, kamor me je položil.

»Glej dobro,« mi je rekel, »in uči se od mene. Tukaj je meso treh jagnjet; s tem lahko nahranimo dvajset mož. Kralj bo zbral najboljše koščke, ostanek bo razdelil med svoje prijatelje. Ti sedaj nisi med njimi in mojo kuhinjo boš okusil le z očmi.«

Kmalu sem slišal, kako je hrana vrela in ta šum me je spomnil, da sem bil že od včeraj zvečer tešč. Moj želodec se je uvrstil med moje krvnike in štel sem enega sovražnika več. Mustakas mi je pomolil ponev pod oči in v mojih očeh se je bleščala okusna barva mesa. Pod mojimi nosnicami je mešal vabljive duhove mesa, ki se je peklo. Naenkrat pa je opazil, da je pozabil nekaj začimb in stekel je po sol in poper in zaupal ponev moji skrbi. Moja prva misel je bila, da ukradem kak kos mesa; toda tolovaji niso bili oddaljeni niti deset korakov in ustavili bi me bili še pravočasno. »Če bi imel vsaj še zavojček arzenika,« sem si mislil! »Kaj sem vendar naredil ž njim? V škatlo ga nisem več dal nazaj.« Vtaknil sem roke v svoja žepa. Izvlekel sem uma-

zan papir in pest tega dobrodelnega prahu, ki me bo morda rešil ali pa vsaj osvetil.

Mustakas se je vrnil ravno v hipu, ko sem držal odprto roko nad ponvijo. Prijel me je za roko, vbodel svoj pogled na dnu mojih oči in mi grozeče rekel: »Vem, kaj si naredil.«

Moja roka je padla brez moči. Kuhar je nadaljeval:

»Da, nekaj si vrgel na kraljevo kosilo.«

»Kaj vendar?«

»Neko čarovnijo. Toda, kaj za to. Pojdi, ubogi milord, Hadži Stavros je večji čarovnik kot si ti. Ponesel mu bom njegovo kosilo. Jaz bom dobil svoj delež in ti ne boš okusil niti koščka.«

»Dober tek!«

Pustil me je pred ognjem, priporočivši me kakim dvanajstim tolovajem, ki so hrustali črn kruh in grenke slive. Ti Špartanci so mi delali družbo eno ali dve uri. Krmili so moj ogenj s prav bolno pazljivostjo. Če sem se včasih skušal zvleči nekoliko proč od ognja, so mi kričali: »Pazi se, prehladil se boš!« In z velikimi gorečimi palicami so me suvali zopet nazaj prav k ognju. Moj hrbet je bil preprežen z rdečimi lisami, moja koža se je napenjala v pekočih mehurjih, moje trepalnice so se zvijale od vročine ognja in moji lasje so smrdeli kot kost, ki se žge in ta smrad me je vsega dušil; in vendar sem si mel roke ob misli, da bo kralj jedel iz moje kuhinje in da se bodo zgodile nove stvari na Parnasu, preden bo dneva konec.

Kmalu so se Hadži Stavrosovi družabniki prikazali v taborišču s polnimi želodci, bleščečimi očmi in svetlimi obrazi. »Le veselite se,« sem si mislil sam pri sebi, »vaše veselje in vaše zdravje bo odpadlo kot maska in preklinjali boste vsak grižljaj bogatega kosila, ki sem vam ga zastrupil!« Znamenita Lokusta je gotovo preživela srečne trenutke v svojem življenju. Kadar imamo vzrok, da sovražimo ljudi, je prijetno, če vidimo bitje, ki gre, ki pride, se smeji in poje, noseč v svojem drobovju kal smrti, ki bo rastle in ga požrla. To je skoraj takšno veselje, kakršno občuti dober zdravnik ob pogledu na bolnika, kateremu bo lahko zopet vrnil življenje. Lokusta je napravljala zdravila iz nasprotnega namena in jaz tudi.

Moja sovražna premišljevanja je zmotil nenavaden šum. Psi so lajali v zboru in na ravnici se je prikazal brez sape sel s celo tolpo za petami. Bil je Dimitrij, Krištodilov sin. Nekaj kamnov, ki so jih vrgli tolovaji, ga je rešilo njegovega spremstva. Kričal je, kolikor daleč je mogel: »Kralj! s kraljem moram govoriti!« Ko je bil dvajset korakov od nas, sem ga poklical s tožnim glasom. Bil je ves iz sebe radi stanja, v katerem me je našel in je zaklical: »Neprevidneži! Ubo-ga deklica!«

»Moj dobri Dimitrij!« sem mu rekel, »odkod prihajaš? Ali bo moja odkupnina plačana?«

»Sedaj ne gre za odkupnino! Toda ne bojte se, prinašam dobre novice. Dobre za vas, slabe zame, zanj, za njo in za vse. Mo-

ram videti Hadži Stavrosa. Niti minute ne smemo zamuditi. Do mojega povratka ne dopustite, da vam store kaj hudega: ona bi na tem umrla! Ali slišite, vi drugi! Ne dotaknite se milorda! Gre za vaše življenje. Kralj vas bo pustil na kosce razsekati. Peljite me h kralju!«

Svet je že tak, da je vsak, ki govori kot gospodar, skoro gotov, da ga bodo ubogali. Bilo je toliko avtoritete v glasu tega postreščka in njegova strast se je izražala v tako zapovedovalnem tonu, da so me moji neumni stražniki vsi preplašeni, pozabili držati pri ognju. Zvalil sem se nekoliko proč in nalahno sem položil svoje telo na mrzlo skalo, dokler ne pride Hadži Stavros.

Prikazal se je nič manj ginjen in vznemirjen kot Dimitrij. Prijel me je v svoje roke kot bolnega otroka in me ponesel do te nesrečne sobe, kjer se je Vasilij utopil. Položil me je na svojo lastno preprogo z materinsko skrbjo; stopil je dva koraka nazaj in me gledal s čudno mešanostjo sovraštva in usmiljenja. Rekel je Dimitriju: »Moj otrok, to je prvič, da pustim tak zločin nekaznovan. Ubil je Vasilija, to ni nič. Hotel je ubiti tudi mene, odpuščam mu. Toda on me je okradel, lopov! Osemdeset tisoč frankov manj v Fotinini doti? Iskal sem muko, ki bi bila enaka njegovemu zločinu. Oh, bodi miren! Našel bi jo bil!... Kako sem nesrečen! Zakaj nisem obvladal svoje jeze. Ravnal sem z njim zelo trdo. In ona bo vsled tega trpela. Če bo dobila dvajset udarcev s palico na svoje male noge, je ne

bom več videl. Moški ne umrjejo vsled tega, toda ženska. Otrok s petnajstimi leti!«

Zaukazal je izprazniti dvorano tolovejev, ki so se tlačili okoli nas. Nežno je razvezal krvave obveze okoli mojih ran. Poslal je svojega čibudžija po mazilo Luigi-Beya. Vsedel se je pred me na mokro travo, prijel moje noge v svoje roke in opazoval moje rane. Neverjetno: imel je solzne oči!

»Ubogi otrok,« je rekel, »gotovo grozno trpite. Odpustite mi. Star grozovitež sem, gorski volk, palikar. Navajen sem grozovitosti od svojega dvajsetega leta. Toda, vidite, moje srce je dobro, ker obžalujem, kar sem storil. Jaz sem bolj nesrečen kot vi, kajti vi imate suhe oči in jaz jokam. Izpustim vas na svobodo, ne da bi izgubljal minute; ali pravzaprav, ne; saj ne morete taki hoditi. Hočem vas najprvo ozdraviti. Mazilo je izvrstno, skrbel bom za vas kot za sina, zdravje se bo hitro vrnilo. Jutri morate že hoditi. O n a ne more ostati niti en dan več v rokah vašega prijatelja.

Za božjo voljo, ne pripovedujte nikomur našega današnjega prepira! Saj veste, da vas nisem sovražil; večkrat sem vam to povedal; imel sem vas rad, zaupal sem vam. Povedal sem vam svoje najbolj tajne skrivnosti. Spomnite se, da sva bila prijatelja do Vasilijeve smrti. En hip jeze ne sme izbrisati v vas dvanajst dni dobrega ravnanja. Vi ne boste hoteli, da bi bilo moje očetovsko srce raztrgano. Vi ste do-

ber, mlad mož; vaš prijatelj je gotovo tudi dober kot vi.«

»Kateri vendar?« sem zaklical.

»Kateri? Ta prokleti Harris! Ta peklenški Amerikanec! Ta zlodejski morski razbojnik! Ta tat otrok! Ubijalec mladih deklic! Ta prokleti, ki bi ga s teboj vred rad zdrobil v svojih rokah, vaju trkal drugega od drugega in raztresel vajin prah v veter! Vsi ste enaki, vi Evropejci, izdajalsko pleme, ki si ne upate napadati mož in ste pogumni le nasproti otrokom. Beri, kaj mi piše in povej mi, če je na svetu muka, zadosti grozna, da kaznuje zločin, kakršen je njegov.«

Hrupno mi je vrgel zmečkan papir. Na prvi hip sem spoznal pisavo in sem bral:

Nedelja, 11. maja.

na krovu Fancy, zaliv Salamina.

»Hadži Stavros! Fotini je pri meni na krovu pod varstvom štirih ameriških kanonov. Imel jo bom zajeto tako dolgo, dokler bo Herman Schultz ujetnik. Kakor boš ravnal z mojim prijateljem, tako bom jaz ravnal s tvojo hčerko. Plačala bo las za las, zob za zob, glavo za glavo. Odgovori takoj, sicer te pridem obiskat.

John Harris.«

Ko sem to čital, nisem mogel skrivati svojega veselja. »Ta dobri Harris!« sem vzkliknil glasno. »In jaz sem ga obtoževal! Toda povej mi, Dimitrij, zakaj mi prihaja tako pozno na pomoč.«

»Bil je odsoten, gospod Herman; lovil je morske razbojnike. Prišel je včeraj zjutraj, v našo veliko nesrečo. Zakaj ni ostal na poti!«

»Izvrstni Harris! Niti enega dne ni zamudil. Toda kje je iztaknil hčer starega razbojnika?«

»Pri nas, gospod Herman! Tudi vi dobro poznate Fotini. Več kot enkrat ste obedovali z njo.«

»Hči kralja gora je toraj ona penzionatka s potlačenim nosom, ki je vzdihovala za Johnom Harrisom!«

In sam zase sem sklepal, da se je rop izvršil brez velikega odpora.

Čibudžija se je vrnil z zavojčkom obvez in steklenico z nekim rumenim mazilom. Kralj je obvezal moji nogi kot človek, ki je temu vajen, in takoj sem začutil veliko olajšavo. Hadži Stavros je bil v tem hipu lep predmet psihološkemu študiju. Bilo je prav toliko grozovitosti v njegovih očeh kot nežnosti v njegovih rokah. Tako polahko je ovijal trak okoli mojih nog, da sem komaj čutil; toda njegov pogled je glasno govoril: »Kako rad bi ti zadrnil vrv okoli vratu!« Vbadal je šivanko tako ročno kot kaka ženska; toda s kakšnim veseljem bi mi bil zabodel svoj handžar v sredo telesa.

Ko je bila stvar končana, je stegnil pest proti morju in rekel z divjim tuljenjem:

»Jaz torej nisem več kralj, ker ne smem nasititi svoje jeze! Jaz, ki sem vedno

poveljeval, ubogam na eno grožnjo. On, pred katerim se je treslo milijon ljudi, se boji! Gotovo se bodo bahali; pripovedovali bodo to celemu svetu. Kako naj prisilim k molku te klepetave Evropejce! Končano je! Zakaj sem se oženil? Ali sme imeti mož kot jaz otroke? Rojen sem, da sekam voja-ke, ne pa da zibljem mlade deklice. Grom nima otrok; kanon nima otrok. Če bi jih imeli, se ljudje ne bi več bali strele in kroglice bi ostale na cesti. Ta John Harris se lahko norčuje iz mene! Kaj če bi mu napovedal vojsko! Če bi zavzel njegovo ladjo z naskokom! Napadel sem jih veliko v času, ko sem bil morski razbojnik in briga me dvajset kanonov. Toda moja hči takrat ni bila na krovu. Drago dete! Vi jo torej poznate, gospod Herman! Zakaj mi niste povedali, da stanujete pri Kristodilu? Ničesar ne bi bil zahteval od vas; na mestu bi vas bil izpustil iz ljubezni do Fotine. Saj hočem, da se nauči vašega jezika. Ona bo nemška princezinja danes ali jutri. Ali ne bo zares lepa princezinja? Toda kaj mislim! Ker jo poznate, boste prepovedali vašemu prijatelju, da ji stori kaj žalega. Ali imate srce, da bi mogli gledati solze v njenih očeh? Ničesar vam ni naredila, nedolžno dete. Če naj kdo trpi za vaše bolečine, sem to jaz. Povejte g. John Harrisu, da ste si ranili noge na poti; potem naredite z menoj, kar hočete!«

Dimitrij je ustavil to besedno povodenj: »Hudo je,« je rekel, »ker je gospod Herman ranjen. Fotini ni varna sredi teh

nevernikov in dobro poznam gosp. Harris: vsega je zmožen!«

Kralj je stisnil obrvi. Dolžitve zaljubljenca so stiskale očetovsko srce. »Hodite,« mi je rekel, »jaz vas ponese; počakali boste v kaki vasi na konja, voz in posteljo; preskrbel bom, kar rabite. Toda povejte mu še danes, da ste prosti in prisezite mi na glavo svoje matere, da nikomur ne boste pripovedovali tega, kar sem vam danes naredil!«

Nisem vedel, kako bom prenašal težave potovanja; toda vse se mi je zdelo boljše kot družba mojih krvnikov. Bal sem se, da ne nastane nova zapreka med menoj in mojo prostostjo. Rekel sem kralju: »Odidimo! Prisegam pri vsem, kar je najsvetejšega, da ne pade las z glave tvoje hčerke.«

Dvignil me je na svoje roke, me vrgel na ramo in stopil po stopnicah v svoj kabinet. Cela tolpa je tekla pred njim in nam zaprla pot. Mustakas, svinčeno siv kolerik, mu je rekel: »Kam greš? Nемеc je vrgel čar v tvojo jed. Vsi trpimo kot obsojenci v peklu. Poginili bomo po njegovi krivdi in hočemo, da umrje pred nami.

Padel sem z viška svojih upov. Dimitrijevičev prihod, previdno Harrisovo vmešavanje, Hadži Stavrosova sprememba, ponižanje te ponosne glave ob nogah svojega ujetnika, vsi dogodki, nakopičeni v četrte ure so mi zmešali glavo; pozabil sem že preteklost in brez glave sem se vrgel v prihodnost.

Ko sem videl Mustakasa, sem se domislil strupa. Čutil sem, da prinese vsako minuto nov žalosten dogodek. Oklenil sem se kralja gora okoli vratu in ga silil, da me brez odloga odnese proč: »Za tvojo čast gre,« sem mu rekel. »Dokaži tem obsedencem, da si kralj! Ne odgovarjaj; besede so nepotrebne. Stopajmo preko njihovih trupel. Niti sam ne veš, kako potrebno ti je, da me rešiš. Tvoja hči ljubi Johna Harrisa; to vem prav dobro, sama mi je priznala!«

»Počakaj,« mi je rekel. »Najprej pojedimo naprej; govorili bomo potem.«

Postavil me je mehko na zemljo in tekel s stisnjenimi pestmi v sredo tolovajev. »Znoreli ste!« je vpil. »Prvi, ki se dotakne milorda, bo imel opraviti z menoj. Kakšen čar naj bi bil vrgel? Jaz sem jedel z vami; ali sem kaj bolan? Pustite ga, da odide; to je pošten mož; moj prijatelj!«

Naenkrat je spremenil obraz; njegove noge so klecale pod težo njegovega telesa. Vsedel se je k meni, se nagnil k mojemu ušesu in mi rekel bolj žalostno kot jezno:

»Neprevidnež! Zakaj mi niste povedali, da ste nas zastrupili?«

Prijel sem kraljevo roko; bila je mrzla. Žila mu je bila neenakomerno; njegov mramornati obraz se je pokril z rjavkasto barvo. Pri tem pogledu me je moč popolnoma zapustila in čutil sem, da umiram. Ničesar več nisem smel pričakovati na tem svetu. Ali nisem obsodil samega sebe, ko sem ubil edinega človeka, ki je pričakoval koristi od moje rešitve? Pobesil sem glavo

na prsi in ostal sem nem pred mrzlim in sivkastim starcem.

Že so Mustakas in nekateri drugi stezali roke, da me primejo in delijo z menoj svoje smrtne bolečine. Hadži Stavros ni imel več moči, da me brani. Od časa do časa je strahovit sunek pretresel to močno telo, kot pretresa drvarjeva sekira stoleten hrast. Tolovaji so bili prepričani, da izdihne in da bo ta nezmagljivi padel premagan od smrti. Vse vezi, ki so jih vezale na njihovega poveljnika, vezi koristi, strahu, upanja in hvaležnost, so se trgale kot pajčevina. Grki so najbolj nestanovitni narod na zemlji. Njihova neznačajna gibčnost se da včasih zvezati, toda le kot pero, pripravljena, da vsak hip odskoči. V potrebi se radi naslonijo na močnejšega, in stopijo v stopinje bolj izvežbanega, nikdar pa ne odpustijo mojstru, ki jih varuje, ali pri katerem bogatijo. Že trideset in več stoletij je ta narod sestavljen iz sebičnih in ljubosumnih enot, katere potreba družji, nesreča loči, in ki jih nobena človeška moč ne bo mogla zliti skupaj.

Hadži Stavros je spoznal na svoje stroške, da nihče ne poveljuje nekaznovan šestdesetim Grkom. Njegova oblast ni niti za minuto preživela njegove moralične gibčnosti in njegove telesne moči. Ne da bi govoril o bolnikih, ki so nam kazali pesti in nam očitali svoje bolečine, so se zdravi možje zbirali pred očmi svojega postavnega kralja okoli nekega velikega, divjega kmeta, ki mu je bilo ime Koltzida. Bil je naj-

večji klepetavec in predrznež v četi, nesramen tepec brez pameti in poguma, eden onih, ki se skrivajo med delom in ki nosijo zastavo po zmagi; toda v enakih slučajih je sreča s predrzneži in klepetaći. Koltzida je, ponosen na svoja pljuća, metal očitanja na Hadži Stavrosovo truplo, kot meće grobar zemljo na krsto mrtveca. »Tak si torej, ti pametni mož,« je rekel, »nezmagljivi general, vsemogoćni kralj, neranljivi junak. Nisi sam razprostrl svoje slave in mi smo bili toliko neumni, da smo se ti zaupali! Kaj smo pridobili v tvoji družćini? Čemu si nam služil? Dal si nam ubogih štiriinpetdeset frankov mesećno, kot bi bili kaki najemniki. Hranil si nas s ćrnim kruhom in plesnivim sirom, katerega niti psi ne bi marali, medtem ko si sam živel v izobilju in pošiljal z zlatom napolnjene ladje na vse bankirje v inozemstvu. Kaj imamo od naših zmag in vse te pogumne krvi, ki smo jo prelili v gori? Nićesar. Ti si obdržal vse zase, plen, rop in odkupnino ujetnikov! Res je, da si nam prepustil udarce bajonetov; to je edini dobićek, od katerega nisi nikoli vzel svojega deleža. V dveh letih, kar sem pri tebi, sem dobil v hrbet štirinajst ran in ti nam ne moreš pokazati niti ene brazgotine! Pa će bi nas bil znal vsaj voditi! Će bi bil izbral ugodne priložnosti, kjer se je malo tvegalo, pa veliko pridobilo! Toda pustil si nas tepsti od nasprotnikov; bil si krvnik naših tovarišev; vrgel si nas v volćje žrelo! Mudi se ti torej, da konćaš in se umakneš! Komaj ćakaš, da bi bili vsi pokopani z

Vasilijem, da nas izročiš temu prokletemu milordu, ki je vrgel čar na naše najboljše vojake. Toda nikar ne upaj, da se odtegneš naši osveti. Jaz vem, zakaj hočeš, da odide: plačal je svojo odkupnino. Toda kaj hočeš s tem denarjem? Ali ga misliš odnesti na drugi svet? Zelo si bolan, moj ubogi Hadži Stavros. Milord te ni izvzel; umrl boš kot drugi, to je gotovo! Prijatelji, sami svoji gospodarji smo. Nikogar več ne bomo ubogali, delali bomo, kar se nam bo zljubilo, jedli bomo, kar je najboljšega, popili vse eginsko vino, nažgali vse gozdove v okolici, da spečemo vse črede v okolici, izropali bomo celo kraljestvo! Zavzeli Atene in taborili bomo na kraljevem dvorišču. Treba je samo, da se pustite voditi; jaz poznam dobro okolico. Pričnimo s tem, da vržemo starca v prepad z njegovim milordom; potem vam bom povedal, kaj nam je storiti!«

Koltzijeva zgovornost nas bi bila kmalu stala življenje, kajti poslušalci so ploskali. Stari Hadži Stavrosovi tovariši, deset ali dvanajst vdanih palikarov, ki bi nam bili lahko prihiteli na pomoč, so jedli prigrizek njegove mize; zvijali so se v krčih. Toda noben govornik se ne dvigne do moči brez ljubosumnežev. Ko je kazalo, da postane Koltzida poveljnik tolpe, so se mu Tamburis in nekateri drugi častihlepneži postavili nasproti in se zbrali okoli nas. Poveljnik proti poveljniku, oni so ljubili bolj ti-stega, ki jih je znal voditi, kot pa zabavljajča, katerega ničnost jih je žalila. Uvaževali so pa tudi, da kralj ne bo več dolgo živel in

da si bo zbral naslednika med svojimi zvestimi, ki so siali okoli njega. To ni bilo kar tako. Skoro gotovo je bilo, da bo množica raje potrdila Hadži Stavrosovo izvolitev kot pa tako revolucionarno samozvanje. Osem ali deset glasov se je dvignilo v naš prid. Naš, ker bili smo le še enota. Oprijemal sem se kralja gora in tudi on je ovil eno roko okoli mojega vratu. Tamburis in njegovi so se sporazumeli v štirih besedah; hitro so sestavili obrambni načrt; trije možje so izrabili vrvež in stekli z Dimitrijem v skladišče tolpe po puške in krogle in veliko zalogo smodnika. Skrivaj so se pomešali med množico. Dve stranki sta se od minute do minute bolj ločili; zabavljice so letele od ene strani na drugo. Naši tovariši so bili obrnjeni proti Marijanini sobi in so branili stopnice. Napravili so nam zid s svojimi trupli in so vrgli sovražnika nazaj v Hadži Stavrosov kabinet. Med najhujšim šumom se je zaslišal strel. Rdeč ognjen trak je obliznil prah in gromovito je odmevalo od skal.

Koltzida in njegovi pristaši, ki jih je pok prestrašil, so stekli naenkrat k zalogi. Tamburis ni izgubil niti minute: dvignil je Hadži Stavrosa, preskočil v dveh skokih stopnice, ga položil na varno mesto, se vrnil k meni, me odnesel in me vrgel h kraljevim nogam. Naši prijatelji so se zavarovali v sobi, sekali drevesa, zagozdili stopnice in organizirali obrambo, preden se je Koltzida zavedel iz svojega presenečenja in se vrnil s svojega sprehoda.

Potem smo se prešteli. Naša četa je sestojala iz kralja, njegovih dveh slug, Tamburisa z osmimi tolovaji, Dimitrija in mene: vsega skupaj štirinajst mož, med temi trije nesposobni za boj. Kafedžija se je zastrupil s svojim gospodarjem in začutil je prve potrese slabosti. Toda imeli smo po dve puški na osebo in krogel, kolikor smo jih hoteli, medtem ko sovražniki niso imeli drugega orožja razen pušk, ki so jih nosili s seboj. Imeli so pa prednost, da so bili v večjem številu in na boljšem prostoru. Nismo natančno vedeli, koliko zdravih ljudi imajo med seboj, domnevali pa smo, da je kakih petindvajset napadalcev. Ni treba, da vam popišem oblegano mesto; poznate je že dolgo časa. Vendar pa se je kraj zelo spremenil, odkar sem tam prvič jedel pod Korfijotovim varstvom med gospo Simons in Marijano. Naša lepa drevesa so molila korenine v zrak in slavec je bil bogve kje. Vedeti pa morate, da so nas branile na desni in levi tudi za sovražnika nepristopne skale. Napadal nas je odzgoraj iz kraljevega kabineta, in stražil nas je spodaj v prepadu. Z ene strani je njegov ogenj meril na nas, z druge strani smo mi merili na njegove stražnike, toda v taki oddaljenosti, da bi se to reklo, streljati na vrabce.

Če bi se bili Koltzida in njegovi tovariši le malo razumeli na vojsko, bi bilo po nas. Morali bi dvigniti pregrajo, nas potisniti k steni ali pa nas vreči v prepad. Toda tepec, ki je imel dva moža proti enemu, je začel razmetavati svoje strelivo in nastavlil

za strelce dvajset mož, ki niso znali niti sprožiti. Naši niso bili dosti bolj pripravní. Vendar pa so pod dobrim poveljstvom razbili popolnoma šest glav, preden je padla noč. Vsi bojovníki so se poznali po imenu. Klicali so se iz daljave po načinu Homerjevih junakov. Drug je skušal spreobrniti drugega s tem, da je meril nanj, drugi je odgovarjal s kroglo ali besedičenjem. Vojška je bila le oboroženo besedičenje, med katerim je od časa do časa spregovoril smodnik.

Jaz sem ležal v nekem kotu, varnem pred krogli in sem skušal popraviti svoje pogubonosno delo in poklicati v življenje ubogega kralja gora. Trpel je neizmerno; tožil je ves čas o hudi žeji in težki bolečini v drobovju. Njegove mrzle roke in noge so se strahovito krčile. Žila je poredko bila, dihal je sunkoma. Njegov želodec se je dozdevno boril proti notranjemu krvniku, ne da bi ga mogel iztisniti. Vendar pa njegov duh ni prav nič izgubil svoje živahnosti in prisotnosti; njegov živahen in prodirajoč pogled je iskal na obzorju zaliv Salamino in plavajočo Fotinino ječo.

Stisnil je svojo roko okoli moje in mi rekel: »Ozdravite me, moj dragi otrok! Vi ste doktor, vi me morate ozdraviti. Ne očitam vam, kar ste mi storili; imeli ste vzrok, da me umorite, kajti prisegam vam, da vam brez vašega prijatelja Harrisa ne bi bil prizanesel! Ali ni ničesar, kar bi pogasilo ogenj, ki me žge? Ni mi do življenja; dosti dolgo sem živel; toda če umrem, vas bodo

ubili in moja uboga Fotini bo zadavljena. Jaz trpim. Potipajte moje roke; zdi se mi, da niso več moje. Vendar, ali verjamete, da je ta Amerikanec tako brezsrčen, da izpolni svoje grožnje? Kaj ste mi pravkar rekli? Da ga Fotini ljubi? Nesrečnica! Vzgojil sem jo, da postane žena kralja. Raje bi videl, da umre kot . . . Ne, po vsem tem sem zelo zadovoljen, da ljubi tega moža; morda bo imel usmiljenje z njo. Kaj ste vi njemu? Prijatelj, nič več: niti njegov rojak niste. Lahko imamo prijateljev kolikor hočemo; ne najdete pa ženske kot je Fotini. Jaz bi prav hitro zadavil vse svoje prijatelje, če bi mi tako kazalo; nikoli pa ne bi umoril ženske, ki me ljubi. Če bi vsaj vedel, kako je bogata! Amerikanci so pozitivni ljudje kot pravijo. Toda ubožica ne pozna svojega bogastva. Moral bi jo bil o tem poučiti. Kako naj ji sedaj sporočim, da bo imela štiri milijone dote? Ujetniki takegale Koltzida smo! Ozdravite me vendar pri vseh svetnikih, da pogazim tega črva!«

Nisem zdravnik in o strupih vem le toliko, kolikor se uči v prvih urah; vendar pa sem se spomnil, da se zastrupljenje z arzenikom zdravi na način, ki je podoben onemu doktorju Sangrado. Žgačkal sem bolnikovo jedilno cev, da izpraznim njegov želodec in ga oprostim bremena, ki ga muči. Moji prsti so mu služili kot bruhalno sredstvo in kmalu sem lahko upal, da je skoro ves strup zunaj. Nato so nastopila znamenja reakcije; koža je postala žareča, žila je bila hitro, obraz se je pobarval, oči

so se prevlekale z rdečimi nitmi. Vprašal sem ga, če je kateri njegovih ljudi zadosti spreten, da mu spušča kri. Zavihal je sam rokav in si med streljanjem in krogلامي mirno odprl eno žilo. Spustil je na tla dober funt krvi in me vprašal z nežnim in mirnim glasom, kaj naj še naredi. Dal sem mu piti, piti in vedno piti, dokler povodenj ne odnese zadnjih delcev arzenika. Ravno prav je bil v stanovanju še meh vina, ki je povzročil Vasilijevo smrt. Ubogal me je kot otrok. Zdi se mi celo, da je prvič, ko sem mu ponudil čašo, njegovo staro, trpeče veličanstvo skušalo poljubiti mojo roko.

Okoli desetih zvečer mu je šlo bolje, toda njegov kafedžija je bil mrtev. Ubogi vrag se ni mogel znebiti strupa, niti se segreti. Vrgli so ga v prepad iz višine.

Vsi naši branitelji so se dobro počutili, niso bili ranjeni, pač pa lačni kot sestradani volkovi. Jaz sem bil tešč že osemindštirideset ur in moj želodec je vpil od lakote. Sovražnik nam je nagajal in je prečul noč pri jedi in pijači prav nad nami. Metal nam je obrane kosti in prazne mehove. Naši so v odgovor na slepo streljali. Razločno smo slišali krike veselja in bolesti. Koltzida je bil pijan; ranjenci in bolniki so tulili skupaj; Mustakas ni kričal dolgo. Vsled hrušča nisem mogel spati in sem prečul noč pri starem kralju. Oh, gospod, kako dolge so noči onemu, ki ni gotov jutrajšnjega dne!

Torkovo jutro je bilo žalostno in deževno. Nebo se je pooblačilo ob solčnem vzходу in pronicujoč dež je padal s popolno ne-

pristranostjo na naše prijatelje in sovražnike. Mi smo bili dosti budni, da smo varovali naše puške in krogle, armada generala Koltzida pa ni bila toliko previdna. Prvi spopad je izpadel popolnoma v našo čast. Sovražnik se je slabo skrival in streljal s pijano roko. Stvar se mi je zdela tako lepa, da sem tudi jaz vzel puško v roko kot drugi. Kaj je iz tega nastalo, vam bom pisal v nekaj letih, če bom postal zdravnik. Izpovedal sem vam itak že dosti umorov za človeka, ki ni za to rojen. Hadži Stavros je hotel slediti mojemu zgledu; toda roki mu nista hoteli služiti; vse kite so ga bolele; s svojo navadno odkritosrčnostjo sem mu povedal, da bo ta nesposobnost za delo trajala morda tako dolgo kot on.

Okoli devetih nam je sovražnik, ki nam je dosedaj zelo pazljivo odgovarjal, naenkrat obrnil hrbet. Zaslišal sem divje streljanje, ki ni merilo na nas in sklepal sem, da se je mojster Koltzida pustil presenetiti od zadaj. Kdo je bil naš nevidni zaveznik, ki nam je tako izvrstno služil? Ali bi kazalo, ravnati z njim kot z zaveznikom in podreti naše barikade? Jaz nisem želel ničesar drugega, toda Hadži Stavros je takoj mislil na vojake in Tamburis si je grizel brke. Vsi naši dvomi so se kmalu razpršili. Nek glas, ki sem ga dobro poznal, je klical: *All right!* Trije mladi, do zob oboroženi možje so vpadli kot levi, prekoračili barikade in padli v sredo med nas. Harris in Lobster sta držala v roki revolver s šestimi streli. Giacomo je vrtel puško na vži-

galno vrstico s kopitom kvišku kot bat; tako je on znal ravnati s strelnim orožjem.

Strela, ki udari v sobo, bi bila napravila manj čuden učinek kot nastop teh mož, ki so delili krogle iz pesti in ki so imeli dozdevno roke polne smrti. Moji trije mizni družabniki, pijani vsled šuma, gibanja in zmage, niso opazili ne Hadži Stavrosa, ne mene; videli so samo ljudi, ki so jih hoteli ubiti in Bog ve, da so dobro opravili svoj posel. Naši dobri junaki, vsi presenečeni, zmešani, so bili nesposobni za boj, preden so imeli čas, da se branijo ali spoznajo v položaju. Jaz sam, ki sem jih hotel rešiti, sem zastonj kričal v svojem kotu; moj glas je prevpil šum krogel in vzkliki zmagovalcev. Dimitrij, stisnjen med menoj in Hadži Stavrosom, je zastonj družil svoj glas z mojim. Harris, Lobster in Giacomo so streljali, letali, topli in šteli strele vsak v svojem jeziku.

One! je rekel Lobster.

Two! je odgovoril Harris.

Tre! quattro! cinque! je tulil Giacomo.

Peti je bil Tamburis. Njegova glava je počila pod puško kot svež oreh pod kamenjem. Možgani so se razleteli na vse strani in truplo je padlo v vodo kot zavoj cunj, ki jih perica vrže na breg vode. Moji tovariši so lepo izgledali pri svojem divjem opravi-lu. Ubijali so s pijanostjo, navduševali so se pri svoji sodbi. Veter in divjanje sta odnesla njihove klobuke; njihovi lasje so plapolali v vetru; njihovi pogledi so se svetili tako ubijalsko, da je bilo težko odločiti,

ali prihaja smrt iz njihovih oči ali njihovih rok. Skoro bi mislil, da se je Razdejanje učlovečilo v tej sopihajoči trojici. Ko je bilo okoli njih vse prazno in niso videli več drugih sovražnikov kot tri ali štiri ranjence, ki so se zvijali na tleh, so se oddahnili. Harris je bil prvi, ki se je spomnil name. Giacomo je imel eno samo skrb: ni vedel, ali je v množici razdrobil glavo Hadži Stavrosa. Harris je kričal na vso moč: »Herman, kje ste?«

»Tukaj!« sem odgovoril. In trije uničevalci so pritekli na moj glas.

Kralj gora je, ves slab položil eno roko na mojo ramo, se naslonil na skalo, gledal prodirno te može, ki so mu ubili toliko ljudi samo zato, da so prišli do njega in jim rekel z odločnim glasom: »Jaz sem Hadži Stavros.«

Vi veste, da so moji prijatelji že dolgo čakali prilike, da kaznujejo starega palikara. Njegovo smrt so si predstavljali kot velik praznik. Morali so maščevati deklici iz Mistre, tisoč drugih zločinov in sami sebe. Vendar pa mi ni bilo treba zadrževati njihove roke. Ostalo je še toliko veličine v tem razpadlem junaku, da se je njihova jeza polegla sama od sebe in napravila prostor presenečenju. Bili so še mladi vsi trije in v starosti, ko se ne borimo z neoboroženim sovražnikom. Povedal sem jim v kratkih besedah, kako me je kralj branil pred celo tolpo, čeprav je že skoro umiral in tisti dan, ko sem ga zastupil. Opisal sem jim obleganje, ki so ga zmotili, barikade, ki

so jih prekoračili in ta nenavadni boj, v katerega so posegli, da so ubili naše branitelje.

»Tem slabše zanje!« je rekel John Harris. »Mi imamo zavezane oči kot pravica. Če so imeli tepci dobro misel pred svojo smrtjo, jim bo to prav prišlo tam gori; jaz nimam nič proti temu.

Kar se tiče pomoči, katere smo vas oropali, ne skrbite za to. Z dvema revolverjema v roki, dvema drugima v žepu zaleže vsak izmed nas za štiriindvajset mož. Ubili smo te tuka; drugi naj samo pridejo sem! Ali ni res Giacomo?«

»Jaz bi,« je rekel Maltežan, »zadavil celo armado bikov: kar rojen sem za to! Pa je človek prisiljen, da mora pečatiti pisma s takimile pestmi!«

Sovražnik, ki si je opomogel od svojega strahu, je začel obleganje znova. Trije ali štirje tolovaji so pomolili nosove čez naše ovire in opazili krvavo delo. Koltzida ni vedel, kaj naj si misli o teh treh cepcih, ki so mlatili slepo njegove prijatelje in sovražnike; toda sklepal je, da ga je železo ali strup rešilo kralja gora. Zaukazal je, da poderejo previdno naša obrambna sredstva. Nas niso videli, ker smo bili potisnjeni ob zid, deset korakov od stopnic. Ropot lesa, ki se je valil navzdol, je opozoril moje prijatelje, da nabašejo znova svoje orožje. — Hadži Stavros je to mirno dopustil. Končno je rekel Johnu Harrisu:

»Kje je Fotini?«

»Na mojem krovu.«

»Ali ji niste storili ničesar hudega?«

»Kaj sem se mari od vas naučil mučiti mlade deklice?«

»Imate prav, ničvreden starec sem; odpustite mi. Obljubite mi, da boste imeli usmiljenje z njo!«

»Kaj za vraga hočete, da ji naredimo? Sedaj, ko sem našel Hermana, vam jo vrnem, kadar hočete.«

»Brez odkupnine?«

»Stari tepec!«

»Videli boste,« je rekel kralj, »če sem res star tepec.«

Ovil je roko Dimitriju okoli vratu, stegnil svojo sključeno in tresočo roko do ročaja svoje sablje, izvlekel s težavo ostrino iz nožnice in korakal proti stopnicam, kjer so Koltzidijevi zarotniki stali neodločeni. Pri pogledu nanj so se umaknili, kot bi se bila zemlja odprla, da napravi pot velikemu peklenškemu sodniku. Bilo jih je petnajst ali dvajset, vsi oboroženi: nihče med njimi se ni upal braniti, ne se izgovarjati, ne bežati. Tresli so se pred groznim obrazom od smrti vstalega kralja. Hadži Stavros je stopal naravnost h Koltzidu, ki se je skrival bolj bled in mrzel kot vsi drugi. Zamahnil je z neizmernim naporom z roko in z enim samim udarcem preklal to od strahu spačeno glavo. Nato se je začel tresti. Sablja mu je padla na tla ob mrliču, toda ni se mu je zdelo vredno pobrati.

»Pojdimo,« je rekel, »odnašam prazno nožnico. Ostrina ni za nič več, tudi jaz ne; končal sem.«

Njegovi nekdanji tovariši so se mu približali, da ga prosijo milosti. Nekateri so ga prosili, naj jih ne zapusti; ne vedo, kaj bo iz njih brez njega. On jim ni privoščil niti besede. Prosil nas je, da ga peljemo do Kastije, kjer dobimo konje in v Salamino, da poiščemo Fotini.

Tolovaji se niso ustavljali našemu odhodu. Po nekolikih korakih so moji prijatelji opazili, da se le s težavo vlačim; Giacomo me je podpiral. Harris je vprašal, če sem ranjen. Kralj me je proseče pogledal; ubogi mož! Povedal sem prijateljem, da sem skušal ubežati in so pri tem moje noge slabo naletele. Šli smo počasi po ozki stezi v dolino. Krik ranjencev in glasovi tolovajev, ki so se posvetovali na mestu, so nas zasledovali pol četrť milje daleč. Čimbolj smo se bližali vasi, tembolj se je jasnilo, pot se je sušila pod našimi stopinjami. Prvi solnčni žarek se mi je zdel zelo lep. Hadži Staros ni dosti pazil na okolico; gledal je vase. Ni mala stvar, opustiti življenje, ki smo ga živeli petdeset let.

Pri prvih hišah Kastije smo opazili meniha, ki je nosil v vreči roj čebel. Vljudno nas je pozdravil in se oprostil, da nas od včeraj ni več obiskal. Ustrašil se je streljanja. Kralj ga je pozdravil z roko in šel naprej.

Konji mojih prijateljev so čakali z njihovim vodnikom pri vodnjaku. Vprašal sem, kako to, da imajo štiri konje. Povedali so mi, da se je pohoda udeležil tudi gospod Mérinay, ki pa je spotoma stopil s

konja, da preišče nek nenavaden kamen, pa se ni več vrnil.

Giacomo Fondi me je nesel na moje sedlo z razprostrtimi rokami. Kralj, ki mu je pomagal Dimitrij, je le s težavo zlezel na svoje. Harris in njegov nečak sta skočila na konja; Maltežan, Dimitrij in vodnik so šli peš pred nami.

Med potjo sem se približal Harrisu in povedal mi je, kako je kraljeva hči padla v njegove roke.

»Predstavlajte si, da sem se vrnil s svojega krožarenja po morju prav zadovoljen sam s seboj in zelo ponosen sem, ker sem potopil v globočino kakega pol ducata piratov. V nedeljo ob šestih sem vrgel mačka v Pirejih in ker sem že osem dni živel v družbi s svojimi častniki, sem si hotel privoščiti nekoliko prostega razgovora. V pristanišču sem ustavil nekega izvoščka in sem ga najel za večer. Padel sem pri Krištodilu v sredo splošnega presenečenja; nikdar ne bi bil verjel, da more biti toliko dolgočasje pod pekovsko streho. Vsi so bili zbrani za večerjo, Krištodil, Marula, Dimitrij, Giacomo, Viljem, g. Mérinay in mala nedeljska deklica, bolj nalepotičena kot kdaj prej. Viljem mi je povedal vašo zadevo. Ni vam treba praviti, kako sem kričal. Bil sem divji sam nase, da me ni bilo na mestu. Mali mi je pravil, da je storil vse, kar je mogel. Obšel je celo mesto za petnajst tisoč frankov, toda njegovi starši so mu izstavili zelo omejen kredit; skratka, ni dobil vsote. Ves obupan se je obrnil na g.

Mérinaya; toda pohlevni Mérinay je zagotavljal, da ima ves denar izposojen pri prijateljih, ki so zelo daleč; dalje kot je konec sveta.

»Ha! Za vraga!« sem rekel Lobsterju, »starega lopova moramo plačati s svincem. Čemu si bolj spreten kot Nimrod, če tvoj talent ni za drugega, kot da se kratkočasiš s Sokratovo ječo? Organizirati moramo lov na palikare! Nekdaj nisem hotel iti na pot v notranjo Afriko; in še danes mi je tega žal. Dvojno veselje je, zasledovati divjačino, ki se brani. Pripravi si dvojno zalogo smodnika in krogel in jutri zjutraj gremo na pot.« Viljem je ugriznil v kost, Giacomo je trdo udaril s pestjo ob mizo; saj poznate Giacomove udarce. Prisegal je, da nas spremlja, če mu preskrbimo puško z debelim batom. Toda najbolj divji med vsemi je bil g. Mérinay. Hotel je oprati svoje roke v krvi krivičneža. Sprejeli smo njegovo ponudbo, toda jaz sem mu stavil drugo ponudbo, da odkupim potem vso divjačino, katero bo on prinesel. Povzdignil je svoj glas na najbolj smešen način in rekel, kazaje svoje pesti, nežne kot kake gospodične: »Hadži Stavros bo imel z menoj opraviti.«

»Jaz sem se smejal iz polnega srca, tembolj, ker sem vedno vesel na predvečer bitke. Lobster je postal ves razvnet ob misli, da bo pokazal tolovajem svoje uspehe v streljanju. Giacomo se ni mogel vzdržati od veselja; konci njegovih ust so mu stopili v ušesa; razdiral je orehe z obrazom nüren-

berškega razdiralca orehov. Gospod Méri-
nay je imel sij okoli glave. To ni bil več
človek, bil je le še umetni ogenj.

Razen nas so se vsi drugi mizni gostje
držali zelo kislo. Stara pekovka se je kri-
žala; Dimitrij je dvigal oči proti nebu; čet-
ni poročnik nam je svetoval, naj se dvakrat
premislimo, preden se spoprimemo s kra-
ljem gora. Toda deklica s potlačenim no-
som, ona, ki ste jo vi krstili na ime *Cri-
nolina invariabilis*, je bila vtop-
ljena v prav smešno žalost. Zdihovala je,
da bi se kamen usmilil, jedla navidezno, in
lahko bi bil stlačil v svoje levo oko vse, kar
je nesla ona v svoja usta.«

»To je dobra deklica, Harris.«

»Naj bo dobra, kolikor se vam zdi, to-
da meni se zdi, da je vaša potrpežljivost
zanjo prekoračila meje. Jaz ji nikoli nisem
mogel odpustiti njenih kril, ki so se vedno
natikala na moj stol, neznosni duh, ki ga je
razširjala okoli mene in medle poglede, s
katerimi je gledala okoli mize. Človek bi
rekel, da ne more videti sohe, ne da bi se
zaljubila vanjo. Toda, če jo ljubite, kakrš-
na je, nimam proti temu ničesar. Odšla je
okoli devetih v svoj zavod; želel sem ji
srečno pot. Deset minut pozneje sem stisnil
roko svojim prijateljem, odšel, zbudil svo-
jega izvoščka in uganite, koga najdem v vo-
zu? Crinolino invariabilis s pekovo deklo.

Položila je prst na svoja usta, vstopil
sem brez besede in odpeljali smo se. »Go-
spod Harris,« mi je rekla še dosti dobro an-
gleški, pri moji veri! »gospod Harris, pri-

sežite mi, da se odpoveste svojim načrtom proti kralju gora.«

Začel sem se smejati, ona se je začela jokati. Ona je prisegala, da se bom pustil ubiti, jaz sem ji odgovoril, da bom jaz ubijal druge; zoperstavljala se je, da bi ubili Hadži Stavrosa; hotel sem vedeti zakaj in končno, ko je bila pri kraju s svojo zgovornostjo, je vzkliknila kot v petem dejanju drame: »On je moj oče!« Potem sem jaz začel to stvar resno premišljati: enkrat še ni navada. Mislil sem, da lahko pridobim nazaj svojega prijatelja, ne da za to žrtvujem dva ali tri druge in rekel sem mladi palikarinji:

»Ali vas oče zelo ljubi?«

»Bolj kot svoje življenje.«

»Ali vam je že kdaj kako stvar odrekel?«

»Ničesar, kar rabim.«

»In če bi mu pisali, da rabite Hermana Schultza? Ali bi ga vam poslal z obratnim selom?«

»Ne.«

»Ali veste to za gotovo?«

»Popolnoma.«

»Potem pa, gospodična, mi preostane samo ena stvar. Proti tolovaju tolovaj in pol. Odpeljem vas na krov Fancy in čuval vas bom, dokler se ne vrne Herman.«

»Hotela sem vam to sama predlagati. Za to ceno vam bo papa vrnil prijatelja.«

Na tem mestu sem prekinil povest Johna Harrisa.

»No, torej,« sem mu rekel, »ali ne občudujete uboge deklice, ki vas tako ljubi, da se je podala v vaše roke?«

»Lepa stvar!« je odgovoril; »hotela je rešiti svojega poštenega očeta in vedela je, da potem, ko je bila enkrat vojska napovedana, mi ne bomo odnehali. Obljubil sem ji, da bom ravnal z njo tako vljudno, kakor mora ravnati pošten mož z vsako žensko. Jokala je do Pireja, jaz sem jo tolažil, kakor sem vedel in znal. Mrmrala je med zobmi: »Izgubljena sem!« Dokazoval sem ji z A plus B, da se bo že našla. Rekel sem ji, naj izstopi iz voza, naložil sem jo z njeno debelo deklo v svoj veliki čoln, prav tisti, ki nas čaka tam. Pisal sem staremu razbojniku odločno pismo in sem poslal dobro žensko v mesto z malim naročilom za Dimitrija.

Od tega časa gospodari lepa objokanka sama v mojem stanovanju. Izdal sem povelje, da se ravna z njo kot s kraljevo hčerjo. Do ponedeljka zvečer sem čakal odgovora njenega očeta; potem mi je zmanjkalo potrpežljivosti in prišel sem zopet na svojo prvotno misel; vzel sem svoje pištole, dal znamenje našim prijateljem, ostanek pa sami veste. Sedaj ste pa vi na vrsti; vaša povest mora biti dolga za celo knjigo.«

»Na razpolago sem vam,« sem mu rekel. »Samo prej moram še nekaj šepniti na uho Hadži Stavrosu.«

Približal sem se kralju gora in sem mu rekel prav tiho: »Ne vem, čemu sem vam pripovedoval, da ljubi Fotini Harrisa.

Govoril sem z njim in prisegam vam pri glavi svojega očeta, da se toliko briga zanj, kot ne bi bil še nikoli govoril z njo.«

Starec se mi je z roko zahvalil in šel sem pripovedovat Johnu svoje dogodke z Marijano. »Imenitno,« je rekel. »Zdi se mi, da roman ne bi bil popoln, če ne bi bilo v njem prav nič ljubezni. Tukaj jo je dosti, kar pa stvari ne škoduje.«

»Oprostite,« sem mu rekel. »Vse to ni bila ljubezen. Nekoliko prijateljstva z ene, nekoliko hvaležnosti z druge strani. Vendar pa se mi zdi, da to zadostuje za pameten zakon.«

»Poročite jo, prijatelj, in vzemite mene za pričo vaše sreče.«

»Vi ste to pač zaslužili, John.«

»Kdaj jo obiščete? Veliko bi dal, če bi mogel prisostvovati vašemu svidenju.«

»Rad bi jo presenetil in jo srečal kot po naključju.«

»To je izvrstna misel! Pojutrišnjem, na dvornem plesu! Vi ste vabljeni, jaz tudi. Vabilo vas čaka na vaši mizi pri Kristodilu. Do tega časa, moj dečko, pa morate ostati pri meni na krovu, da se nekoliko popravite. Vaši lasje so osmojeni in vaše noge razmesarjene; imamo čas, da vse to popravimo.«

Bilo je ob šestih zvečer, ko nas je veliki čoln Fancye pripeljal na krov. Kralja gora so nesli prav do mostu; ni se več mogel pokoncu držati. Fotini se mu je vrgla v naročje s solznimi očmi. Lepo je bilo videti, da so vsi, ki jih je ljubila, preživeli bit-

ko, toda našla je svojega očeta za dvajset let postaranega. Morda je tudi trpela vsled Harrisove ravnodušnosti. On jo je izročil kralju s prav ameriansko preprostostjo in mu rekel: »Sedaj sva zopet na čistem. Vi ste mi vrnili mojega prijatelja, jaz vam vračam gospodično. Blago za blago. Dobri računi delajo dobre prijatelje. In sedaj, častivredni stavec, pod katerim blagoslovljenim podnebjem si nameravate poiskati, kar vam je še namenjenega. Niste mož, da bi se odtegnili delu.«

»Oprostite mi,« je odgovoril z nekim gotovim dostojanstvom; dal sem slovo tolovajstvu in to za zmeraj. Kaj naj še delam v gori? Vsi moji ljudje so mrtvi, ranjeni ali razpršeni. Lahko bi dobil novih; toda moje roke, ki so razklale toliko glav, mi nočejo več služiti. Na mladini je sedaj, da zavzame moje mesto; toda ne zaupam jim, da bi si znali pridobiti mojega premoženja in moje slave. Kaj naj še napravim s tem ostankom starosti, ki ste mi ga pustili? Ničesar še ne vem; vendar pa bodite prepričani, da bom dobro izpolnil svoje zadnje dni. Moram preskrbeti svojo hči, narekovati svoje spomine. Mogoče bom tudi, če razburjenja tega tedna niso preveč izmučila mojih možganov, posvetil državni službi svoje darove in skušnje. Naj mi še Bog da zdravje in duha: preden bo minilo šest mesecev, bom predsednik ministrskega sveta.«

VIII.

Dvorni ples.

V četrtek, 15. maja ob šestih zvečer, me je John Harris v gala-uniformi pripeljal h Kristodilu. Pek in njegova žena sta me slovesno sprejela in pri tem nista mogla zatajiti nekaj vzdihov na račun kralja gora. Jaz pa sem ju objel z veselim srcem. Bil sem srečen, da živim, in vsepovsod sem videl samo prijatelje. Moje noge so bile zopet zdrave, moji lasje ostriženi, moj želodec potolažen. Dimitrij mi je zatrdil, da so g. Simons, njena hči in njen brat povabljeni na dvorni ples in da je perica pravkar odnesla neko obleko v Tujski hotel. Užival sem že vnaprej Marijanino presenečenje in njeno veselje. Kristodil mi je ponudil kozarec Santorinskega vina. Zdelo se mi je, da pijem v tej spoštljivi pijači prostost, bogastvo in srečo. Šel sem po stopnjicah v svojo sobo; preden sem pa vstopil vanjo, sem mislil, da moram potrkati pri g. Mérinayu. Sprejel me je sredi velikega kupa knjig in papirjev. »Dragi gospod,« mi je rekel, »tu vidite človeka zakopanega v delo. Pod Kastijo sem našel napis, ki me je oropal veselja, da se borim za vas, in ki mu muči že dva dni. Nikoli še ni bil odkrit, prepričal sem se o tem. Nikdo ga še ni videl pred me-

noj; jaz bom imel čast najditelja; računam, da bom vtisnil nanj svoje ime. Kamen je majhen spomenik iz šolkastega apnenca, visok 35 centimetrov in 22 širok, ki je slučajno zašel na rob ceste. Črke so iz stare dobe in izvrstno vsekane. Tukaj je napis, kakor sem si ga napisal v svoj zapisnik.

S. T. X. X. I. I.

M. D. C. C. C. L. I.

Če se mi posreči, da ga razrešim, je moja sreča gotova.

Postal bom član akademije napisov in starih listin v Ponte-Audemere! Vendar pa je naloga dolga in težavna. Antika hrani svoje skrivnosti z ljubosumno skrbjo. Bojim se, da sem naletel na spomenik iz Elevzejskih skrivnosti. V tem slučaju bi moral morda najti dve razlagi, eno navadno ali ljudsko, drugo posvečeno ali hierarhično. Morate mi povedati svoje mnenje o tem.

»Moje mnenje je mnenje nevedneža,« sem odgovoril. »Zdi se mi, da ste našli vodnjak, kot se jih vidi zelo dosti ob poti in da se napis, ki vas je toliko mučil, lahko tako le razlaga: »Stade, 22, 1851.« Lahko noč, dragi gospod Mérinay; moram še pisati svojemu očetu in obleči svojo rdečo sukno.

Moje pismo staršem je bila oda, himna, pesem sreče. Opojnost mojega srca se je zlivala na papir med obema konicama mojega peresnika. Povabil sem celokupno družino k svoji poroki in nisem pozabil niti tete Rosentaler. Prosil sem svojega očeta, naj čim-

prej proda svojo gostilno, čeprav pod ceno. Zahteval sem, da Franc in Ivan Nikolaj zapustita vojaško službo; prosil sem svoje brate, naj menjajo svoje poklice. Vzel sem vse nase; skrbel bom za prihodnost cele družine. Ne da bi izgubljal en sam trenutek, sem zapečatil brzojavko in sem naročil, da jo ekspresno nesejo v Pirej na krov parnika avstrijskega Lloyda, ki odide v petek ob šestih zjutraj. »Na ta način,« sem si rekel, »bodo uživali srečo skoro istočasno z menoj.«

Ob tričetrt na devet, z vojaško natančnostjo sem vstopil z Johnom Harrisom na dvor. Niti Lobster, niti Giacomo, niti gosp. Mérinay niso bili povabljeni. Moj trioglati klobuk je imel neznamenit rdečkast sijaj, vendar pa se pri svečinem svitu ta mala napaka ni opazila. Moj meč je bil sedem ali osem centimetrov prekratek; toda kaj za to? Pogum se ne meri po dolžini meča in jaz sem imel brez ničemurnosti pravico, da veljam za junaka. Rdeča suknja je bila prav; nekoliko me je tiščala pod pazduho in rokavni okrasek je segel ravno do zapestja; toda vezena se je dobro podala kot je papa prerokoval.

Plesna dvorana, še precej okusno okrašena in sijajno razsvetljena, je bila razdeljena na dva dela. Na eni strani so bili naslanjači za dame za kraljevim in kraljičinim prestolom; na drugi strani so bili stoli, določeni za grdi spol. Z enim očesom sem preletel prostor za dame. Marijane še ni bilo tam.

Ob devetih sem videl vstopiti kralja in kraljico, pred katerima je šla velika gospodarica, dvorni maršal, vojni pomočniki, častne dame in ordonančni častniki, med katerimi so mi pokazali g. Jurija Mikromatisa. Kralj je bil krasno opravljen kot pàlikar in kraljica je nosila občudovanja vredno obleko, ki je gotovo prišla iz Pariza. Razkošje oblek in sijaj narodnih noš me ni tako prevzel, da bi bil pozabil Marijano. Strmel sem z očmi v vrata in sem čakal.

Člani diplomatičnega zbora in najodličnejši povabljeni so se zbrali v krogu okoli kralja in kraljice, ki sta jim delila prijazne besede skoro pol ure. Jaz sem bil med zadnjimi vrstami z Johnom Harrisom. Neki častnik pred nami se je prestopil tako nerodno nazaj, da mi je stopil na nogo in mi izvil krik iz ust. Obrnil sem glavo in spoznal sem kapitana Perikleja, ki je bil čisto na sveže okrašen z redom Odrešenika. Prosil me je oproščenja in me vprašal, kaj je novega. Nisem se mogel premagati in sem mu odgovoril, da ga moje zdravje nič ne briga. Harris, ki je poznal mojo zgodbo od začetka do konca, je rekel kapitanu vljudno:

»Ali nimam časti govoriti z gospodom Periklejem?«

»Prav ž njim.«

»Vzdradoščen sem radi tega srečanja. Ali ste tako prijazni in me spremljate za trenutek v igralnico. Vsi so še pri jedi in sami bomo.«

»Kakor želite, gospod.«

Gospod Periklej nama je sledil bolj bled kot vojak, ki pride iz bolnišnice. Ko smo bili na mestu, se je obrnil proti Johnu Harrisu in mu rekel: »Gospod, na uslugo sem vam.«

Za ves odgovor mu je Harris strgal njegov križec z novim trakom, ga vtaknil v svoj žep in rekel: »Vidite, gospod, to je vse, kar vam imam povedati.«

»Gospod,« je vzkliknil kapitan in stopil za korak nazaj.

»Nobenega hrupa, gospod, vas prosim. Če vam je toliko na tej igrčki, izvolite poslati ponjo dva svoja prijatelja k g. Johnu Harrisu, poveljniku na Fancy.«

»Gospod,« je nadaljeval Periklej, »ne vem, s kakšno pravico mi jemljete križec, ki stane petnajst frankov in ki si ga bom moral nadomestiti na lastne stroške.«

»Ne skrbite za to, gospod! Tukaj imate en souverain s sliko angleške kraljice, petnajst frankov za križec, deset za trak. Če vam še kaj ostane, vas prosim, da pijete na moje zdravje.«

»Gospod,« je rekel častnik in spravil denar v žep, »moram se vam samo zahvaliti.« Pozdravil nas je brez besede, toda njegove oči niso izražale nič dobrega.

»Dragi gospod Herman,« mi je rekel Harris, »najpametneje napravite, če zapustite deželo čimprej, mogoče z vašo bodočo nevesto. Ta orožnik ima obraz dovršenega tolovaja. Jaz pa ostanem tu še osem dni, da mi lahko vrne moj denar; potem

bom pa sledil povelju, ki me pošilja na Japonsko morje.«

»Zelo žal mi je,« sem mu rekel, »ker vas je vaša naglica tako daleč zapeljala. Ne bi rad zapustil Grčije brez enega eksemplara boryane variabilis. Imel sem eno nepopolno brez korenin, pa sem jo pozabil v gori s svojo škatlo vred.«

»Pustite natančen popis rastline Lobsterju ali Giacomu. Romala bosta enkrat na vaš namen v goro. Toda za Boga, hitite, da spravite svojo srečo na varno!«

Čakal sem, toda moja sreča ni prišla na ples in mučil sem svoje oči, da pregledam vse plesalke. Okoli polnoči sem izgubil vse upanje. Zapustil sem veliki salon in melanholično sem se postavil pred igralno mizo, na kateri so igrali štirje igralci whist in metali karte z občudovanja vredno ročnostjo. Začel sem se zanimati za igro, ko mi je srebrn smehljaj presunil srce. Marijana je bila za menoj. Nisem je videl in nisem se upal obrniti k nji; toda čutil sem jo in veselje me je dušilo v grlu. Ne vem, kaj je povzročilo njeno veselost. Mogoče kaka smešna obleka; najdemo jih na vseh uradnih plesih. Domislil sem se, da je na steni pred menoj ogledalo. Dvignil sem oči in videl sem jo, ne da bi me ona videla, med njeno materjo in njenim stricem lepšo in veselejšo kot tisti dan, ko sem jo prvič videl. Trojna biserna ovratnica se je nalahno valovila okoli njenega vratu in spremljala nežne obrise njenih ramen. Njene oči so se svetile v blišču sveče, njeni zobje so se

smehljali z neizrečno milino, svetloba je igrala v gozdu njenih las. Oblečena je bila kot vse mlade deklice; ni nosila na glavi rajske ptice kot gospa Simons, vendar je bila okrašena s šopki svežih cvetlic; imela je cvetlice na prsih in v laseh, in kakšne cvetke, gospod? Skoro bi bil umrl veselja, ko sem spoznal na nji *Boryano variabilis*. Vse mi je padlo naenkrat z neba. Ali je kaj lepšega na svetu kot herbarizirati v laseh one, ki jo ljubimo. Bil sem najsrečnejši človek in prirodoslovec. Ob preveliki sreči sem prestopil vse meje dostojnosti. Hrupno sem se obrnil k nji, ji prožil roko in vzkliknil: »Marijana, jaz sem!«

Ali mi verjamete gospod, odmeknila se je presenečeno, mesto da bi mi padla v naročje. Gospa Simons je dvignila glavo tako visoko, da sem mislil, da odfrči njena rajska ptica proti stropu. Stari gospod me je prijel za roko, me peljal stran, me opazoval kot nenavadno zver in mi rekel: »Gospod, ali ste bili predstavljeni damam?«

»Za to vendar ne gre, moj častivredni gospod Sharper, moj dragi stric! Jaz sem Herman! Herman Schultz! njujin tovariš v ujetništvu, njujin rešitelj! Oh, veliko sem prestal po njunem odhodu. Povedal vam bom vse to pri nas doma.«

»Yes, yes,« je odgovoril. »Toda angleški običaj, gospod, zahteva na vsak način, da ste predstavljeni damam, preden jim pripovedujete povesti.«

»Toda, če me pa že poznate, moj dobri in izvrstni gospod Sharper! Več kot deset-

krat smo že obedovali skupaj. Napravil sem jima uslugo za sto tisoč frankov, dobro veste za to? pri kralju gora?«

»Yes, yes; toda predstavljeni še niste.«

»Torej ne veste, da sem se izpostavil tisočkratni smrti za mojo drago Marijano?«

»Zelo dobro; toda predstavljeni niste.«

»Končno, gospod, jo bom poročil; njena mati je to dovolila. Ali vam niso povedali, da se bom poročil z njo?«

»Ne prej, dokler ji niste bili predstavljeni.«

»Torej me predstavite vi!«

»Yes, yes, toda prej morate biti meni predstavljeni.«

»Počakajte!«

Stekel sem kot nor preko plesne dvorane, podrl sem več kot šest gruč plesalcev; meč se mi je zapletel med noge in padel sem sramotno v vsej svoji dolžini. John Harris me je dvignil.

»Kaj iščete?« mi je rekel.

»Tukaj so, videl sem ju, poročil bom Marijano; toda prej ji moram biti predstavljen. Tak je angleški običaj. Pomagajte mi! Kje so? Ali niste videli velike ženske, pokrite z rajsko ptico?«

»Da, pravkar je zapustila ples s precej čedno deklico.«

»Zapustila ples! toda moj prijatelj, ona je Marijanina mati.«

»Pomirite se, dobili jo bomo. Dal vas bom predstaviti po ameriškem ministru.«

»Dobro je. Pokazati vam hočem svojega strica Edvarda Sharperja. Pustil sem ga

tu. Kam za vrage je prešel? Ne more biti daleč!«

Stric Edvard je izginil. Vlekel sem ubogega Harrisa do dvornega trga prav pred Tujski hotel. Stanovanje Simonsa je bilo vse razsvetljeno. Čez nekoliko minut so luči ugasnile. Vse je bilo v posteljah.

»Napraviva kot oni,« je rekel Harris. Spanec vas bo pomiril. Jutri med eno in dvema bom opravil vašo stvar.

Prebil sem slabšo noč, kot so bile noči v mojem ujetništvu. Harris je spal z menoj; to se pravi, ni spal. Slišala sva vozove, ki so se vračali s plesa po cesti Hermes s svojimi tovari uniform in oblek. Ob petih mi je utrujenost zatisnila oči. Čez tri ure je vstopil Dimitrij v mojo sobo in rekel: »Velika novica!«

»Kaj?«

»Vaši Angležinji stav pravkar odšli.«

»Kam?«

»Proti Trstu.«

»Nesrečnež! Ali veš to gotovo?«

»Jaz sam sem ju spremil na ladjo.«

»Moj ubogi prijatelj,« je rekel Harris in mi stisnil roki, »hvaležnost se lahko zahteva, toda ljubezni ne moremo zapovedovati.«

»Zares!« je rekel Dimitrij. V njegovem srcu je nekaj jeknilo.

Od tistega dne, gospod, sem živel kot žival. Jedel sem, pil in vdihaval zrak. Poslal sem svoje reči v Hamburg brez ene same Boryane variabilis. Moji prijatelji so me peljali na ladjo drugi dan po plesu. Zdelo

se jim je previdno, da potujem ponoči iz strahu, da ne bi srečal Periklejevih vojakov. Brez vsake nesreče smo prišli v Pirej; toda kakih petindvajset klafter od brega je zapelo mimo naših ušes kakih šest nevidnih strellov. Bilo je slovo lepega kapitana in njegove lepe dežele.

Prehobil sem malteške gore, sicilijske in italijanske in moj herbarij je obogatel bolj kot jaz. Moj oče, ki je bil tako pameten, da je obdržal svojo gostilno, mi je naznanil v Mesino, da so moje pošiljke tam gori dobro ocenili. Mogoče dobim dobro mesto, ko se vrnem nazaj; vendar pa sem se navadil, da ne pričakujem ničesar več.

Harris je na poti na Japonsko. Čez eno leto ali dve, upam kaj zvedeti o njem. Mali Lobster mi je pisal v Rim, da se še vedno vadi s pištolami. Giacomo pečati še nadalje pisma po dnevi in tolče orehe zvečer. G. Mérinay je našel za svoj kamen novo razlago, ki je bolj duhovita, kot je bila moja. Njegovo veliko delo o Demostenu bo tiskano danes ali jutri. Kralj gora se je pomiril z oblastmi. Sedaj zida veliko hišo na Penteliški cesti s stražnico za petindvajset vdanjih palikarov. Med tem časom je najel majhen hotel v modernem delu mesta na bregu velike reke. Obiskuje ga veliko ljudi in resno dela na to, da postane pravosodni minister. Fotini vodi njegovo gospodinjstvo. Dimitrij gre včasih tja zdihovat in večerjat v kuhinjo.

Ničesar več nisem slišal o gospej Simons, ne o g. Sharperju, ne o Marijani. Če

bo ta molk trajal še dolgo časa, bom popolnoma pozabil nanje. Včasih še, sredi noči, sanjam, da stojim pred njo in se moj dolgi obraz zrcali v njenih očeh. Takrat se vzbudim, bridko jokam in grizem jezno svojo blazino. Ni mi žal, verjemite mi, po ženski; žal mi je za premoženje in stališče. Dobro je bilo, da nisem zapravil svojega srca in vse delovne dni zahvaljujem svojo prirodno hladnokrvnost. Kako obžalovanja vreden bi bil, moj dragi gospod, če bi se bil po nesreči zaljubil!

IX.

Atensko pismo.

Tistega dne, ko sem hotel oddati v tisk povest g. Hermana Schultza, mi je moj častivredni atenski dopisnik vrnil rokopis z naslednjim pismom:

Gospod!

Povest o Kralju gora je izmišljotina sovražnika resnice in orožnikov. Niti ena oseba, ki so v nji navedene, ni prestopila grških tal. Policija ni pregledala potnih listov na ime gospe Simons. Poveljnik v Pireji ni nikoli slišal o Fancy, ne o Johnu Harrisu. Bratje Filip se ne spominjajo na uradnika Viljema Lobsterja. Noben diplomatični agent ni poznal v svojem uradu Maltežana Giacomo Fondi. Grška narodna banka ima pač marsikaj na svoji koži, vendar pa ni nikoli nalagala v svojo hranilnico tolovajskega denarja. Če bi ga bila dobila, bi bila smatrala za svojo dolžnost, da ga zapleni v svojo korist. Pošiljam vam v pregled listo naših orožniških častnikov. V njej ne najdete niti sledu o g. Perikleju. Poznam samo dva moža s tem imenom: eden je gostilničar v Atenah, drugi prodaja specerijo v Tripolici. Kar pa se tiče imenitnega Hadži Stavrosa, katero ime slišim danes prvič, je

to bajeslovno bitje, ki ga bo treba uvrstiti v mitologijo. Čisto odkrito priznam, da je živel v prejšnjih časih nekaj roparjev v naši deželi. Najpoglavitnejše sta iztrebila Heraklej in Tezej, ki ju lahko smatramo za ustanovitelja grškega orožništva. Tiste pa, ki so ušli rokam teh dve junakov, je iztrebila naša nepremagljiva armada. Pisec romana, katerega ste imeli čast mi poslati, je dokazal veliko nevednosti in hudobnosti, ker je hotel prikazati tolovajstvo kot točasno dejstvo. Veliko bi dal, če bi bilo njegovo delo natisnjeno bodisi v Franciji, bodisi v Angliji z imenom in sliko g. Schultza. Svet bi končno spoznal, na kak način nas hočejo očrniti med civiliziranimi narodi.

Vi pa, gospod, ki ste nam bili vedno pravični, sprejmite zagotovilo vseh prisrčnih čuvstev, s katerimi imam čast biti

Vaš zelo hvaležni sluga

Patriotis Pseftis,

avtor zvezka ditiramb o prenovitvi Grčije; urednik časopisa l'Espérance; član arheološke družbe v Atenah; dopisujoči član akademije jonijskih otokov; delničar narodne družbe Spartanca Pavlosa.

X.

Kjer govori pisatelj.

Atenčan, moj dragi prijatelj, niso one povesti najbolj resnične, ki so se dogodile.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS #

00000076391

